

Zpráva ÚV KSČM o činnosti KSČM v období po IV. sjezdu v Liberci (prosinec 1995 - prosinec 1999)

1. Situace strany

KSČM je organizovanou, ideově principiální, akceschopnou stranou. Trvajících snahy o její izolaci veřejnost stále více odmítá. Její pozice se posiluje, stává se jednou z určujících sil české politické scény. Je stále více vnímána jako strana s jasným programovým výhledem, připravená převzít politickou odpovědnost za plnění svých předvolebních slibů, jako strana schopná vyvést republiku z hospodářského úpadku.

Základním důvodem toho, proč strana obstála v celkově vypjatém období ve společnosti mezi IV. a V. sjezdem, byla a zůstává obětavost, pracovitost a vnitřní zaujetí členů a sympatizujících. ÚV KSČM děkuje všem členům a příznivcům strany, kteří nepodlehli malověrnosti, nezaprodali své přesvědčení, své celoživotní ideály, jednali zásadově, statečně, pomáhali straně svým umem, umožnili jí využívat svou odbornost. Díky nim může plnit své poslání jako masová strana, která neredukuje svou roli na úlohu ve volbách (na úkoly strany volební) a může vůči protilidové politice úspěšně vystupovat.

V období mezi IV. a V. sjezdem pokračoval proces proměn strany, obnovy i posilování jejích pozic. Přes pokračující vnitřní problémy (věkový průměr členstva, v některých organizacích zhoršování přístupu k informacím, snižování aktivity), přes dílčí ztráty ve volbách, nedošlo k celkovému poklesu její výkonnosti. Zpomalil se pokles počtu členů, KSČM stabilizovala své postavení v soustavě politických stran. Hospodaření strany bylo uvedeno do plného pořádku. Ve straně pokračují diskuse o některých teoretických i politických otázkách. V řešení zásadních problémů je však jednotná. Určitý vzrůst jejího celkového vlivu je výsledkem práce strany, ale nesporně také odrazem vzrůstajícího sociálního napětí i zklamání z politiky všech listopadových vlád, včetně ČSSD. Spojení s konkrétním sociálním hnutím, zejména s dělnictvem, podpora a pomoc v řešení jeho problémů je totiž stále nedostatečná.

Strana si zachovala a zachovává komunistický charakter. Dokázala uhájit svou jednotu proti rozbíječským pokusům, proti snahám o její sociáldemokratizaci i

proti dogmatickému voluntarismu. Usilovala o principiální politiku na základě prohlubování programové orientace inspirované dlouhodobou zkušeností a především na základě citlivého a odpovědného zhodnocení současných podmínek a potřeb budoucnosti. Musela vyvozovat závěry z globalizačních procesů, aktivně zasahovat do proměňující se situace v ČR a vstupovat do nových proudů v komunistickém a dělnickém hnutí.

Je stále nejpočetnější politickou stranou, celoplošně rozprostraněnou v 5 406 základních organizacích.

Má osobnosti schopné vyjadřovat zájmy lidí, odborníky, politiky, kteří obstáli v soupeření o hlasy voličů, osvědčené funkcionáře, kteří zvládají požadavky.

Proti bezkonceptnosti a neschopnosti polistopadových vlád vystupuje jako důsledná opozice. Vyznačuje se ostrou, věcnou, odborně podloženou kritikou jejich politiky a systému neschopného řešit vážné společenské problémy, zajistit demokracii a sociální spravedlnost. Přichází s věcnými návrhy na řešení užitečná pro neprivilegovanou většinu.

Svou pozici v zastupitelském politickém systému postupně stabilizovala a je schopna se v rámci ústavy v poměrně blízké době v zájmu svého volebního a základního programu úspěšně ucházet o podíl na moci. Je si vědoma, že její vliv závisí na stálém demokratickém tlaku v mimoparlamentních aktivitách, na boji za sociální spravedlnost.

I když KSČM zaznamenala v období mezi IV a V. sjezdem spíše drobné pokroky, důležité je postupné, stále upevňování její pozice.

Rozpracování a kontrola závěrů IV. sjezdu

Závěry IV. sjezdu byly plněny. Lze konstatovat konzistentnost v programu, cílech a postupu strany. Reálně dosažené výsledky přitom posuzujeme střízlivě.

Liberecký sjezd byl sjezdem konsolidované, jednotné strany, která překonala krizi. Těžiště další činnosti bylo proto položeno na upevňování jejího současného postavení, na budoucnost.

V oblasti programové orientace vznesl IV. sjezd, který byl sjezdem pracovním, požadavky dále pracovat na analýze minulosti a rozpracovávat v konkrétní politické situaci programovou orientaci strany, naplňovat její programátorskou a koncepční roli. V tomto smyslu schválil programové teze, politickou deklaraci a rezoluce.

Tyto dokumenty byly chápány jako otevřená východiska pro další postup a konkrétní práci. Měly oslovit veřejnost, na jejich uvedení do života se měla podílet celá strana. V souladu s nimi a se závěry ÚV bylo posilováno postavení strany v politickém systému.

Strana dokázala postihovat tendence vývoje české společnosti i mezinárodní souvislosti, dovedla předvídat důsledky transformace a příchod otevřené krize. Promýšlela a konkretizovala dlouhodobější programová východiska. To ale neznamená, že dosažené poznatky a stanoviska - díky záměrnému budování přehrad ve společnosti - snadno prosakovaly k nejširšímu okruhu členů, příznivců a

zejména k širší veřejnosti a byly jimi dostatečně osvojovány. Příčiny byly objektivní (informační bariéra), ale i subjektivní (schopnost pružněji v celé straně a osobitěji reagovat, již by se KSČM účinněji odlišila od ostatních stran). Okresní organizace, základní organizace a postupně vznikající krajské rady usilovaly za pomoci stranického vedení o uskutečňování programových a volebních záměrů. Situace v jednotlivých místech a regionech se přitom dosti lišila. Odlišné byly i výsledky aktivit.

Činnost ÚV KSČM

Ústřední výbor přistupoval k analýze úkolů, možností a sil v duchu jednání a závěrů IV. sjezdu. Určitému snižování aktivity členstva, výraznějšímu v některých údobích, čelil snahou o zachování rytmu a soustavnosti v každodenní práci strany. Náplň zasedání ÚV vcelku odpovídala naléhavým úkolům, které přinášel vývoj. ÚV zabezpečoval nejen základní činnost strany v duchu usnesení IV. sjezdu, ale snažil se také o to, aby byly ideály hnutí pozvedávány na úroveň dnešní doby. Staral se o naplňování programu, o úkoly, efekt jejichž plnění se ověří třeba i za delší dobu. Svými postoji zakládal žádoucí aktivity, snažil se oslovovat ty, kterým leží na srdci nejen osud strany, ale celé naší země, usiloval být příkladem prospěšné činnosti. Autorita jeho jednání a závěrů ve stranických organizacích přesto stále není dostatečná.

ÚV pracoval jako kolektivní orgán, který při přirozené názorové různosti hledal řešení odpovídající zájmům celé strany (což nevyklučovalo, že se někdy prostřednictvím osobních představ prosazovaly i náhradní problémy).

Náplň zasedání ÚV odpovídala naléhavým úkolům, které přinášel vývoj společnosti, včetně zvýšené pozornosti volbám. Byla rozvrhována podle záměrů, které vyjádřil IV. sjezd, ale také podle zpracovaných námětů a podkladů z odborných skupin (zemědělství, zdravotnictví, bydlení, školství, sociální politika, obrana, zahraniční politika). V tomto směru mohl mít plán zasedání výraznější nosné body.

Plénum se zabývalo svou prací kriticky. Ocenilo podnětnost vstupních, informativních referátů předsedy KSČM s tím, že v žádném případě neuzavíraly cestu k proceduře schvalování. Kriticky a sebekriticky členové ÚV konstatovali mj., že zásadní koncepční otázky politiky a problémy strategie strany byly posuzovány v souvislosti s konkrétními tématy, zřídka na obecnější úrovni. Na některé aktuální problémy se reagovalo opožděně. Silně byly zastoupeny materiály organizačního charakteru, případně takové, které bylo nutné projednat na základě požadavku zákona. O práci poslanců dostával ÚV zprávy dost sporadicky, v dílčích sděleních a spíše následně. Někdy nebyly různé materiály připraveny včas předem tak, aby umožnily zasvěcené projednání. Projevovala se i tendence obracet pozornost k problémům lokálním. To vše mohlo působit na kolektivnost a pohotovost rozhodování strany sledující zásadní společenské přeměny a zanášet do něj formální prvky.

Snaha zvýšit efektivitu celkové činnosti a dosáhnout nápravy dílčích nedostatků vedla k prosazování vyšších požadavků na všechny členy ÚV. Silný, opakovaný důraz byl pokládán na kontrolní činnost, s tím, že podstatné je, co plnění úkolu

přineslo a jaké změny vyvolalo. Ne vždy však byla disciplína členů ÚV na odpovídající úrovni. Problémy vyvstaly i v řízení práce. S odchodem členů vedení do Parlamentu se úkoly postupně stále více přenášely na prvního místopředsedu a aparát. Bylo třeba přikročit k obnově struktury centra pomocí novelizace Organizačního řádu, kterou byly jasně dány kompetence funkcionářům. Byla zřízena funkce prvního místopředsedy, stanovena věcná náplň činnosti místopředsedů.

Současně byla prosazena bezprostřední vazba řízení stranické a poslanecké práce. Stranická a poslanecká činnost, vedení strany s vedením poslaneckého klubu bylo důsledně, na stejné úrovni propojeno. Členové poslaneckého klubu jsou považováni za funkcionáře strany.

Výkonný výbor pracoval soustavně. Byl však někdy zahlcován operativními úkoly týkajícími se převážně vnitřního života strany, na úkor koncepčních řešení. Neuspokojivá byla proporce pozornosti věnovaná práci mezi veřejností. Z tohoto hlediska mělo být více pozornosti věnováno i přípravě zasedání ÚV a organizaci práce při zajišťování jeho závěrů na úrovni KR a OV KSČM. Efektivitě diskuse, přijímaných závěrů a sjednocování stanovisek mohla prospět i "rotace" mezi volenými funkcionáři při řízení diskuse k jednotlivým problémům. Je nutné, aby v budoucnu nebyly na jednání zařazovány materiály, za něž odpovídají jednotliví volení funkcionáři a které mohou buď oni sami či jiné orgány řešit přímo. Zlepšit je nutné ve VV využívání výsledků práce odborných skupin i včasné a jasné zadávání objednávek (včetně přímé účasti členů VV na práci OS). VV se také snažil zlepšit systém získávání aktuálních ověřených informací o závažných problémech v regionech a o možných způsobech řešení. Požadoval, aby funkcionáři přicházeli se stanovisky, projednanými ve volebním regionu. Je si vědom nutnosti nadále zkvalitňovat oboustrannou informovanost, společně prosazovat opatření a případně poskytovat KR a OV KSČM svou pomoc. O činnosti poslanců je VV pravidelně informován. Důsledněji je však nutné projednávat stanoviska klubu před samotným hlasováním ve sněmovně, čímž se také omezí zaujímání nesourodých stanovisek ve sdělovacích prostředcích. Při zaujímání stanovisek k nejvýraznějším aktuálním problémům by měl VV důsledněji pracovat s tiskovým oddělením ÚV KSČM. Nejslabší stránkou v činnosti VV byla kontrolní činnost; byly vytyčovány správné úkoly, ale někdy nezbyvaly síly na kontrolu jejich plnění, případně přehodnocení pokud se ukázaly nereálné či nesprávné.

V souladu s Organizačním řádem KSČM sehrávalo nezaměnitelnou úlohu grémium vedoucích funkcionářů ÚV KSČM, ÚRK a ÚRoK. Plénium ÚV KSČM rozhodlo, aby bylo poradním orgánem předsedy ústředního výboru. Řešilo především otázky přípravy a praktických kroků k naplňování závěrů přijatých ve stranických orgánech a posuzovalo rovněž zásadní společenské souvislosti politiky KSČM v jednotlivých časových etapách. Zabývalo se též koordinací činnosti vedoucích funkcionářů strany.

Pozornost byla věnována rovněž přípravě a hodnocení jednotlivých zasedání výkonného a ústředního výboru. O jednání grémia byl pravidelně informován výkonný výbor. Zabývala se jím i porada vedoucích jednotlivých útvarů ÚV KSČM. Zde také

bylo rozhodnuto o způsobech, jakými budou závěry schválené grémiem a dalšími orgány prosazovány.

Přes tyto nedostatky se v práci ústředního a výkonného výboru převážně dařilo dosahovat věcnosti a cílevědomosti.

ÚV se včas soustředil na organizační a obsahovou přípravu V. sjezdu, která byla chápána jako sjednocující faktor ve vnitřním životě strany. Příprava nijak nenarušovala plnění úkolů, které vyplývaly ze IV. sjezdu.

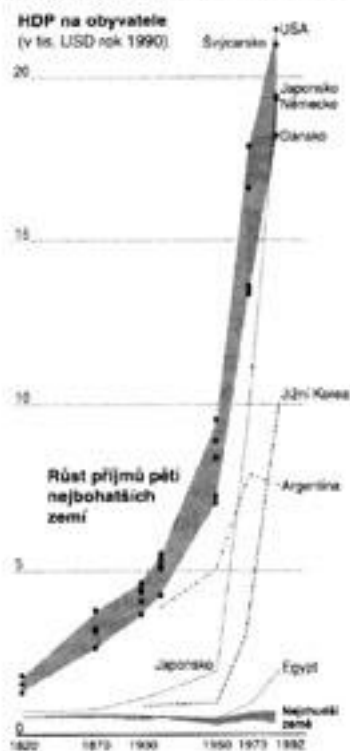
2. Ekonomická, sociální a politická situace

KSČM usilovala vystupovat nejen jako strana, která žije problémy společnosti, ale která také na ně umí odpovídat. V zájmu takové účinné politiky bylo třeba důkladně mapovat politickou a ekonomickou situaci země.

Svou činnost vyvíjela KSČM v údobí značného ústupu iluzí občanské většiny o politice pravice i narůstajících pochyb o principiálnosti a důslednosti sociální demokracie.

Ve světě postupoval zrychleným tempem **proces kapitalistické globalizace**, doprovázený vážnými globálními krizovými otřesy a intenzivním bojem o sféry vlivu kapitálových a mocenských uskupení i jednotlivých velmocí a přinášející důsledky v plošné sociální genocidě stamiliónových mas. */

Propast mezi bohatými a chudými se od začátku 19. století prohlubuje

Graf č. 1

Pramen: Program OSN pro rozvoj (PNUD), Ženeva. Jan Vítek, Rakovina sociální nerovnosti. Ekonom č. 38, 1999, str. 45

*/ Analýza dlouhodobých trendů v rozdělení příjmů ukazuje, že rozdíl mezi nejbohatší a nejchudší zemí byl v roce 1820 3 : 1, v roce 1913 11 : 1, v roce 1950 34 : 1, v roce 1973 44 : 1 a dnes je 74 : 1. Podstatně si polepšilo Japonsko a Německo, které byly v roce 1950 daleko za Spojenými státy (J.Vítek, Rakovina sociální nerovnosti. Ekonom č. 38, 1999, str. 44 an.). Polovina až 2/3 států a občanů žije v chudobě (t.j. mají méně než 2 dolary na osobu denně), zatímco 10 - 20% občanů a států žije v bohatství. Podle zprávy OSN pro výživu a zemědělství (FAO) na světě hladoví na 800 mil. lidí. 2/3 z nich žijí v Asii a Tichomoří. V Indii trpí podvýživou asi 204 mil. lidí, v subsaharské Africe 180 mil. Patří však k nim i na 8 mil. lidí ze zemí průmyslově vyspělých. Jak uvádí Jeffrey Sachs, miliarda nejchudších lidí trpí obrovským nedostatkem a množstvím chorob. "Ale na soukromém trhu se o to nikdo nestará a ani veřejné instituce, jako je MMF či SB, tomu nedokážou věnovat potřebnou pozornost. Proto potřebujeme nové mezinárodní instituce, které by si dokázaly poradit se sociálními krizemi nejchudších zemí...." (Právo, 14. října 1999).

Proces kapitalistické globalizace vyvolával stoupající ohrožení suverenity národních států a s ní i další omezování možností demokracie, oslaboval a ničil organizace pracujících, podporoval roztržičnost, která snižovala schopnost solidární akce, přinášel výzvy, na které bylo žádoucí i nutné reagovat.

ČR patřila pod vládou pravice mezi nejreakčnější země Evropy. Byla zatažena do sféry amerického a německého vlivu. Díky pravici se postupně propadala do ekonomické, politické, kulturní a morální krize. Vážně byly ohroženy její národní zájmy.

V důsledku výprodeje národní ekonomické suverenity a výrazné závislosti na cizím kapitálu nabyla země polokoloniálního charakteru. Při bezhlavém úprku z osvědčených a perspektivních trhů docházelo zejména k expanzi německého kapitálu a výrobků a také k tlaku na prosazování zájmů tzv. sudetských Němců (mj. prostřednictvím česko-německé deklarace). Současně byla opouštěna politika tzv. zvláštních vztahů se Slovenskem, značnými výkyvy prošly i vztahy k dalším zemím střední a východní Evropy. Servilita vůči Západu byla doprovázena provokacemi vůči socialistickým státům, zejména vůči ČLR a Kubě (kde v téže době kapitalistické země usilovaly získat nejen mocenský vliv, ale také na rozdíl od ČR další prostor pro svou hospodářskou aktivitu).

Strana právem zpochybňovala oslavy **ekonomického** růstu. Ve skutečnosti žily pravicové vlády z podstaty: za jejich panství byly vyčerpány všechny dřívější rezervy české ekonomiky.

Graf.č. 2

Tabulka č. 1

Vývoj hrubého domácího produktu (HDP) České republiky
(1985 - 1998 skutečnost, 1999-2004 odhad vlády ČR)

Rok	1985	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
2004												
Miliardy Kč (ceny r.1984)	466	510	504	432	404	401	411	431	447	449	438	436
Index (1985=100)	100	109	108	93	87	86	88	92	96	96	94	94
109												

Pozn. Za léta 1985 až 1995 jsou použity údaje o HDP ve stálých cenách roku 1984 ze "Statistické ročenky 1996". Za léta 1997 a 1998 indexy meziročního růstu HDP ze Souhrnné informace ČSÚ "Ukazatele sociálního a hospodářského vývoje ČR" (září 1999). Rok 1999 a 2004 podle podkladů vlády ČR.

Uvedená čísla ukazují, že za poslední čtyři léta socialismu (1985-1989) vzrostl HDP o 9 procent. Od nástupu kapitalismu celková úroveň ekonomiky začala klesat. Nejnižší úroveň byla v roce 1993, o 21,4 % nižší než v roce 1989. Poté nastal určitý růst, v roce 1998 však nastává již druhý pokles ekonomiky. V roce 1999 bude HDP o 14 procent nižší než v roce 1989. Pokud podle předpovědi vzroste HDP za příštích pět let o 17 %, budeme po patnácti letech opět na úrovni roku 1989.

Pramen: Haló noviny, 25. října 1999

Tabulka č. 2

Ukazatele fiskální nerovnováhy v ČR od roku 1993							
	1993	1994	1995	1996	1997	1998 ¹⁾	1999 ²⁾
Saldo veřejných rozpočtů v mld. Kč	26,6	9,3	4,8	-4,3	-19,8	-27,5	-68,3
Hrubý veřejný dluh koncem roku v mld. Kč	191,8	208,2	211,2	206,7	217,5	240,4	
Saldo veřejných rozpočtů/HDP v %		0,8	0,3	-0,3	-1,2	-1,5	-3,7
Hrubý veřejný dluh /HDP v %		17,6	15,3	13,1	12,9	13,2	

¹⁾ Předběžně, ²⁾ Odhad

Pramen: MF ČR, Makroekonomická predikce, červenec 1999

Čalfova, Pithartova, Klausova a Tošovského vlády rozprodávaly národní majetek (v hodnotě kolem biliónu korun), místo aby jej rozmnožovaly.

Při absenci konstruktivní hospodářské politiky a domácím i zahraničním kořistění z národního bohatství se snižovala konkurenceschopnost průmyslu. Špičkové výrobky byly vytlačeny ze světových trhů, docházelo ke krachu podniků, bank, celých odvětví. Agrární sektor byl systematicky ničen. */

*/ Průmyslová výroba i stavebnictví budou v letošním roce zřejmě o 22 % nižší než v roce 1989. Pokles hrubé zemědělské produkce představuje 30 %. Stavy hospodářských zvířat se snížily zhruba na polovinu. Přeprava nákladů pomocí železniční i silniční dopravy je poloviční (V. Věrtelář, Haló noviny, 4. října 1999).

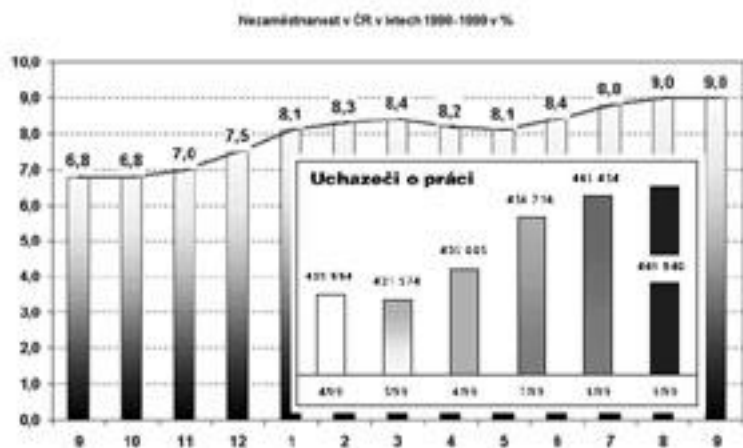
Vliv fundamentalistických podob ideologie tržního hospodářství se postupně vyčerpával. Země aspirující na roli "asijského tygra" se v pelotonu středovýchodních zemí výrazně propadla. Ubezpečování pravicových vlád (a poté i vlády soc. demokracie), že soukromé vlastnictví je garantem úspěšnosti a prosperity, z níž mohou těžit všichni, se ukazuje jako velký mýtus.

Pravicové vlády uvrhly zemi do krize, vzaly lidem práci a lidskou důstojnost, vyvolaly pokračující ostrou **sociální diferenciaci**.

Po čtyřiceti letech se (od roku 1990) opět objevila nezaměstnanost a dosáhla téměř 500 000 osob.

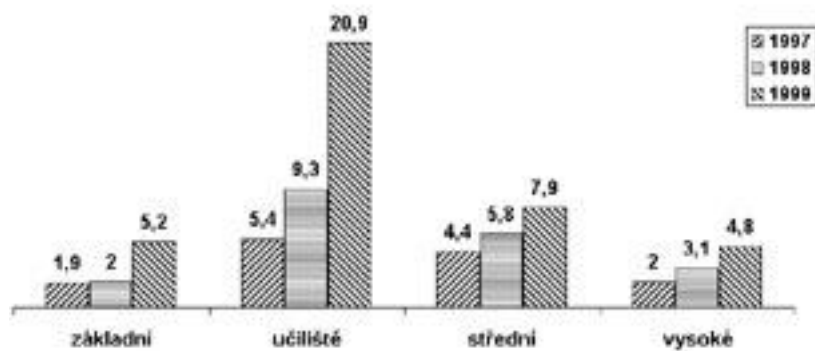
Graf č. 3

Pramen: MPSV, ČTK

Graf č. 4

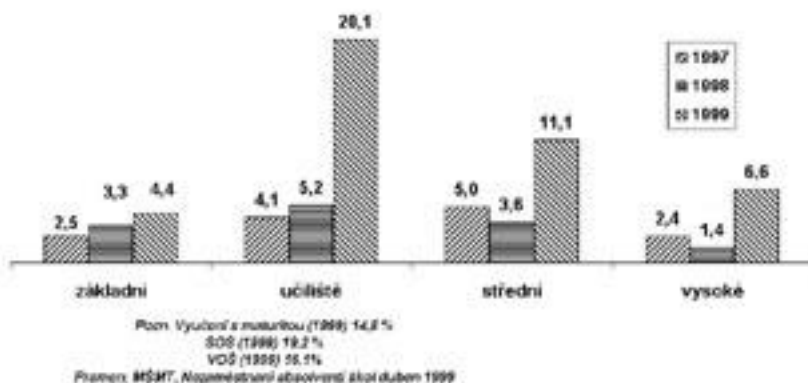
Celková neúspěšnost hledání zaměstnání absolventy škol

Pozn. Vyučení a maturitou (1996) 12,2 %
 SOŠ (1999) 15,4 %
 VOS (1999) 13,8 %

Pramen: MŠMT, Nezaměstnanost absolventů škol duben 1999

Nová neúspěšnost hledání zaměstnání absolventy škol

Pramen: MŠMT, Nezaměstnaní absolventi škol, duben 1999 */. Ekonom č. 38, 1999

*/ Pro mladé lidi se vývoj na trhu práce stále zhoršuje. Počet absolventů škol, kteří jsou vedeni na úřadech práce, vzrostl mezi dubnem 1998 a dubnem 1999 o 83 %. Počet nezaměstnaných nových absolventů a nezaměstnaných, kteří ještě nepracovali ("nová neúspěšnost") roste rychleji než celková nezaměstnanost absolventů, což ukazuje na zhoršování situace nových absolventů. Představy o tom, že postupně s oživením ekonomiky bude rozsah nezaměstnanosti podstatně omezen, se ukazuje jako další mýtus. Výše nezaměstnanosti může přechodně kolísat, ale dlouhodobě v epoše globálního kapitalismu poroste. Nezaměstnaných je kolem 1 miliardy osob a rychle roste podíl částečně a krátkodobě zaměstnaných. Přijímaná řešení (v USA, VB a j.) jsou na úkor kvality pracovních míst.

Reálné příjmy (mzdy a důchody) většiny obyvatelstva jsou nejméně o 10% nižší než před deseti lety */. Dlouhodobý program "úspor" ve prospěch nejsilnějších a na úkor slabých a středních vrstev způsobil, že donedávna ještě neznámý fenomén chudoby se stal každodenní součástí života mnoha občanů.

*/ Skutečností totiž je, že 64% zaměstnanců dostává jen průměrnou a nižší (podprůměrnou) mzdu, tedy max. 12 063,00 Kč měsíčně. Navíc, k růstu reálné mzdy dochází díky úbytku počtu zaměstnanců (nezaměstnanosti) a prudkému nárůstu platů i celkového počtu managementu podniku.

Tabulka č. 3

Rozdělení příjmů domácností podle decilových skupin ¹⁾ a reálný růst příjmů v %									
decilová skupina	na domácnost (HH)			na osobu (PC)			reálný růst (1988 = 100)		
	1988	1992	1996	1988	1992	1996	HH	PC	
1	2,5	2,9	2,8	5,3	4,9	4,3	105,6	74,6	
2	4,1	4,1	3,9	6,6	6,4	5,9	88,5	82,8	
3	5,9	5,8	5,6	7,4	7,3	6,8	88,7	85,9	
4	7,6	6,9	6,7	8,1	7,9	7,6	81,7	87,7	
5	9,3	8,1	7,9	8,8	8,6	8,3	79,7	88,5	
6	10,7	9,6	9,4	9,6	9,2	9,1	81,4	88,6	
7	12,0	11,1	10,9	10,6	10,1	10,1	84,5	89,2	
8	13,2	12,8	12,7	11,8	11,3	11,5	88,9	90,8	
9	15,1	15,2	15,4	13,6	13,2	13,7	95,0	93,7	
10	19,6	23,5	24,7	18,2	21,1	22,6	117,3	116,1	
celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	93,4	93,4	

1/ decilová skupina - termín statistiky, který označuje podle definice "hodnotu statistické variační řady, jež

odděluje její desátý díl" (jde o takové uspořádání četnosti, kterým se soubor rozděluje do deseti dílů).

Příjem na osobu je vážen počtem osob.

Pramen: J.Večerník, Rozdělení příjmů domácností v ČR v l.1988-1996: přizpůsobení tržní ekonomice. Finance a úvěr, 49, 1999, č.8.

Z tabulky č. 3 vyplývá, že nejvyšší příjmová skupina (10) zaznamenala největší vzestup své životní úrovně, střední příjmové skupiny ztratily 10 až 20 % své kupní síly. Nejvíce ztratila spodní decilová skupina (1). V zemi se objevila tzv. "nová chudoba".

Tabulka č. 4

Průměrná velikost a složení domácnosti podle decilových skupin

decilová skupina	průměrná velikost			rozdělení dětí			rozdělení důchodců		
	1988	1992	1996	1988	1992	1996	1988	1992	1996
<i>podle příjmů na domácnost:</i>									
1	1,01	1,07	1,09	0,1	0,5	1,0	16,0	13,3	13,5
2	1,35	1,26	1,33	1,1	1,8	2,8	14,9	12,1	12,0
3	1,74	1,95	2,04	2,7	2,8	4,2	16,9	19,3	19,6
4	2,22	2,20	2,29	6,7	4,4	6,3	13,0	18,7	17,3
5	2,73	2,62	2,76	10,4	9,4	11,7	9,5	10,9	9,1
6	3,06	3,04	3,11	13,3	13,5	14,5	7,1	7,4	7,3
7	3,31	3,32	3,28	16,2	15,7	15,3	5,3	5,1	6,2
8	3,50	3,56	3,43	17,4	17,2	15,6	4,9	4,7	5,6
9	3,66	3,75	3,60	17,0	18,0	14,9	5,3	4,3	5,3
10	4,10	3,87	3,70	15,0	16,7	13,6	7,0	4,2	4,3
celkem	2,67	2,66	2,66	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>podle příjmů na osobu:</i>									
1	2,64	3,76	3,82	14,1	18,2	19,3	11,1	2,8	2,5
2	2,89	3,31	3,48	14,2	15,4	16,5	9,9	5,7	4,9
3	3,01	2,82	2,88	13,8	12,2	13,0	9,6	11,0	9,9
4	2,99	2,59	2,51	13,2	9,9	9,3	9,6	14,7	16,7
5	3,05	2,51	2,37	12,6	8,5	8,1	8,6	16,2	18,3
6	2,99	2,13	2,34	11,3	8,0	7,7	9,0	15,2	16,2
7	2,90	2,48	2,48	9,4	7,7	7,6	8,6	13,0	12,1
8	2,66	2,57	2,68	6,7	7,8	6,9	9,6	10,0	8,1
9	2,31	2,47	2,57	3,6	6,5	6,0	10,8	7,1	6,4
10	1,84	2,29	2,24	1,2	5,8	5,5	13,1	4,4	5,0
celkem	2,67	2,66	2,66	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Poznámka: Příjem na osobu je vážen počtem osob

Prameny: Mikrocensus 1999, 1992, 1996. J.Večerník, cit.práce, Finance a úvěr, 49, 1999, č. 8

Jak zjišťují sociologové, "nejvýraznější změna se týká odlivu důchodců a zvýšení počtu dětí v nejnižších příjmových skupinách. Zatímco v roce 1988 byla první decilová skupina zastoupena výhradně důchodci a v druhé decilové skupině tvořili důchodci dvě třetiny, v roce 1996 byly obě tyto skupiny ve větší míře osazeny rodinami s dětmi." */

*/ J. Večerník, cit. studie, str. 475. Znamená to, podle tohoto autora, "že příslušnost k nejnižším příjmovým skupinám přestala být výhradní záležitostí osob pobírajících sociální dávky (důchodci = nepracující chudí = tzv. stará chudoba) a stává se spíše záležitostí nízkého příjmu (rodiny s dětmi = pracující chudí = tzv. nová chudoba)" (Cit. studie, str. 475).

Krachy továren, které jsou na denním pořádku způsobují, že výplaty nedostávají ani ti, kdo odvádějí poctivou práci. Lidé jsou bezostyšně okrádáni v krachujících bankách. Hluboce poklesla úroveň bytové výstavby, pro mnohé se stává finančně náročnou zdravotní péče i péče o vzdělávání dětí. */

*/ Výstavba bytů průměrně ročně poklesla na jednu třetinu (15 až 20 tisíc bytů ročně). Více než dvě třetiny z toho představují byty (vily) pro zbohatlíky. Pro mladé rodiny s dětmi jsou nové byty finančně nedostupné. Značně vzrostlo čisté nájemné (bez služeb, topení atd.). Například v Praze stoupl za deset let šestnáctinásobně a rovná se již téměř průměrnému důchodu či platu v některých hůře placených službách. Vzrůstají nároky na spoluúčast občanů při placení zdravotní péče i na vzdělávání dětí.

Obce se dusí nedostatkem financí a zadlužují se, rušení veřejné dopravy mnohé z nich vrací hluboko do minulosti. Ekonomická a sociální krize se výrazně projevila ve varovných demografických ukazatelích. */

*/ Zatímco v roce 1974 se narodilo 194 000 dětí, v roce 1990 již jen 130 000 a v posledních letech pouze 90 000 nových občánků. V ukazatelích porodnosti je ČR na jednom z posledních míst v Evropě i ve světě.

Lidem se žije hůř a hůře. Obávají se o práci, lavina zdražování vysává rodinné rozpočty, desetitisíce lidí žijí ze dne na den. Vládne se pro vyšší zisky a blahobyt spekulantů, pro horentní platy managementů tunelovaných státních podniků a stále většího množství státních úředníků. Vznikla společnost neomezených možností pro bohatou a všehoschopnou menšinu.

Také **politická scéna** směřovala ke stále větší polarizaci. Boj o mocenské pozice a stranické hrátky demonstrovaly narůstající politikaření, ale také výraznou spjatost se zájmy majetkové a mocenské elity. Hrad se vícekrát neúspěšně pokoušel přímo vstupovat do politických šarvátek a sehrávat roli jakéhosi arbitra. Pro V.Havla bylo

charakteristické sepětí se zahraničními mocenskými centry a naprostý nezáměr o existenční problémy občanů. Vyjevovala se tím jeho licoměrnost, ale také nekompetentnost, doprovázená nesnášenlivostí. I z toho důvodu strana postavila vlastního prezidentského kandidáta, astrofyzika Ing. S.Fišera, CSc.

Vývojem na politické scéně se zformovala společnost se značným tlakem na omezování i formálních politických, občanských i lidských práv. Občané v ní mají pocit, že nemohou svým voličským hlasem téměř nic změnit. Jsou zbaveni práva na objektivní a vyvážené informace, značná část se stává závislou na promyšlených a cílených kampaních médií. **Vznikla společnost, poskytující prostor byrokratické aroganci, manipulaci a korupci. Roste kriminalita, šíří se kult násilí, uplatňuje se organizovaný zločin. *V zemi dochází k častějším rasistickým a nacionalistickým projevům, troufaleji vystupují neofašisté.**

*/ V letech 1993 - 1997 se v ČR vypralo zhruba 180 miliard Kč. Podle odhadů může podíl nelegálních prostředků v roce 2000 představovat 17 - 25% HDP (350 - 400 miliard Kč.) (Hospodářské noviny, 15. - 17. října 1999).

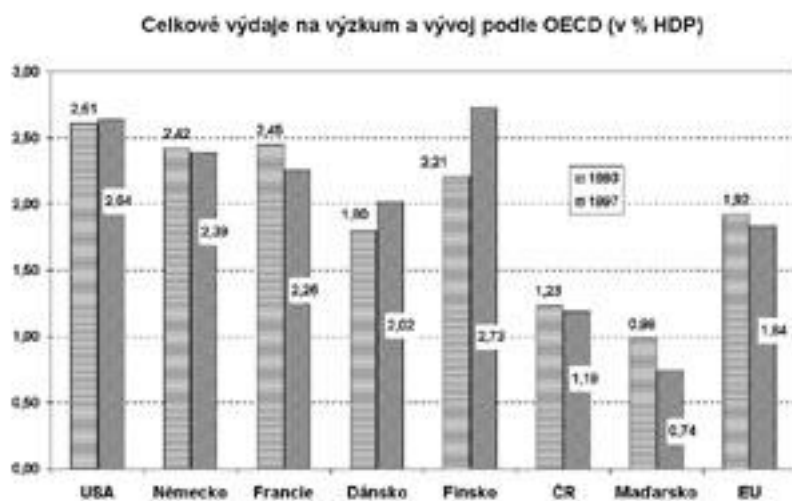
Tabulka č. 5

Trestná činnost mladistvých			
rok	děti	mladiství	mládež celkem
1977	2 759	3 797	6 556
1987	4 152	6 021	10 173
1990	4 026	6 925	10 951
1993	7 468	11 971	19 382
1995	8 342	13 259	21 611
1997	9 217	11 125	20 342

Pramen: Ministerstvo vnitra

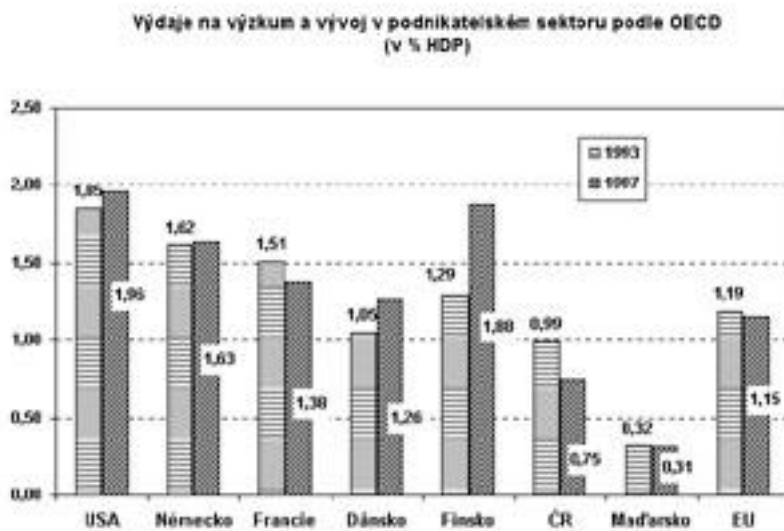
Počet mladistvých pachatelů, kterým byl prokázán trestný čin, vzrostl podle údajů Ministerstva vnitra od roku 1990 u věkové skupiny od 15 do 18 let o 100 % a u dětí do 15 let o 160 %. Konzumace drog je znepokojivě velkou částí mládeže považována za samozřejmost a projev svobodného rozhodování. Kulturní statky se staly zbožím, s nímž se kupčí, hlediskům zisku a účelové službě moci je podřizována věda.

Graf č. 5

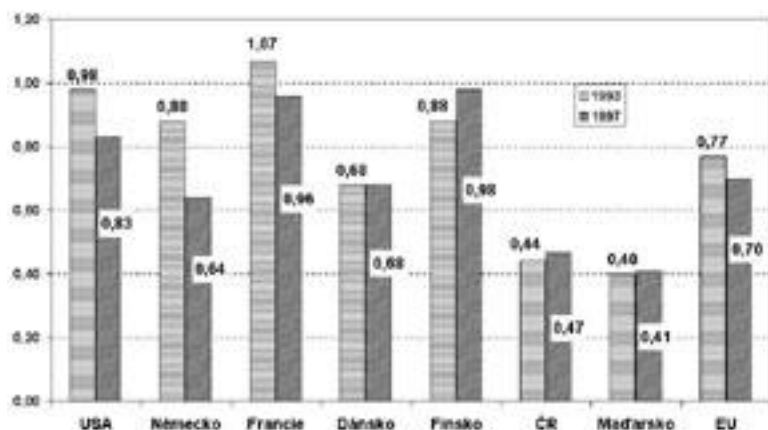

Pramen: Týden č. 38, 1999, str. 44

Graf č. 6 a č. 7

Státní výdaje na výzkum a vývoj podle OECD (v % HDP)

Pramen: Týden č. 38, 1999, str. 45 */

*/ Žádná z pravicových vlád nevypracovala jakoukoli strategii pro výzkum a vývoj. Přísliby, že vláda zvýší podíl státního příspěvku z 0,37 % HDP (rok 1995) na 0,7 % HDP, jak požadovala EU, nebyl splněn. Naopak, ekonomické "balíčky" v první řadě ubraly vědě. Udržel se jen redukovaný základní výzkum, aplikovaný výzkum byl neodpovědně rozmetán. Na vysokých školách výzkum stále žije. Existenční zajištění mladé vědecké generace je často katastrofální, dochází k značnému odlivu zájmu o vědeckou dráhu. Trvá znepokojivá situace v přístrojové technice, zhoršuje se péče o vybavení knihoven a o informační databázi vůbec.

Poté, kdy se většina sdělovacích prostředků ocitla v rukou zahraničního kapitálu, se vystupňovaly i nepřímé a nakonec - pod různými záminkami - i přímé **útoky proti národní suverenitě**. Po vstupu do NATO mohou vlády v ČR manévrovat jen tak, jak to v Bruselu dovolí. Země je zatahována do vojenských dobrodružství v Iráku a na Balkáně, na výdajích na armádu se nešetří. Vláda přejímá argumentaci, podle níž je legální vojenský útok na suverénní zemi, na stát, který neohrožuje jiné. Ztráta suverenity se považuje za samozřejmou.

Od listopadu 1989 uplynulo 10 let. Účastníkům tehdejších akcí se mohl zdát jako šance na změnu k lepšímu, na odstranění toho, co se přežilo a na upevnění toho, co přinášelo lidem prospěch. Dnes je bohužel jasné, že většina občanů, kteří tehdy vyšli do ulic, byla ve skutečnosti podvedena. Posloužili těm, kteří plánovali a také uskutečnili majetkový převrat. Pro mnohé občany se obsah politické svobody a demokracie zcela vyprázdnil.

Deset let měli privatizátoři, tuneláři a spekulanti na to, aby předvedli, co umějí. **Pravice**, která v zemi vládla, prokázala, že nedokáže řídit zemi v zájmu občanů. Vnesla do společnosti postupující proces vnitřního rozkladu. Země je plná sociálního napětí, obav z budoucnosti. Lidé jsou znechuceni z deseti let planých slibů, korupce a kriminality, přetvářky, neschopnosti a ziskuchtivosti těch, kteří zde vládli či vládou. Měli by odejít, uvolnit místo poctivým a schopným odborníkům, novým myšlenkám, politikům skutečně lidu odpovědným.

Politickou sféru v této situaci postihoval stále větší propad profesionality. I **ČSSD**, která se po vzoru Socialistické internacionály orientovala na pouhé přizpůsobování kapitálu, ztrácela na akceschopnosti, postihována vnitřní nesourodostí a ohrožována zájmovými konflikty. KSČM cílevědomě dbala o to, aby nebyla do tohoto procesu vtažena a naopak, účinně pomáhala neohrožovanějším.

Přes volbu drastických opatření a ústupové manévrování byla vláda pravicové koalice nakonec poražena. ČSSD se po značném váhání (kolikrát jen připomínala: vládě je nutné dávat šanci) rozhodla převzít odpovědnost.

Občané toužící po změně volili ČSSD v iluzi, že je to reálnější cesta k zatlačení pravice, než případné rozhodnutí pro naši stranu.

Úspěch ČSSD ve volbách a při zformování menšinové vlády přinesl pouze dílčí, nikoli zásadní změny. Základní tendence, nastartované vládami pravice, pokračují, často s přímou a rozšiřující se podporou vlády sociálních demokratů. Její menšinová vláda nepředložila účinný recept, který by mohl nemocnou společnost léčit. Byla pouze donucena jasněji profilovat svůj program a svůj vztah ke konkrétním skupinám v zemi. Před problémy však uhýbala či se uchýlovala k řešením, která před svým nástupem sama odmítala. V mnohém nadbíhala a nadbíhá pravici. Hluboký otřes důvěry v politiku ČSSD mezi širokou veřejností v ČR způsobilo chování menšinové vlády, velkého počtu poslanců sociální demokracie během agrese paktu NATO proti Jugoslávii. Ukazuje se, že **pokud bude ČSSD pokračovat v dosavadních přístupech, je na nejlepší cestě stát se bezvýznamnou stranou.**

Poslední vývoj potvrzuje, že smlouva mezi ČSSD a ODS nezaručuje formování stabilního a zejména demokratického politického prostředí. Nebude schopna zamezit tomu, aby se pravice případně dostala do vlády bez voleb politickým pučem. Směřuje k vytvoření většinového systému, k omezení politické demokracie.

Díky orientaci na větší odpovědnost státu za ekonomiku a určité renesanci sociální politiky vznikla přesto šance pro utváření snesitelnějších poměrů. Menšinovou vládu sociální demokracie však proto komunisté nešetřili. A nejen to: předložili vlastní protikrizový program, který měl skoncovat s jednostranným přenášením sociální zátěže na občany s nižšími příjmy a zajistit, aby žádný podnikatel nemohl stát nad zákonem. Strana také pracovala a předkládala nosné směry rozvoje.

Chudé výsledky, jichž vláda dosáhla, znovu potvrzují, že jen rozhodnější vítězství skutečné levice může pomoci nastolit civilizovanější, demokratické, sociálně spravedlivé poměry.

Trpké zkušenosti z ekonomické a sociální krize posledních let už dost jasně prokázaly, že kdo mlčí a ustupuje před problémy do soukromí, prohrává. Ti nahoře jsou lhostejní k životním a pracovním podmínkám obyčejných lidí.

Ale nejen to. Po celé období mezi IV. a V. sjezdem KSČM pokračovaly snahy, vycházející zejména z pravicových kruhů, o narušování a rozbíjení **lidské solidarity**. Její hodnota, stejně jako hodnota sociální spravedlnosti, přesto zůstávala silnější, než si pravice i některé kruhy v sociální demokracii myslely. Občanům zůstaly blízké civilizační hodnoty, které vybojovali lidé práce v mnoha třídních zápasech. Lidé si postupně uvědomují, že každý, kdo poctivě pracuje, kdo právem uplatňuje na své radní a vládu požadavky i stížnosti a kdo se nebojí veřejně, nahlas protestovat proti

kořistění a útlaku, je své zemi mnohonásobně prospěšnější, než tlupy darmožroutů, burzovních spekulantů, tunelářů a bezcharakterních politiků.

Již od roku 1996 docházelo na české politické scéně k zřejmému postupnému posunu voličstva k levému středu. Součástí každodenní reality se staly sociální konflikty. Od března 1998 poprvé převážilo záporné hodnocení současnosti, kterou dnes považuje za lepší pouze 34 % respondentů (proti 49 % v roce 1998). 35 % soudí, že současný režim je horší, 21 % dotazovaných se domnívá, že je stejný jako před listopadem 1989 (Výsledky průzkumu Střediska empirických výzkumů, září 1999 - MFD, 5. října 1999). */

*/ Podle souhrnného vyhodnocení sociologických výzkumů se za posledních pět let hlásí k levici v přepočtu přibližně o půl miliónu lidí více než před pěti lety, k pravici se jich hlásí naopak o půl miliónu méně (L.Vacek, Haló noviny, 9.dubna 1999). Podle výzkumů IVVM ze září 1999 se k levici hlásí 24 % občanů, podle agentury FACTUM 23 %.

Skutečností ale je velká nerozhodnost podstatné části občanů plynoucí z očekávání a nejistoty nad dalším vývojem. Prohloubila se pasivita a averze vůči režimním politickým institucím, avšak trvá i nevíra v možnost hlubší změny. Přes krizi, která otřásá pozicemi mocenských špiček, "těch nahoře", se projevovala i nepřípravenost "těch dole". Byla dána nedostatečnou informovaností, roztržitostí a hlavně schopností usilovat o změny s razancí, kterou by nebylo možné zamlčovat a přecházet. Řada lidí neviděla východisko ze současné situace ani v sociální demokracii, ani v nás, i když zájem o politiku KSČM poněkud vzrostl. Mnoho lidí se utápělo v narůstajících existenčních starostech a angažovanosti se vyhýbalo. Zvláště naléhavé bylo analyzovat, proč existuje 55 - 60 % nerozhodnutých, kteří se od politiky odvracejí, proč ještě "nechtějí doleva".

Veřejnost má dnes novou sociální zkušenost, je přístupnější požadavkům změn. Mezi vážnými sociálními problémy a příklonem k levici však nikdy neexistoval žádný mechanický přímý vztah. Pravice naopak pod pláštěm různých hnutí pro obec, sportovních aj. aktivit, úspěšně nabízela politicky "nezávislou", občanskou relaxační alternativu, nesenou často místními podnikateli. Její inspirátoři byli přitom leckdy pravivější než platformy stranické.

Ochota více naslouchat i jiným argumentům, než kterými pravice ovládla pole a vážit je, zvláště pokud jde o řešení okamžitá a zčásti i střednědobá, však nesporně narůstala.

Dnes jsme na prahu doby, kdy se nespokojení občané přestanou obávat veřejně vystupovat a překonají svou pasivitu. Narůstající společenský neklid bude postupně nabývat forem organizovanějšího odporu.

V každém případě je stále jasnější, že budoucnost nepatří vládám, které základní sociální zájmy lidí opomíjejí, ale těm, kdo za ně skutečně bojují, kdo jsou nositeli odkazu velkých historických událostí, tužeb a ideálů a jsou schopni je naplňovat.

3. Pozice, úkoly a cíle strany

Komunistická strana Čech a Moravy stojí na půdě ústavnosti, respektuje zákony České republiky, což ale neznamená, že je odevzdanou a poslušnou opozicí. Je samostatnou, sebevědomou stranou, která si nenechává vnucovat kritéria přijatelnosti. Jako důsledná opozice vystupuje především proti neokonzervativním a neoliberálním teoriím a politice i kompromisnictví sociální demokracie, rozpracovává, hájí a prosazuje vlastní programová východiska. Je věrna socialistickému ideálu, vychází z marxismu, inspiruje se Leninovou teorií a strategií, dílem dalších velkých myslitelů a politiků minulosti i současnou vědou a zkušeností. Trvale se vrací i pokrokovým národním tradicím. Uchovala si tvář: její setrvání na názvu "komunistická strana" má u stále větší části společnosti příznivou odezvu. **Nenechává si proto vnucovat účelové změny a ústupky vyhovující pravici, ani nepřijímá různé spekulativní nápady z jiných zdrojů. Kritici požadující její katarzi a očistu, by měli brát v úvahu její skutečnou pozici, její dokumenty a praxi.**

Strana se **otevřeně hlásí k socialismu**. Zdůrazňuje v souladu s Politickou deklarací IV. sjezdu, že jí jde o socialismus moderní. Chápe jej a chápe jej jako společnost prosperující, sociálně spravedlivou, demokraticky, politicky a hospodářsky pluralitní, zaměřenou na využívání schopností všech, usilující o jejich spoluúčast na řízení a správě. Je pro ni společností, v níž jsou svoboda, rovnost a solidarita, lidská práva, sociální spravedlnost, uchování přírody a míru nerozlučně spojeny. Socialismus chápe strana, podobně jako německá PDS, nejen jako cíl, ale také jako cestu, metodu, hodnotovou orientaci. Mezi socialismem a rozmanitými formami demokracie vidí jednotu. Za významnou prioritu považuje samosprávu jak v oblasti politické, např. při správě obcí a regionů, tak i v oblasti hospodaření podniků, kde by byla založena na různých formách, včetně spoluvlastnictví.

Taková systémová změna se po zkušenostech s reálným kapitalismem stává stále naléhavější, byť může být jako přechodová etapa dlouhodobou a osobním perspektivám vzdálenější. Proto se také KSČM snažila, aby se orientace na sociálně spravedlivou společnost nestala pouhou vizí či vzdálenou perspektivou, ale aby zůstala obsahem každodenní práce ve veřejnosti.

Hlavním měřítkem veškerých veřejných aktivit KSČM je jednota zásadovosti při obhajobě rozhodujících zájmů pracujících a neprivilegovaných vrstev, se schopností komunikovat s nejširší občanskou veřejností.

Strana vystupovala i mezi IV. a V. sjezdem jako **plně demokratická, důsledně opoziční strana**. Svou demokratičnost prokazovala svou každodenní činností. Nebyla a není spjata s privilegovanými vrstvami a centry moci, ani různými zájmovými skupinami (lobby), nepodléhala jejich vlivu. Výrazně se tím odlišovala mj. i od ČSSD. Současně postupovala důrazně a razantně, což si nezaměňovala se siláckými gesty.

KSČM byla stranou státopornou ve smyslu prohlubování demokratických mechanismů, samosprávy ve všech oblastech života společnosti a na všech úrovních. V tomto smyslu byla také konstruktivní: byla připravena debatovat o všech návrzích, které odpovídají potřebám neprivilegované většiny a mohou jí ulehčit v jejím neutěšeném postavení.

Považovala za společnou povinnost využívat omezeného prostoru občanské demokracie v komunální politice, v parlamentních aktivitách i v činnostech mimoparlamentních.

Jako jediná **důsledně vystupovala za sociálně spravedlivou společnost**. Aktivně bránila a prosazovala zájmy většiny poctivě pracujících lidí a neprivilegovaných vrstev společnosti, jak jí to ukládalo usnesení IV. sjezdu. Proto také ze světa přejímala to, co mohlo reálně posilovat ekonomickou prosperitu, jistoty, demokracii a sociální spravedlnost. Proto se vyslovovala pro sociální garance Evropské sociální charty a odmítala postupy, které vedly k jejímu porušování (např. v desetiprocentní průměrné nezaměstnanosti v EU). Úspěch při prosazování výhodných a podpůrných směrů rozvoje hospodářství (podíl na zisku, podíl na řízení, zaměstnanecké akcie a jiné formy spoluvlastnictví) byl ovšem úměrný našemu zastoupení v parlamentu a senátu a ochotě pravicových stran i ČSSD podpořit rozvoj hospodářství těmito nebo podobnými opatřeními.

Strana se zapojovala také do úsilí o ekologickou a ekonomickou bezpečnost, dávala najevo upřímné vlastenectví.

Prosazovala tedy strategii a taktiku, která jí umožňovala být v rámci zastupitelského systému respektována jako strana důvěryhodná a přitom principiální, jasně se od jiných stran politického spektra odlišující.

KSČM byla a je jedinou stranou na české politické scéně, které po právu náleží charakteristika **strany levicové**. Revolučnost neztotožňuje s násilným dobytím moci: chápe ji jako schopnost skutečně dosáhnout hlubokých, zásadních společenských změn.

Svou organizační strukturou, formami a metodami práce, plněním drobných úkolů se strana připravovala na situace, v nichž nespokojenost lidí najde své vyjádření v ochotě vstupovat do politických aktivit, podpořit a samostatně prosazovat zásadní řešení.

Hodlala být u toho, až občané vyjdou do ulic a na náměstí. Nechtěla je však pouze pasívně následovat či vyčkávat, až se pravicová koalice a posléze i sociální demokracie tak zkompromituje, že bude poražena v demokratických volbách. Respektovala ideu demokracie jako organizace, v níž mají přirozené místo přímá demokracie a různé formy samosprávy. V tomto smyslu neustále konfrontovala své cíle a metody práce s možnostmi sociálních hnutí, s podmínkami, v nichž působí. Považovala za nutné trvale situaci analyzovat, vyvozovat závěry a dokázat se shodnout na krátkodobých i dlouhodobých východiscích.

V celém období mezi sjezdy usilovala strana zvyšovat svou autoritu ve společnosti tím, že bude respektována jako síla, která nejen zná příčiny krize, ale také soustavně nabízí konkrétní východiska. Potvrzovalo se, že síly na to strana má.

S tím souviselo také ujasňování podmínek, za nichž se strana může ucházet o podíl na moci: inspirována zahraniční zkušeností uvažovala v závislosti na rozhodnutí voličů zejména o svém postavení jako nevládní strany, která však přitom nezůstává v opozici, tj. jako příslovečného "jazýčku na vahách", což by přineslo i výrazné zlepšení pozice v médiích a tím i možnost šířeji hovořit s veřejností.

Antikomunismus

Jestliže se nedařilo úspěšněji formovat společný postup občanů ohrožených asociální politikou, bylo tomu tak i proto, že své pozice a stanoviska musela strana neustále obhajovat proti zlovolné a zlomyslné propagandě a politice odpůrců. Pravice záměry a kroky KSČM znevažovala a pomlouvala, výsledky bagatelizovala. Neustále strašila komunismem; vadilo jí to, že jí komunisté nastavovali zrcadlo, usvědčovali ji z neschopnosti, kariérismu a korupce, z asociálního cynismu a vyprodávání národních zájmů. Největší obavy přitom projevovala z takového uplatňování demokratických institucí (včetně přímé demokracie a samosprávy), které by pracujícím lidem umožnilo úspěšněji vystupovat za své zájmy. Otevřený antikomunismus postihoval i část ČSSD. Projevoval se zejména apriorním zavrhováním všeho, s čím strana přicházela.

Antikomunistické kampaně zanechaly hlubokou stopu ve vědomí různých vrstev, včetně dělníků. Vracely se občas se zvětšenou intenzitou, jak jsme toho svědky i dnes při vyvolávání nenávistné a útočné nálady proti velké skupině obyvatel země, která ve výzkumech otevřeně dává najevo své sympatie ke komunistům. Útoky mají citelně menší ohlas ve veřejnosti. Nejhrubší formy postupně přestávají působit. Jedním z jejich vrcholů bylo prohlášení V.Havla, že komunisté škodí ČR a poškozují její zájmy; tím zdůvodňoval své snahy o jejich izolaci. Místopředseda parlamentu, Ledvinka, komunisty a statisíce jejich přívrženců ve stejné době označil za lůzu a spodinu. V zájmu odvrácení pozornosti od neradostné přítomnosti, neschopnosti a afér, se využívalo i dalších způsobů kádrování, zastrašování, vyhrožování a vydírání.

Na pěstování záporných stereotypů, obav i strachu z komunistů ve veřejnosti, zejména mezi mladými lidmi, se zvláště podílela masmédiá. Zneužívala přitom malou informovanost občanů a naši omezenou možnost přístupu do sdělovacích prostředků.

KSČM byla nucena bránit se útokům proti údajnému extremismu.

Ne vždy se straně dařilo různým obviněním dostatečně čelit. Navíc si uvědomuje, že manipulace pomocí pomluv a demagogie využívající lži, si určitou míru intenzity dlouhodobě uchovává a může znovu zesílit. Nový impuls dostaly hrubší formy antikomunismu po přijetí země do NATO. Intenzivní a pádné proto musí být i odpovědi. Žádný tlak nemůže komunisty odstrašit: budou reagovat ještě větší otevřeností při oslovování veřejnosti. Nenechají se zatlačit tam, kde chce pravice KSČM mít. Budou i nadále důsledně vystupovat proti obviňování z extremismu, důsledně požadovat vysvětlení a vyvození případných důsledků proti inspirátorům takových útoků. **Nezastařili nás a nemohou nás zastrašit.**

Hlavní úkoly, konkrétní programy, nové cíle

Jedním z hlavních ocenění, které zaznělo při jednání IV.sjezdu bylo, že strana nepřeceňovala, ale ani nepodceňovala své síly. Když vystupovala jako razantní opoziční síla ve prospěch většiny doplácějící na protilidovou politiku, vycházela ze střízlivého, realistického, objektivního hodnocení situace společnosti i sebe sama.

Ani po IV. sjezdu strana sice neoslabovala důraz na energické prosazování systémové změny, ale byla si vědoma toho, že takové podmínky ještě zcela nedozrály. Neustále se vracela k potřebě na všech stupních přijímat úkoly, které jsou hodné strany na předních místech politického spektra a přitom zůstávají reálnými. Plně si uvědomovala, že kdo mlčí a ustupuje před problémy, prohrává. Bránila se však planému radikalismu.

Při vytyčování svých úkolů strana nepodceňovala pozice a vliv pravice, která měla a má peníze a moc, jakož i významné spojence v zahraničí. Přesto se snažila poukazovat na její farizejskou a úskočnou politiku. Uvědomovala si však, že své zásadní úkoly v tomto směru doposud neplní tak, jak je třeba.

Před příchodem menšinové sociálně demokratické vlády považovala KSČM za svůj bezprostřední **hlavní úkol** dosáhnout akcemi v parlamentu i mimo něj odchodu pravicové vlády a jejího nahrazení skutečnými odborníky. Dílčí korektury, předhazování obětí beránek odmítala, stejně jako spekulace o koalicích, jimiž se většině národa pouze vytíraly oči. Již v této době a zvláště po nástupu menšinové vlády odhalovala také nespolehlivost a obojakost některých představitelů sociální demokracie a jejich poddajnost vůči kapitálu.

KSČM se snažila dostávat do povědomí široké veřejnosti možná **konkrétní protikrizová opatření**. Ucelený, byť stručný návrh takových opatření, která mohla mít okamžitý, krátkodobý i dlouhodobý význam, byl přijat na 10. zasedání ÚV v září 1997. Navazoval na program národní záchrany, který byl proti vládní bezkonceptnosti, neodpovědnosti a zaprodávání národních zájmů prosazován už před IV. sjezdem.

Členové ÚV v diskusi o protikrizových opatřeních požadovali, aby v zájmu jeho atraktivnosti byly jasně vytypovány hlavní priority, aniž by byla zmenšována vážnost úkolů např. v oblasti ohrožovaného celkového životního stylu. Varovali i před zjednodušováním při vytyčování dosažitelných cílů.

K hlavním **ekonomickým** opatřením, které strana navrhla, patřila ekonomika, založená na plánovité regulaci tržních vztahů a na participaci zaměstnanců při řízení podniků formou zaměstnaneckých rad, státní podpora zemědělsko - potravinářské výroby, revize privatizace a restitucí, progresivní zdanění velkého majetku (přes deset miliónů, s respektem vůči majetku nabytému poctivě).

V **sociální** oblasti strana odmítla asociální kroky pravicové vlády a pravicové části parlamentu. Požadovala rozvinout systém cílené solidarity vůči těm, kteří se propadají do sociální sítě. Žádala včasná a účinná opatření proti nezaměstnanosti, která stále více zasahovala do života občanů, skupin, regionů, jakož i opatření proti

výraznému a trvalému ohrožování životní úrovně, proti stagnaci a poklesu reálných příjmů. Požadovala dodržování všech práv a svobod, včetně rovného práva mužů a žen, práva na bezplatné vzdělání na všech typech škol, bezplatné zdravotní a lékařské péče, péče o důstojný život ve stáří.

KSČM se neomezovala na pouhé vyhlášení potřeby sociální pomoci potřebným, proto také zorganizovala pomoc oblastem postiženým záplavami. Soustředěné prostředky pohotově předala bezprostředně postiženým občanům a obecním úřadům, zatímco vláda a stát se o postižené nedokázaly pružně postarat. Není divu, že se straně dostalo za rychlou pomoc velkého ocenění.

V **politické** oblasti strana vystupovala proti kabinetním praktikám, pokrytectví a manipulaci už před IV. sjezdem. Ještě aktuálnější se tento úkol stal v dalších letech, kdy autoritářství a arogance ve vládní politice ještě vzrostly.

Stálá pozornost byla v souladu s rezolucí IV. sjezdu věnována dlouhodobé koncepci ochrany a rozvoje **životního prostředí**.

Přes některé výtky, že je málo revoluční, přes pokusy rozvířovat plané diskuse, zvolila KSČM správný postup orientací na konkrétní, každodenní práci, na věcná řešení naléhavých problémů, trpělivou snahou o plnění volebních slibů.

Zvyšování autority a podpory mohlo vycházet jen z konkrétního podílu na řešení reálných problémů dneška a budoucnosti. Strana přitom vždy otevřeně zdůrazňovala, že jejím **dlouhodobým základním cílem je systémová změna**, hluboká, principiální změna kapitalistického systému v systém socialistický, že se považuje za stranu budoucnosti, která hodlá šířit a energicky prosazovat myšlenky socialismu i v 21. století.

Metody a styl práce

KSČM měla a má statisíce příznivců a pevnou voličskou základnu. Zářijové průzkumy v roce 1999 ukázaly, že se ke KSČM hlásí 1 milion 200 000 občanů. Mezi potenciálními voliči je sto tisíc mladých lidí do 29 let. Věková skupina mezi třiceti a čtyřiačtyřiceti lety představuje více než 200 000 voličů. Tři pětiny voličského potenciálu jsou podle průzkumů v produktivním věku. KSČM může vystupovat sebevědomě, nemusí se krčit někde v koutě. **Je si plně vědoma toho, že dnešní mocné vyruší ze sčítání spekulativních zisků a z politických pletich jen ten, kdo hájí práva neprivilegovaných občanů principiálně, otevřeně, kultivovaně a srozumitelně a hlavně nahlas. Nemohla však a nemůže ani na okamžik opomenout potřebu dále zkvalitňovat celkovou kulturu, způsob svého politického jednání jak uvnitř tak navenek.** Jen tak může uspokojovat zájem občanů, kteří chtějí naslouchat našim názorům, chtějí znát naše programová východiska, jen tak může vyjadřovat to, co statisíce lidí podvědomě a neurčitě pociťují.

Změnou stylu a metod svého působení chtěla KSČM na všech úrovních a ve všech oblastech lépe využívat sil a možností, všestranněji uplatnit kvalifikovanost svých členů a příznivců. Kriteriem změn měla být intenzivnější komunikace s veřejností i interakce s ostatními politickými subjekty. Změny si vyžádal také vývoj vnitrostranické skladby (věková struktura, přesun aktivity, vzrůst úlohy výborů, předsedů, středisek atd.). Mnohokrát se proto mezi IV. a V. sjezdem na různých úrovních jednalo o tom, jak a jakými vhodnými formami působit mezi těmi, jejichž zájmy hájíme. Změny ve stylu a metodách práce se přitom musely dotknout všech úrovní a oblastí stranické práce, od ÚV po OV a ZO.

Účinná politika vyžadovala věnovat vzrůstající pozornost úloze osobností. Strana si uvědomovala jejich rostoucí význam ve styku s veřejností, snažila se rozšiřovat okruh osob schopných citlivě vnímat potřeby a zájmy občanů, ale také účinně ovlivňovat mínění, a to pokud možno v každém okrese a kraji.

Měla-li být činnost strany efektivnější, musela dbát o věcnost, jednoznačnost, o kolektivní promyšlení přístupů a stanovisek, sjednocovat se na jasných závěrech, zajišťovat akční postup, razantnost, ale také pružnost, celkově posílit kontrolní činnost.

V situaci, v níž se přirozeně objevovaly různé názory, bylo nutné důrazně vystoupit **proti strnulosti**, sebeuspokojení, zaostávání, intrikaření a politikaření, proti sporům o podružné a zástupné problémy, ale hlavně proti přílišné uzavřenosti strany, jejímu zaměstnávání se především sebou samou.

Strana **hledala a prosazovala mechanismus, jak pronikat mezi lidi a pomáhat jim lépe pochopit podstatu procesů, a to snadno pochopitelnými argumenty.**

Takovým způsobem, na základě **otevřenosti a vzájemné důvěry**, bylo možné přecházet k ofenzivnímu stylu politiky, v němž se pouze neregistrují jevy, ani se z nich nevytlouká laciný politický kapitál, ale předkládají se témata, ke kterým společnost teprve dospívá.

V obecné podobě bylo heslo o novém stylu a metodách přijato. Reálně se však metody a styl měnily jen pomalu. Strana nutným změnám nevěnovala dostatečnou pozornost. Nadále se nedostatečně pěstovalo umění přicházet k lidem s novou argumentací a nenechat se odradit nezájmem právě u manuálně pracujících. V jednání orgánů na všech stupních se častěji projevovala rozvlácnost, nedostatečná schopnost uplatnit metodu hlavního článku, učinit jednoznačné závěry a zvláště pak dobrá usnesení uplatnit prakticky. To nadále podvazovalo schopnost plně využít potenciál členů a příznivců.

Styk s veřejností

Nejvýznamnější nárok na nový styl a metody přinášela potřeba intenzivněji pracovat v nových podmínkách mezi veřejností. Neměli-li jsme se vzdalovat občanům, bylo třeba zabývat se nikoli tím, co trápí nás, ale tím, co trápí občany. Žádné umělé informační a politické bariéry nedokázaly zabránit straně pracovat

přímo mezi lidmi. Ve shodě s nejlepšími tradicemi usilovala o to, aby se prosadila zásada: od pouhé práce uvnitř strany k práci především mezi veřejností. Záměrem bylo politické výstupy směřovat více k obecně významným a prospěšným tématům, pronikat do struktur občanské společnosti, získávat vliv na formy společenské komunikace.

Tento nad jiné významný úkol prolínal celým sjezdovým jednáním v Liberci. Snaha dělat politiku nejen pro lidi, ale hlavně s lidmi, postupně vykrystalizovala i ve formulaci a přijetí **hlavního hesla strany: Jiní o lidech, my s lidmi.**

Přestože už před IV. sjezdem skončily diskuse zpochybnující komunistický charakter strany, nedařilo se stále zcela skoncovat se zahleděním do sebe sama. Nešlo o to, jak se vidíme sami, či v okruhu příznivců, ale jak nás vidí veřejnost a hlavně ti, kterým je strana schopna účinně pomoci. **Problémem zůstávalo nedostatečné rozšíření aktivit za rámec členské základny a okruhu příznivců.**

Po IV. sjezdu se styk s veřejností zlepšil, častější byla veřejná setkání. Strana si byla vědoma potřeby prohlubovat argumentaci, hledat nové způsoby přístupu k veřejnosti. Snažila se vytvářet prostor v médiích v centru i v regionech. Začal pracovat tiskový a propagační útvar, některá jednání strany byla zpřístupňována představitelům veřejnosti. Přesto se nedařilo oslovovat tisíce nespokojených tak, jak to situace vyžadovala.

Bylo třeba vytvořit skutečný systém v oslovování sympatizujících a širokého okruhu příznivců, lidí váhajících, ale přemýšlivých, nenechat se odradit nezájmem, často právě u manuálně pracujících. Dluh měly všechny úrovně stranického systému.

Tomu měly odpovídat metody, formy i slovník současnosti, kterým mohla strana oslovit střední a mladou generaci. Bylo nutné být vnímaví k jejím orientacím a náladám, při vědomí, že naše názory nelze vnucovat, že některé problémy musí "dozrát" .

KSČM zůstávala na principiálních pozicích, přes snahy lákat ji, aby se pod přísliby zrušení "ostrakizace" přizpůsobila. Byla si ale vědoma významu drobné a úporné mravenčí práce, trpělivého vysvětlování svých pozic a návrhů na vesnicích, ve městech, ve schůzovních místnostech, v rodině, na veřejnosti. Neomezovala se na negativistická hodnocení, ale přitom si byla vědoma toho, jak důležité je nazývat věci pravými jmény nejen mezi sebou, ale i v televizi, v médiích. Věděla, jak je důležité trpělivě vysvětlovat hodnocení situace a návrhy protikrizových opatření a objasňovat tak podmínky změny.

Znamenalo to mít připravené dílčí akce, se zajímavým scénářem. Postup musel začínat konkrétními, věcnými kroky a teprve od nich bylo možné přecházet k zobecněním; nebylo možné planě ideologizovat. Lidem bylo slibováno a naslibováno z různých stran mnoho. Proto je zajímavá a zajímá hlavně to, jak své sliby strana zajistí, zda je schopna své sliby plnit.

Pracovat v tomto stylu mezi veřejností nebylo snadné. Vedení strany se snažilo urychleně, všestranně informovat o svých aktivitách **v parlamentu** i mimo něj, neztratit kontakt navázaný v předvolební kampani.

S kladným ohlasem se setkávaly různé akce směřované k občanské veřejnosti: bezplatné právní poradny, pomoc při získávání zaměstnání apod.

Se záměrem navazovat kontakt bylo doporučováno otevírat co nejčastěji jednání sympatizujícím na všech úrovních.

Úkol hledat cestu k veřejnosti, každodenně získávat důvěru lidí, byl sledován trvale nejen v centru, ale také a zejména **v regionech**. Mnohé okresní organizace a OV se snažily, aby byli lidé lépe informováni o východiscích, které strana nabízí. Některé se snažily kombinovat běžné stranické řízení s přímou organizací vybraných aktivit k ovlivňování veřejnosti prostřednictvím operativně vytvářených skupin. Snahou bylo získávat pro působení výrazné osobnosti, které se těšily vážnosti. Využíváno bylo také předvolebního skládání účtů zastupitelů.

Velkým nedostatkem v naší práci **zůstává zaměření organizace a uskutečňování soustavné, promyšlené a diferencované propagandistické a agitační činnosti** mezi veřejností. Smyslem této ideové činnosti nejsou jen bezprostřední potřeby politického soupeření, ale především potřeby světonázorové a životní orientace, zejména mládeže. V době masového vymývání mozků a rostoucího sektářství jsme a zůstáváme představiteli kritického racionalismu a dialektického materialismu. Strana je důsledným zastáncem svobody slova, názoru a vyznání, jakož i rovnoprávnosti ateistů a věřících. Naše činnost v této oblasti je zatím značně nesoustavná (orientuje se víceméně pouze na předvolební období), nemá jednotnou obsahovou, metodickou a organizační koncepci. Málo jsou využívána fakta, která se nabízejí z činnosti pravice a ČSSD, jakož i zkušenosti levicových stran a osobností v zahraničí.

Účinnějšímu využívání těchto metod práce často bránila nedostatečná informovanost a argumentační vybavenost vyplývající z dosud nedostačující intenzity oboustranného informačního toku uvnitř strany. Bylo třeba, aby **Ústřední výbor** mnohem lépe zabezpečoval nižším orgánům analytický a manažerský servis.

Také ve značné části **členské základny** existovalo poměrně malé pochopení stavu komunikace s veřejností a potřeby nových forem činnosti. Projevovalo se ve vztahu k osobní agitaci, k neformálním diskusím v pracovních a zájmových kolektivech, ve veřejných místnostech apod., v nichž je těžiště a jedna z priorit. **Působení strany navenek si dostatečný počet členů strany nevzal za svůj úkol a samozřejmý závazek, mnozí dokonce ani ve vlastních rodinách.**

Kromě objektivních potíží (proměny charakteru členské základny) se podobně jako dříve projevovalo spoléhání na mediální vystupování funkcionářů a poslanců a vliv se stranou spřízněného tisku. Ani část funkcionářského aktivu však nebyla na veřejnou práci dostatečně připravena. Někdy se omezovala na činnost uvnitř sekretariátů anebo k lidem promlouvala tak, jako by se za devět let nic nezměnilo. Nedokázala proti černobílému vidění důsledně stavět objektivnost a vyváženost. Ve styku s mládeží na veřejných shromážděních se objevovala menší ochota a schopnost vyslechnout názor a rozumně, věcně argumentovat, nenechat se i v konfliktní situaci strhávat k nedůtklivé, předpjaté reakci. Někteří jednotlivci se nechávali unášet dílčími úspěchy a projevovali přílišnou netrpělivost.

Bude zřejmě nutné vytvořit v centru s návazností v nižších organizačních člancích systém, který by byl propojen s činností Haló novin, Naší pravdy a s vystupováním

v dalších sdělovacích prostředcích. Tak by se mohla zvýšit pohotovost a pružnost reakcí, mohlo by se kombinovat soustavné působení se zasahováním do vyhocených situací. OV by např. mohly kombinovat celkové ideové působení s přímou organizací vybraných aktivit prostřednictvím operativně vytvářených skupin, častěji se vracet i ke starším účinným formám ("agitky", veřejné diskuse, letáky a pod.). Nutnou součástí systému by bylo důsledné hodnocení efektivnosti jednotlivých kampaní, forem a metod.

Obrat k veřejnosti přinesl výsledky: zahledění do sebe, uzavřenost a někdy i ustrašenost poněkud ustoupila. Zdaleka však nebyly vyčerpány všechny možnosti. Ne všichni a všude byli schopni přesvědčivě argumentovat - k účinné aktivizaci celé členské základny vede dlouhá, komplikovaná cesta.

Obrana a prosazování sociálních zájmů

Úkol získávat zájem a podporu veřejnosti vyžadoval odpovědné vyhodnocování zájmů a potřeb konkrétních vrstev a skupin, jakož i hledání cest k jejich prosazování. Hovořila-li KSČM s veřejností, měla na zřeteli konkrétní, objektivní sociální zájmy. Nedělala účelovou politiku, i když měla zájem ovlivnit široké spektrum voličů, nejen okruhy tradiční.

Cílevědomé likvidování sociálních jistot a existenčního zajištění početných skupin občanů nabývalo při vládnutí pravice výrazných a silně znepokojivých podob. Režim nezakrytě vystupoval proti Listině základních práv a svobod, odmítal přistoupit na Evropskou sociální chartu. Otevřeně vyhlášoval, že hodlá útok proti pracujícím dále rozvíjet. Také mezi sliby a reálnou politikou sociálně demokratické vlády se záhy vyjevil značný rozpor. Přesto bylo zřejmé, že **mezi kritickým potenciálem (se spíše podvědomým tušením hlubších souvislostí) a tím, do jaké míry jej lze bezprostředně politicky zhodnotit, je velký rozdíl.** Ani za této situace se straně dostatečně nedařilo spojovat boj za sociální práva a sociální jistoty lidí s bojem za práva občanská a všeobecně lidská.

Jako masová strana usilovala KSČM podnítit vytváření široké protipravicové koalice postižených a ohrožených skupin. Uvědomovala si potřebu soustředit se hlavně **na zájmy rozhodujících sociálních skupin, na zájmy lidí práce.** "Širokým spektrem" svých orientací nehodlala zamlžovat, že je stranou nejchudších a nejpostiženějších vrstev, mladých i nejstarších občanů. Ve stranických vystoupeních a dokumentech přesto zůstávalo poměrně často vymezování těchto rozhodujících skupin na příliš vysoké úrovni obecnosti ("zájmy lidí práce", "neprivilegovaní" apod.). **Ne vždy se v nich pak jasně ukazovalo na cílové skupiny, ke kterým snahy směřují. Ne vždy se dařilo dostatečně oslovovat ty skupiny, o jejichž zájmy se strana zasazuje především.**

Strana především hledala přímé vazby na nižší střední vrstvy, od dělníků a zaměstnanců, nižších řídicích pracovníků přes odborníky z různých profesí po rolníky a živnostníky, případně další, spíše levicově zaměřené podnikatele. Obhajovala

zájmy miliónů těch, kteří žijí z námezdní práce. K nim se obracela rezolucí ze IV. sjezdu. **I během následujícího období však stále trval velký dluh, který měla vůči dělníkům a všem námezdně pracujícím, jak byl připomenut IV. sjezdem. Nepodařilo se jej významně zmenšit.** Proto také považovala strana za nedostatek, že koncepční materiál K dělnické politice KSČM nebyl dostatečně využíván. Vážným nedostatkem je, že se zatím nedařilo oslovovat ani nezaměstnané a ty, kteří za vykonanou práci nedostávají mzdu.

KSČM se v tomto směru angažovala např. tím, že požadovala, aby právo odborově se sdružovat a prosazovat bylo naplňováno nejen formálně, ale zejména fakticky. Zdůrazňovala také úlohu a odpovědnost státu v tripartitě.

Hodně pozornosti a úsilí věnovala KSČM prosazení zákona o zaměstnaneckých radách a důvěrnících, který by byl základem spoluúčasti (participace) na řízení podniků. (Dosud nebyl sněmovnou přijat.) Věcný a důsledný postoj strany k samosprávě a participaci souvisí s pokračující vnitřní diskusí, v níž se střetávají různá mínění a různá oceňování úlohy centrálního řízení, různých forem vlastnictví, včetně vlastnictví státního a nových možností ve výstavbě socialismu s rozsáhlou samosprávnou účastí. Rozšířené možnosti samosprávy byly objasňovány a prosazovány nejen ve vnitrostranických diskusích, ale musely být obhajovány zejména vůči jiným stranám, mj. dokazováním, že samospráva neznamená narušování řízení státním a odborným aparátem, potlačování úlohy vědy a výzkumu atd.

Citlivá a v mnohém významná byla otázka věcné spolupráce s podnikateli, kteří neztratili levicové smýšlení. Také s nimi strana v různých okresech počítala a počítá. Bylo třeba přesvědčovat je, že KSČM je stranou reálných ekonomických přístupů.

KSČM věnovala pozornost také problematice **zemědělství** a přicházela tu s promyšlenými podněty. Přesto se příliš nevyužívalo velkého kritického potenciálu, který na vesnici stále narůstal, mj. také díky konfrontaci s dnešním úpadkem zemědělství a pozitivními zkušenostmi z družstevní výroby, kterých si rolníci nadále cení.

Nedostatečně aktivně strana vstupovala do postupujícího procesu diferenciací **inteligence.**

V rezolucích IV. sjezdu se KSČM obracela k **mladým lidem**: k úkolům zdravé výchovy dětí a mládeže, k úloze učitelů, k podpoře úlohy rodiny, tělovýchovy a sportu, kultury. Sociálně kritický potenciál mezi mládeží postupně narůstal. Strana si přitom potvrzovala, že mladí lidé jdou k myšlenkám sociálně spravedlivé společnosti často vlastní cestou. Proto kladla důraz nejen na trpělivé získávání, ale hlavně na toleranci, na respektování jejich přístupu. Takovou práci považovala za významný vklad do budoucnosti.

Stálou pozornost věnovala strana (v souladu s rezolucí IV. sjezdu) postavení **seniorů.**

KSČM se snažila reagovat na zájmy a potřeby celého okruhu sociálně slabých, neprivilegovaných vrstev, ubíjených protilidovým režimem.

V jejich zájmu podporovala KSČM ratifikaci Evropské sociální charty a práv, které z ní vyplývají i obnovení sociálních práv, jež pravicová vláda likvidovala a omezila. Konkrétně hájila mj. právo na práci, právo na bydlení a jiné zájmy, ale také uzákonění českého jazyka jako úředního jazyka ČR ve všech oblastech společenského života.

KSČM tak trvale hledala cestu k dialogu a spolupráci všech demokraticky, sociálně a vlastenecky cítících občanů, kteří jsou nespokojeni s dosavadní politikou a požadují změny.

KSČM nevyvolávala studenou občanskou válku: vnímala ji však a byla nucena na ni reagovat. **Smyslem její politiky bylo přesvědčovat okrádané a obelhávané občany, že se musí přestat bát, že mocenská zvěle se proti sjednocenému vzdoru a vůli bránit své zájmy neprosadí.**

Strana věděla, že společnost nepůjde za politickou garniturou, která řadu let řídí tuto zemi, a pro kterou je příznačný nedostatek invence, vyčerpanost. Půjde za tím, kdo nejen kriticky postihne pravou povahu skutečnosti, ale nabídne řešení, pozitivní východisko. Proto i sama usilovala zbavovat se zažitých stereotypů, nabízet společnosti novou tvář. Svou vlastní činností chtěla poskytovat i osobní příklady odvahy.

Dosáhnout systémové změny znamenalo a znamená překonat tendenci k separaci. Ale nejen to. **KSČM jednala podle koncepce avantgardní strany, která se snaží stále více umožňovat vrstvám, skupinám, společnosti podílet se rozhodujícím způsobem na svém osvobození, osvobozovat samu sebe.** Proto nejen hájila otevřenost pro alternativy, ale snažila se vytrhávat občany z letargie, navozovat vyšší míru občanské odpovědnosti, dosahovat trvalé a široké demokratické spoluúčasti na rozhodování. Trvalá, účinná kontrola zdola byla prvním krokem, který usnadňoval lidem postupně pronikat pod příkrov jevovosti a postihovat hlubší souvislosti.

Předpokladem systémové změny, kterou KSČM sleduje, je sebeosvobozování prostřednictvím občanské společnosti, zvláště orientací na úlohu nejvýznamnějších, klíčových sociálních hnutí, počínaje hnutím dělnickým. Děje se tak pronikáním do jejich struktur s promyšlenými, prakticky potřebnými a účinnými náměty a doporučeními, které jim mohou reálně pomoci prosadit své rozhodující zájmy. Takový postup vyžaduje řadu etap i mezietap a odpovědné zvažování, co je pro tu či onu změnu možné udělat v nejbližší době. Předpokládá věcné dohadování, s kým je možné a nutné změnu prosazovat, proti komu a jak. Voluntarismus tu není namístě. Rozdíl mezi měnícím se potenciálem strany a jeho skutečným využíváním je nutné překonávat postupně.

Mezi IV. a V. sjezdem udělala strana další kroky v tomto směru, např. i přesvědčováním veřejnosti, že hlas pro nás je užitečný, má-li být vládní koalice či menšinová vláda účinně kontrolována.

Politika v masových sdělovacích prostředcích

Osvědčovat svůj vliv na utváření občanské společnosti a vlivných sociálních hnutí předpokládalo získat možnost šířeji vstupovat ve styk s veřejností prostřednictvím mimořádně vlivných masových sdělovacích prostředků, zejména televize. To zahrnuje i prosazení mediálního zákona, který by skutečně neomezoval občanům právo a možnost vědět.

Celostátní média však nejen neumožňovala rovnoměrný přístup všem politickým silám, ale fakticky udržovala mediální blokádu. Neposkytovala o dění ve společnosti a o KSČM objektivní a vyvážené informace, uplatňovala značně jednostranný přístup, který zastíral skutečný stav, umožňoval zamlčet či zkreslit mnohé informace. Vůči naší straně nabýval formy cenzury či informační bariéry spojené nezřídka s napadáním a skandalizací jejich představitelů.

Členové a příznivci strany byli těmito praktikami velmi rozhořčeni, zejména omezováním prostoru pro svobodné utváření názorů ve veřejnoprávní televizi. Nešlo jen o celkový rozsah poskytovaný pro vystoupení představitelů strany, ale i o neustálé snahy "moderovat" jejich vystoupení podle apriorních antikomunistických klišé. Skutečností je, že strana dosud nenalezla, či neuměla proti tomuto postupu uplatnit účinnou zbraň.

V průběhu předvolební kampaně v roce 1998 došlo ve sdělovacích prostředcích v přístupu ke straně k dílčím změnám, a to i ze strany redakcí týdeníků a regionálních novin. Volební program strany byl většinou prezentován objektivněji. Zpravodajství o mýtincích se objevovalo v Právu a zčásti i ve Slovu, v různých denících byly zařazovány podrobné ankety, zahrnující i stanoviska KSČM. Média přitom sledovala i vlastní komerční zájmy, měla tendenci orientovat se na osoby již známé, případně angažované v zajímavé akci. Většina objednávek směřovala na předsedu strany a několik dalších předních funkcionářů.

Dočasně se zvětšil zájem také o povolební chování KSČM. Tyto dílčí změny ovšem nic podstatného neměnily na trvajících antikomunistické kampani.

KSČ cílevědomě usilovala o to, vytvářet si ve **sdělovacích prostředcích** prostor, a to jak v centru, tak v regionech. Postupně se zlepšovala schopnost představitelů strany v masových prostředcích vystupovat a obstát, a to přes ztížené podmínky, které jim byly vytvářeny.

Po určitém období, kdy se funkcionáři KSČM museli učit využívat média, se ustálil okruh představitelů strany, kteří umějí v mediálním prostředí informovat o politice KSČM. Na veřejnost kladně působila taková jejich vystoupení, při nichž se uplatňoval seriózní, věcný, fundovaný přístup a nadhled, nikoli silná slova, a který ostře kontrastoval s primitivními antikomunistickými výpady.

Celkově však stranické orgány od OV výše osvědčovaly při snaze pronikat do sdělovacích prostředků celostátního i regionálního charakteru malý důraz. Při kvalitní obsahové přípravě mohly být branou otevírající přístup do regionálních médií pravidelné tiskové konference. Přistoupilo se k nim jen v některých místech.

Pozitivní ohlas mezi uživateli mají v poslední době internetové stránky, obhospodařované ÚV KSČM a poslaneckým klubem KSČM. Sdělovací prostředky, studenti a instituce si odtud materiály přebírají a zadávají doplňkové otázky. Různí

jejich uživatelé (např. z okruhu produkce informací) jsou současně velice perspektivní cílovou skupinou. Straně se dosud nepodařilo učinit z využívání těchto forem přístupu k veřejnosti (Internet, E-mail) samozřejmou součástí obecného stylu práce.

Haló noviny, Naše pravda

Pro ideovou, ale také organizační a celkovou činnost strany měl velký, nenahraditelný význam tisk, blízký straně, zejména Haló noviny a Naše pravda. Umožňoval informovat členskou základnu a příznivce, přejímal při informační blokádě funkci hlavního propagačního média. Pracovníci v těchto prostředcích byli úzkými spolupracovníky vedení strany a poslanců. Informovali principiálně o domácím a světovém dění, ale také o stranické práci, pomáhali prosazovat bezprostřední úkoly, poskytovali prostor pro výměnu zkušeností, šířili politickou i obecnou osvětu. Spolu s Naší pravdou měli redaktoři Haló novin konkrétní odpovědnost za výsledky parlamentních, senátních a komunálních voleb. Tisk, spolupracující se stranou, byl opakovaně oceněn za konkrétní pomoc ve volebních kampaních. Bude se významně podílet i na doplňovacích senátních volbách a volbách do krajských zastupitelstev v roce 2000. Již dnes je nutné promýšlet vhodnou formu příspěvků okresů i krajů na jejich volební stránky, které se osvědčily např. ve volbách v roce 1996. Oba časopisy významně pomáhaly také při organizování mimoparlamentní aktivity.

Bylo přirozené, že i tisk, úzce spolupracující se stranou, chtěl a musel být příkladem otevírání se široké veřejnosti, že musel získávat zájem nejen širšího okruhu straníků, ale také dalších čtenářů. Objevila se tu šance, aby své právo na existenci noviny účinně prosazovaly rezonováním sociální zkušenosti lidí, vyjadřováním jejich pocitů, nálad i očekávání, aby jim mluvily z duše. I v budoucnu bude nutné náš tisk dále přibližovat konkrétní problematice obcí a míst, mj. v rámci ekonomických možností dořešit vydávání Haló novin v regionálních mutacích.

Haló noviny a zčásti i Naše pravda měly na rozdíl od jiných deníků a časopisů nejen stálý okruh přispěvatelů, ale také svůj stálý okruh odběratelů. Úkol zajistit dostatečný odběr však plněn nebyl. Deník je odebírán velmi malým počtem komunistů, jsou problémy v jeho šíření a využívání. Nepodařilo se, aby noviny vzali za své funkcionáři strany, kteří by dokázali ovlivnit odběr mezi členy.^{*/}

*/ Na jeden okres připadalo na konci roku 1997 kolem 353 kusů deníku, ale průměrný počet členů byl 1766 a voličů 7297. Nejmenší odběr byl v severomoravském, jihočeském a pražském kraji, kde byla také nejvyšší remitenda (v jižních Čechách 31 %, v ostatních 16-18 %). Početná část členů a příznivců strany odebírala stále ze setrvačnosti i díky profesionální úrovni deník Právo. Neslo to s sebou problémy jak ekonomické tak politické.

Přítom oprávněné požadavky na zvýšení úrovně kvality redaktorské práce v Haló novinách nebylo možné oddělit od ekonomických možností. Namísto je otázka, nejen nakolik se ve funkcionářském aktivu sleduje stranický tisk, ale i denní tisk vůbec. Práce s tiskem je v ZO a OV vůbec značně podceňována. Sbírkami na tiskový fond se problém neřeší, navíc se přes obětavost řady členů možnosti dosáhnout při sbírce uspokojivé vybrané částky snižují.

V reakci na tuto situaci se ve stranické veřejnosti objevují i doporučení, aby sjezd případně opětovně zdůraznil přirozenou povinnost členů strany odebírat, číst a využívat stranický tisk a podílet se na jeho popularizaci a rozšiřování mezi nestraničskou veřejností.

Vedle ztížené finanční situace členů a příznivců strany byly hlavní příčinou nedostatečného odběru nedostatky v obsahu a formách žurnalistické práce. Strana se při své kritice a požadavcích vůči se stranou spřízněnému tisku opírala o platné základní dokumenty, zejména ze 4. zasedání ÚV KSČM v roce 1994. Považovala za svou povinnost nabízet východiska, konkrétní pomoc a nové cíle kvalitativního vzestupu v rozumně posuzovaných časových etapách.

Vytýkána byla menší pohotovost při informování o událostech, ostych či obavy z publikování názorů, které vyjadřovaly programový postoj KSČM a měly kontroverzní charakter (tedy obranářská, bojácná pozice) a naopak určitá poplatnost konzervativním náladám, přílišný prostor věnovaný informacím o průběhu stranických akcí i určitá těžkopádnost stylu působení a menší využívání přitažlivějších forem.

Nedostatky se staly zjevnými zvláště v průběhu volebních kampaní. Ve srovnání s jinými deníky vedl se stranou spolupracující tisk málo výraznou, spíše obranářskou předvolební kampaň. V mimořádných volbách v roce 1998 např. málo konkrétně podporoval stranické kandidáty.

Při hledání východiska strana neradila k neuváženým zásahům, např. k likvidaci či omezení tiskovin blízkých KSČM jejich sloučením. Požadovala především uplatňování kvalifikovaných odborných přístupů.

Bylo zřejmé, že mnohé záviselo na šikovných lidech, kteří by uměli psát a přitom by se spokojovali s platem, který zdaleka nedosahoval úrovně velkých celostátních deníků. Možností bylo i zmenšit počet redaktorů a zbývajícím poněkud platy zvýšit. Žádný z požadavků (včetně získávání mladých a fundovanějších redaktorů) však nebylo možné od ekonomických možností oddělit.

Konkrétní pomocí mohlo být i zvýšení kvality příspěvků, včetně odborných. Stížnosti na to, že HaNo nechtějí některé odborné materiály (či materiály z OS) otiskovat, souvisely někdy s preferencemi, které někteří redaktoři uplatňovali. Nebyly však oprávněné vždycky. Materiálů měl deník stále spíše nedostatek. Zasláné příspěvky však ne vždy byly srozumitelné, ne vždy měly odpovídající úroveň.

Členové ÚV poukazovali na to, že je např. v Haló novinách poskrovnu místa pro řadové členy, ZO a ostatní stranické články a příznivce k prezentaci a výměně názorů. Doporučovali, aby redaktoři více spolupracovali s jednotlivými okresy, s jejich tiskovými mluvčími.

Různé stranické orgány vydávaly ovšem i další periodika, z nichž některá mají dobrý ohlas. Nelze zapomínat na význam kladenské Svobody, Severočeské pravdy, brněnského Echa a na úlohu zpravodajů vydávaných OV. Bude také nutné vytvořit předpoklady pro opětné vydávání teoretického časopisu.

Mimoparlamentní aktivita

KSČM není stranou pouze parlamentní a volební, ale stranou masovou, která neustále překračuje horizont volebních kampaní. Snaží se rozvíjet osvědčené aktivity, veřejně reagovat na významné události doma i v zahraničí. Usiluje tak rozšiřovat dialog, spolupráci a společný postup s demokraticky, sociálně a vlastenecky cítícími občany, požadujícími změny. Snaží se navozovat vyšší míru občanské odpovědnosti, napomáhat vzniku samostatných, svébytných sociálních hnutí za prosazování spravedlivých zájmů a účastnit se jich. Byla si tudíž vědoma toho, že působení v parlamentu a v zastupitelstvech je nutné spojovat s rozsáhlou mimoparlamentní aktivitou, s projevy přímé demokracie, s různými formami participace a samosprávy.

Strana rozvinula do poměrně velké šíře opoziční politiku uskutečňovanou přímo mezi občany: od místních a celostátních akcí a srazů přes petice, organizaci dopisů, letákové akce po snahy o bezprostřední projevy občanské neposlušnosti či vzdoru v konkrétních případech.

Celostátní i místní mimoparlamentní aktivity byly prospěšným prostředkem k překonávání informační blokády a cenzury. **Aktivity v jednotlivých místech a k významným událostem pomáhaly spoluutvářet obraz strany ve veřejnosti. Jejich dosah nebylo možné přehlížet nejen v médiích regionálních, ale také celostátních.**

Opoziční politika uskutečňovaná přímo mezi občany vyžadovala osobní odvahu, vytrvalost a obětavost. Nároky přitom vzrůstaly na celý funkcionářský aktiv, od ÚV a KR a OV po funkcionáře ZO. Všude bylo třeba překonávat pasivitu, formalismus i zbytečné obavy z dílčích neúspěchů.

Potvrzovalo se, že s masovými celostátními mítinky se širokou obsahovou náplní se nadlouho nevystačí. Bylo třeba rozvinout širší škálu konkrétních společenských vystoupení, která by umožňovala veřejnost soustavněji, pravidelněji informovat.

Strana proto přistoupila k organizaci kampaní proti asociální politice vlády. Úspěšné protidrahotní demonstrace proběhly v Kladně, v Ostravě a Praze. KSČM podporovala stávkující a spravedlivé požadavky různých profesí. Orientovala se na petice, letákové akce. Jednotlivě se dařilo synchronizovat demonstrace a další formy podpory občanů s parlamentními vystoupeními poslanců KSČM.

Řada akcí se již stala tradičními, v prvé řadě pak každoroční prvomájové oslavy. Byly pořádány zhruba ve 120 místech, v celostátním měřítku s průměrnou účastí asi 120 000 občanů. Ne všude však si ještě troufli vyjít na náměstí, ne všude zvládli propagaci a připravili v nejlepším smyslu slova aktivní lidový svátek.

Každoroční setkání organizovali komunisté na Lázkou, ve Frýdlantě nad Ostravicí, v Domažlicích, na česko - slovenském pomezí, pod Kunětickou horou. Tradiční je výstup na Sněžku, tradiční jsou i oslavy Dne tisku, slavnosti Haló novin a Naší pravdy. Spontánní akce se uskutečňují v řadě míst.

Politicky významné byly připomínky významných dat: každoroční připomínání Terezína a Lidic, i významná kulatá výročí: 50. výročí přijetí Hradeckého programu a únorových událostí v roce 1948, 65. výročí Mostecké stávkové akce, 150. výročí Komunistického manifestu, 80. výročí VŘSR, 100. výročí narození K.Gottwalda aj..

Strana si různých mimoparlamentních akcí cenila, ale uvědomovala si, že jsou stále na dolní hranici jejích možností. Rozsah a zejména dosah této mimoparlamentní činnosti nebyl uspokojivý. Větší stranické akce (střediskové, celookresní) svolávané mimo tradiční termíny, např. veřejné akce proti agresii v Jugoslávii (dříve proti vstupu do NATO, proti rozdělení ČSFR apod.), se setkávaly s kladnou odezvou. Různé mimoparlamentní aktivity však zůstávaly na půli cesty. Působivých výsledků bylo dosaženo tam, kde se podařilo sladit obsahový záměr s promyšlenou organizátorskou přípravou, kde se pořadatelé neomezili na účast voleného funkcionáře ÚV a poslance, ale přicházeli s vlastní iniciativou, kde využili vlastních sil. U opakujících se akcí však okruh návštěvníků většinou zůstával stálý a ve svém důsledku nepřinášel žádoucí efekt. Posilovaly sebevědomí, pocit sounáležitosti pouze daného okruhu členů a dlouhodobě sympatizujících. To je možno uvést také o sporadicky organizovaných veřejných schůzích ZO, ke kterým navíc chyběla většině ZO odvaha. Více mohlo být využíváno forem, v nichž by měli prokázat svou věrohodnost a vliv zastupitelé. Prospěšné by bylo více koordinovat činnost k nejvýznamnějším akcím (např. výročím) ve všech 86 okresech.

Stranou pozornosti zůstávaly různé závažné problémy. Podpora stávkovým akcím dělníků a zaměstnanců nebyla např. ze strany poslanců a funkcionářů systematická. Zůstával tak nesplacen onen velký dluh, který má strana vůči dělníkům a zaměstnancům: její funkcionáři a poslanci málo přicházeli mezi stávkující, málo pomáhali v kampaních nezaměstnaným a málo za tímto účelem navazovali kontakty s jednotlivými příznivci či členy strany na pracovištích.

4. Činnost v zastupitelském systému

Volby

Ve volbách si sice strana uchovávala stabilní okruh voličů, ale nedařilo se dosahovat výraznějších výsledků, jak se předpokládaly v závěrech IV. sjezdu KSČM. Teprve volby do parlamentu ČR v roce 1998 zastavily pokles počtu získaných mandátů a naznačily počátek nového, i když dílčího vzestupu. Stále více členů KSČM si tak mohlo uvědomovat, že vzrůstající nespokojenost občanů a

případný zájem o program KSČM nemusí automaticky přinášet také lepší volební výsledek.

Do voleb v roce 1996 a 1998 vstupovala strana odpovědně i sebevědomě, s odvahou a optimismem. Věnovala jim značnou pozornost, vědoma si toho, že se z nich významně odvíjí její postavení a možnosti. Naše stranické organizace - mimo velká města - byly dlouhodobě, už od roku 1992, ve výzkumech hodnoceny jako neaktivnější ze všech politických stran. Průběh předvolebních kampaní potvrdil, že dokážeme odpovídat na základní otázky, které trápí obyčejné občany, i když konečný efekt nebyl vždy takový, jaký bychom chtěli.

Strana se úspěšně snažila vyvarovat pesimismu a poráženeckých nálad. Namísto však nebyly ani ojediněle použité laciné formy povzbuzování, včetně nerealistických odhadů, které mohly spíše demobilizovat. Nadnesené očekávání se ostatně v některých organizacích skutečně projevilo kontraproduktivně: nižší intenzitou přípravy a podceněním taktického postupu. Také případné dílčí neúspěchy bylo možné prospěšně řešit jen individuálně a se zřetelem k objektivním podmínkám.

KSČM se ve volbách snažila uplatňovat zvolený styl: vystupovala většinou jako strana otevřená pro široké vrstvy voličů a ochotná v zájmu občanů a v duchu zásad svého volebního programu komunikovat uvnitř politického spektra a se širokou veřejností. **Volební kampaně KSČM byly slušné, obsažné, se snahou o přitažlivost.**

Naše snaha o korektní politickou soutěž nebyla vždy doceněna. Ukazuje se, že bude třeba vystupovat konkrétněji, vést kampaň moderní, slušnou, ale tvrdou, realistickou a ofenzivní, kritickou a pozitivní.

Chováním jiných stran, celkovou atmosférou, ale také situací ve vlastních řadách byla strana postupně nucena zvládat nové formy vedení volební kampaně.

Nešlo jen o postup pravice, která se neustále snažila prezentovat stranu jako okrajový a izolovaný subjekt usilující o návrat do minulosti. Postupně se projevovala klesající akceschopnost a **aktivita členské základny** a původního voličského jádra (včetně rozsahu volební účasti). Působily fyzické dispozice a psychické naladění, únava a trvající obavy z přímého osobního angažování.

Strana byla nucena stále více využívat malých skupin a jednotlivců, do jisté míry uplatňovat manažerské principy a využívat marketingu, přizpůsobovat se reklamnímu vedení volební kampaně, zaměřenému na city, podvědomí, na zájem o "podívanou" (zejména u mladších voličů). Ne vždy se to dařilo. Manažerský tým se při ÚV buduje už 8 let, na úrovni OV se tyto metody uplatnily ve větším rozsahu teprve ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1998 a budování odpovídajících týmů je zde většinou teprve v počátcích.

O úspěšnosti rozhodovalo především profesionální zvládnutí **mediálního působení**. Volby byly volbami sdělovacích prostředků, zejména televize. Naši kandidáti, zvláště čelní, byli častěji zváni do centrálního rozhlasového a televizního vysílání; zvětšovaly se možnosti v regionálních studiích, v kabelových televizích i v místních televizních okruzích. Tyto možnosti se v průběhu posledních let učily ve větší míře využívat další okresní organizace. Přesto měli naši kandidáti stále omezenější prostor, než kandidáti ODS a ČSSD.

Od voleb v roce 1996 se postupně mírně zlepšovala úroveň objektivit v informačních kampaních, zvláště srovnávacích článků o volebních programech stran (v roce 1996 ještě MFD i Lidové noviny údaje ideologicky zkreslovaly, uváděly i údaje falešné, zatímco v roce 1998 již přinášely informace objektivnější, ovšem stále doplňované o antikomunistické výpady). Rozšiřoval se také okruh periodik, které o straně informovaly, i když celkové zastoupení informací o KSČM zůstávalo stále menší než u některých dalších stran.

Na vystupování v médiích měla strana stále málo mediálně zkušených a zároveň odborně zdatných a pro veřejnost přitažlivých osobností, schopných rychlé reakce na vznikající situace. Je to ovšem i vina sdělovacích prostředků, které mnohdy vlastním výběrem brání tomu, aby se okruh osobností KSČM prezentovaných médiu příliš rozšiřoval. Nedostatečná byla také spolupráce stranické veřejnosti při konkrétních pořadech (např. telefonická podpora, přímá podpora diváků v pořadu). Televizní a rozhlasové spoty se postupně zlepšovaly, jejich efekt však není velký v důsledku všeobecně malé sledovanosti této formy předvolební propagace. Osvědčily se tiskové konference, zejména v návaznosti na krajské mítinky, o něž měli novináři značný zájem.

Volby prokázaly, že je třeba, aby strana prohloubila svou práci v odborech, ve společenských organizacích, v občanských iniciativách, zvýšila svou aktivitu v komunální politice, zkrátka šířeji se zachytila **v občanské společnosti**. Nebylo to snadné. **Strana si ale nejenom uchovala oproti jiným stranám a hnutím nejstabilnější skupinu příznivců a voličů, ale také prokázala, že je schopna získávat další skupiny, včetně mladých lidí.** A to vše za situace, kdy většina příslušníků nepriviligovaných a sociálně slabých skupin se při značné diferenciaci existenčních podmínek a rozvinuté manipulaci jen obtížně propracovávala k pochopení svých objektivních zájmů; kdy se projevoval obecný pokles politické kultury a celkové informovanosti, který zasahoval i levicové voliče a členy KSČM.

Velký význam mělo v této situaci oceňování praktického významu volby, tj. zda volební hlas umožní **reálnou změnu bezprostředně**. Strana tu musela osvědčovat nejen schopnost předkládat věcná řešení, ale také schopnost spolupráce s případnými politickými partnery po volbách.

V komunálních volbách např. strana získávala tam, kde se v minulosti dokázala prosadit i do vedení obcí a prosadit konkrétní opatření; tam, kde se jí naopak podařilo vytlačit z vedení obcí a měst, došlo k určitému odlivu.

Zprvu strana ztrácela dokonce v takových centrech, jako je Ostrava, Kladno i Brno-město. Současně bylo charakteristické, že ji v roce 1996 volilo na 18% příslušníků armády a policie, zatímco dělníků jen 10%. Přitom nechyběla různá formální manifestační oslovení dělníků. Obtíže však vyvolával neexistující konkrétní, přímý denní kontakt s dělníky na úrovni OV a jednotlivých členů strany, existenční rizika pro ty, kteří na závodech působili a věková struktura strany, ztěžující kontakty na střední a mladší vrstvy.

Postupně se mapa volebních výsledků bude stále více blížit mapě nezaměstnanosti, sociální mapě republiky. Prokáže se, že chudnoucí regiony volí

jinak. Je ovšem třeba formulovat konkrétní politiku strany pro tyto oblasti, zapojit do koncipování programu nejlepší odborníky.

Stoupající obtíže při zapojování členské základny nevedly k rezignaci. Strana si naopak uvědomovala potřebu zapojovat **členskou základnu** více do tvorby volebního programu, sestavování kandidátek a vlastní kampaně.

Oceňována byla např. celková akceschopnost ZO v mimořádných volbách v roce 1998, v řadě míst je však v různých okresech suplovaly OVŠ, dobrovolný aktiv OV, jiné ZO i jednotlivci.

Na obsah, ale i rozsah (a dokonce i množství výtisků) **volebního programu** měly stranické organizace rozporné názory, dodatečně se však opět objevily žádosti o dotisk volebních materiálů, včetně volebního programu. V programech se KSČM snažila citlivěji reagovat na konkrétní životní problémy jednotlivých skupin v rámci existující struktury občanské společnosti; spor však byl nejen o oslovování konkrétních skupin a vrstev, ale také o vztah mezi programovými a ideovými tezemi a faktickou argumentací. Z hodnocení vyplynul důležitý závěr - nutnost více respektovat specifiku krajů (např. zvážit i u centrálních propagačních materiálů mutace, které budou respektovat pořadí důležitosti problémů v regionech).

Při **sestavování kandidátek** se někdy připouštěly obdobné chyby jako dříve, tj. kdy byl stavěn zájem vlastní nebo regionu nad zájem zajistit hlasy pro celou stranu. Příkladů se např. objevily k druhému skrutiniu v mimořádných volbách. Přitom o 2. skrutiniu rozhodl VV včas, se zřetelem k procentu preferencí, potřebám parlamentního klubu, kraje a hlavně zájmu celé strany.

Ukázala se tudíž nutnost prosadit jednotný princip primárek ve straně a vypracovat pro ně závazná pravidla a metodiku.

Problémy zůstávaly ve struktuře kandidátů. Na kandidátkách, **zvláště na volitelných místech, bylo málo mladých lidí. Obecně bylo málo i kandidátů z řad dělníků**, zejména takových, kteří by zároveň byli přirozenými autoritami, např. v odborovém hnutí. Nedostatečně byly také zastoupeny ženy. (Např. na kandidátkách do mimořádných voleb v roce 1998 bylo z 298 navržených 43 dělníků - 14,42 %, 61 žen - 20,46 %.) **Zprvu ojedinělé zařazování nestraníků se postupně poněkud rozšířilo**, nebyli však zařazováni na volitelná místa. Je nutné přihlížet k tomu, že stále více voličů se hlásí ke stranické kandidátce podle zařazených osobností (personifikace volby).

V celém období mezi sjezdy museli kandidáti nadále čelit nesnášenlivosti, nenávisti i zášti, příznačné pro dobu a morální stav společnosti. Nahodile se stále objevovaly informace, že někteří členové i bezpartijní se obávali za KSČM kandidovat (zejména v komunálních volbách i z důvodů znalosti finanční situace obcí a omezených možností problémy občanů řešit).

Ocenit je třeba obětavou prací členů strany ve **volebních komisích** na různých stupních, včetně členů věkově starších; problémy tu z tohoto důvodu budou spíše narůstat. Stále větší obtíže bude např. přinášet snaha o nezávislé soustředování volebních výsledků.

Neuspokojují **volební kampaně**, v nichž snaha získat další voliče zůstávala v podstatě neúspěšná. Volební programy byly zpracovány výstižně, ale hlavní problém byl - při známých manipulačních praktikách médií a agitační schopnosti členstva - seznámit s nimi voliče. Strana usilovala v kampaních o přímý kontakt s voliči, tj. postavit je na akcích organizovaných na prostranstvích a místech, které navštěvuje veřejnost. Využívány byly i celookresní či celokrajské mítinky za účasti představitelů strany, poslanců a dalších známých osobností. Kulaté stoly a diskuse, které strana nabízela, byly zatím všeobecně navštěvovány zejména přívrženci a členy svolávajících stran, nepřitahovaly přílišný zájem voličů. Přes schválené zásady volební kampaně, které jednoznačně preferovaly veřejné akce, v řadě okresních organizací zůstaly nejčastější a přitom nejméně účinnou formou tradiční stranické mítinky a schůze.

Velmi málo byla využívána (díky chybějící ochotě, schopnosti, či odvaze) neúčinnější forma přímého působení, **osobní agitace** (od rozhovorů při veřejných akcích přes návštěvu agitačních dvojic v rodinách po způsob osobní agitace na mítincích). Někteří členové strany nedokázali přistupovat k různým skupinám občanů diferencovaně ani na mítincích, zejména vůči mladým, kteří byli někdy apriori podezříváni z provokace a občas byli členy KSČM i bezdůvodně slovně napadáni. Při konfrontaci s jinými názory se někteří členové chovali neadekvátně.

Nejčastěji používanou formou ovlivňování možných příznivců bylo masové **vhazování letáků** do schránek, které mělo také největší zásluhy o prolamování informační bariéry (zejména v Praze). Ve stále větším rozsahu tu bylo využíváno placených služeb. Ne všude však bylo těmito službami i stranickými aktivisty rozšiřování letáků dobře organizačně zabezpečeno.

Využívány byly klasické prostředky názorné agitace, **propagační předměty**, osvědčovaly se **radiovozy** i reklamní vozy jako jejich doplněk.

K zajištění vlivu v místech, kde chyběly stranické organizace, byl využíván aktiv strany, organizace a zastupitelé v sousedních obcích, kteří pomáhali distribuovat materiál, výjezdové skupiny s radiovozy.

Malý efekt přinášelo oslovování bývalých členů strany (i zde jsou však rozdílné zkušenosti).

Poměrně široce byla oceňována pomoc vyšších orgánů při plnění úkolů předvolební kampaně. Poskytovaly metodické i propagačními materiály, pomáhaly osobní účastí představitelů, organizací mítinků, dispečinkem apod. Na úroveň propagačních materiálů se objevovaly různé názory, mnohé materiály (ovšem, někdy i problematické kvality) si připravovaly okresní volební štáby samy. Jiné naopak považovaly za účelné soustřeďovat prostředky a promyšleně a masově rozšiřovat centrální materiály především s využitím výlepových, roznáškových služeb.

Výraznějších výsledků bylo dosaženo v okresech a místech, kde se podařilo jak tradičními, tak i některými novými formami působení oslovit občany, kteří by jinak ani k volbám nešli. Všechny volební výsledky je přitom nutné posuzovat i z hlediska místní společenské situace.

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 1996 (31.5. až 1.6.)

Volby v roce 1996, se základním heslem: **"Za občanskou a sociální spravedlnost. Socialismus - šance pro budoucnost"**, byly na základě usnesení IV. sjezdu chápány jako důležité východisko k překonání negativního vývoje ve společnosti. Z jejich volebního výsledku, ze schopnosti obstát proti odštěpeným stranám, všemožně podporovaným médii i dalšími politickými stranami na úkor KSČM, se odvíjelo i postavení strany do budoucna.

Výsledek voleb ukázal posun hlasů od pravice k opozici. Potvrdilo se, že se vyčerpávají manipulační mechanismy, jimiž pravice ovládala společnost, jakož i že vzrůstá nespokojenost a kritičnost občanů, vyústějící však nezřídka v politickou rezignaci a apatii. Příznačné je, že se voleb zúčastnilo o 700 000 méně voličů než v roce 1992.

Hlavním výsledkem voleb pro KSČM bylo, že přes silnou antikomunistickou kampaň obhájila místo třetí nejsilnější politické strany a byl tak vytvořen solidní základ pro další postup.

KSČM ve volbách vystupovala jako samostatná volební strana, s výraznými, případně i nezávislymi, levicově smýšlejícími osobnostmi. Ukázalo se, že takové rozhodnutí bylo správné.

Výsledky voleb byly hodnoceny na 4.zasedání ÚV v červnu 1996. I při střízlivých prognózách se očekávaly výsledky lepší. Stranický aktiv se příliš spolehl na spontánní tendence, podcenil mj. dlouhodobost důsledků vnitrostranických sporů a další důležité faktory (např. působení tzv. gravitačního efektu ve prospěch "silnější" opoziční strany). Bylo známo, že na 92 % voličů bylo rozhodnuto dát nám svůj hlas už před kampaní, takže volební kampaň zaměřená na získávání dalších voličů byla v podstatě neúspěšná. Naopak, na 154 000 voličů z r.1992 se přesunulo k sociální demokracii. Ukázalo se tak mj., že posun, ke kterému došlo ve vědomí veřejnosti, nelze přeceňovat.

Oproti roku 1990, kdy získala strana (KSČS) 954 690 hlasů (13,24%) a roku 1992 (LB) 909 490 hlasů (14,05 %), získala nyní pouze 626 136 hlasů (10,33 %). K úbytku došlo ve všech okresech, nejvíce v severomoravském kraji, nejméně v jihočeském.

Tabulka č. 6

Srovnání výsledků KSČM dosažených ve volbách do ČNR v roce 1992 a Poslanecké sněmovny PČR v roce 1996

Kraj	ČNR 1992		PS PČR 1996			Rozdíl
	%	hlasy	%	hlasy	%	
Praha	11,55	88 561	7,45	52 477	-4,10	- 36 084
Středočeský	15,76	114 228	11,22	75 620	-4,54	- 38 608
Jihočeský	13,78	62 836	11,16	46 559	-2,62	- 16 277
Západočeský	14,44	77 767	11,31	56 385	-3,13	- 21 382
Severočeský	15,36	105 062	11,56	74 263	-3,80	- 30 799

Východočeský	12,55	101 380	9,56	72 273	-2,99	- 29 107
Jihomoravský	13,99	184 322	11,16	138 104	-2,83	- 46 218
Severomoravský	14,90	175 334	9,78	110 455	-5,12	- 64 879
Celkem KSČM	14,05	909 490	10,33	626 136	-3,72	-283 354

Desetiprocentní hranice byla zřejmě základní mezí, dosažitelnou díky stabilitě a věrnosti jádra členů a příznivců.

Příčinou poklesu počtu hlasů byly objektivní tlaky a antikomunistické útoky, ale také vlastní nedostatky v činnosti centra i regionů.

Volební taktika byla poměrně náročná. Strana ve volební kampani označila za prioritu vysvětlování, proč je v zájmu levicové politiky nezbytné volit stranu jako důslednou opozici. Současně měla být zdůrazňována její připravenost na povolební spolupráci a tím i na čínorodou politiku. Takový postup vyžadoval schopnost uplatnit vstřícnou taktiku k levici a současně odhalovat nedůslednost politiky vedoucích činitelů sociální demokracie, odštěpeneckých skupin i republikánů. K reálnému navázání kontaktů ale docházelo spíše výjimečně, naopak působení protivníků bylo podceněno, takže se předsudky a iluze ve veřejnosti i mezi straníky nedařilo dost úspěšně vyvracet. Stranu se ve veřejném mínění podařilo částečně odsunout mezi rozhádané a slabé subjekty, které nebudou v reálné politice brány v úvahu.

Hodně času bylo věnováno na demokratické posouzení kandidátek ve stranickém organismu. Pouze ve výjimečných, zdůvodněných případech bylo podle usnesení IV. sjezdu a v souladu se stanovenými kritérii možné provést nezbytné změny v návrzích na přední (vedoucí) místa na kandidátkách. **Přesto nemůžeme být s výsledky jejich sestavování vždy spokojeni.**

Nebyla dostatečně respektována kritéria výběru podle věku, s přihlédnutím k podílu žen a dělníků. Mezi kandidáty pro volby v roce 1996 bylo např. jen 13 % dělníků, ale také nedostatečný počet zemědělských odborníků, lékařů i právníků. Ne vždy se dařilo dosáhnout přiměřeného zastoupení žen (nejlepších výsledků dosáhli Středočeši s 29 % a Jihočeši s 25 %). Nutnost zvětšit jejich podíl vcelku zůstala nedoceněna.

Předání rozhodující úlohy při sestavování kandidátek krajským volebním štábům ne vždy schopným nebo ochotným zapojit širokou stranickou veřejnost vedlo k tomu, že rozhodující roli hráli předsedové OV a nejužší funkcionářský aktiv. Mohly se tak škodlivě uplatnit i osobní, skupinové, regionální zájmy.

K záporům patřilo, že se **ve větší míře nepodařilo pořádat předvolební akce jako akce veřejné, určené pro širší veřejnost.** Jistým překvapením bylo, že v řadě obcí, kde KSČM neměla organizační strukturu, bylo dosaženo lepších výsledků než tam, kde pracovaly základní organizace; vede to k otázce, nakolik jejich vystupování reálně odpovídalo současným potřebám.

Volby do Senátu Parlamentu ČR v roce 1996 (15.-16. a 22.-23.11.)

Senátní volby znamenaly pokračování negativních vývojových trendů ve společnosti i dlouhodobých problémů, s nimiž se setkávala KSČM. Strana je nemohla označit za velký úspěch. Úkoly kampaně v podmínkách většinového systému však zvládla vcelku uspokojivě. **Začala vzrůstat její schopnost obracet se k občanům mimo tradiční okruh sympatizujících a reagovat na jejich problémy, vzrostla i schopnost zvládat složitější taktické manévry.**

Také senátní volby byly takticky náročné. Přes negativní stanovisko KSČM k Senátu bylo nutno postavit se proti záměrům pravice a zúčastnit se voleb. Rozpornost tohoto stanoviska vyvolávala v poměrně početné části stranického aktivu nejasnosti a mezi členy jistou dezorientaci.

Vysvětlovací kampaň nebyla rozvinuta dostatečně rychle a koordinovaně, při sladování jednotného postupu v taktických manévrech se projevovaly obtíže. Působil i obecnější nezájem o politiku, pasivita i rezignace veřejnosti (absentovalo 5,25 miliónu voličů). Zčásti pronikala i mezi část členů strany, nespokojených s dosavadními výsledky stranické politiky.

Další obtíž přinášelo, že se KSČM rozhodla usilovat o co nejlepší výsledky svých kandidátů a posléze ve druhém kole vyhlásila diferencovanou podporu úspěšnějších kandidátů ČSSD či jiných levicových subjektů. Ne vždy byl tento taktický krok plně členy strany pochopen, přestože KSČM v politickém spektru přinesl jistou prestiž (ČSSD byla nucena veřejně připustit, že její kandidáti prošli ve druhém kole jediné díky podpoře našich voličů) - šlo fakticky o první prolomení zásadně odmítavého postoje ČSSD ke KSČM.

Na své kandidátce podporovala strana výběr kandidátů, kteří mohli být v celostátním či regionálním měřítku vnímáni jako osobnosti přijatelné pro širší spektrum voličů, schopné prosazovat jejich zájmy. Naprostou většinu z 81 kandidátů tvořili kandidáti v produktivním věku. Průměrný věk byl 54,93 let (v celém stranickém spektru 54,31). Nedostatečně byli zastoupeni dělníci, zemědělci a ženy. Pět bylo nestraníků. Snaha vedení KSČM o zajištění pomoci některých známých osobností přinesla efekt - KSČM i díky nim, přestože do Senátu neprošli, dosáhla většího mediálního zviditelnění své kampaně.

Rozhodnutí ponechat při nominaci kandidátů dostatečný prostor pro nižší stranické orgány podněcovalo jejich aktivitu a zvyšovalo sebevědomí. Za situace, kdy některé OV nedokázaly skutečně objektivně zhodnotit situaci v regionu ani vlastní možnosti, však současně snižovalo odpovědnost centra (např. za výběr kvalitního nezávislého kandidáta v klíčových oblastech).

Kandidáty KSČM volilo 14,3 % voličů. Došlo však k poklesu celkově odevzdaných hlasů pro KSČM, a to o 37,16 % (ČSSD ztratila 65,1 % hlasů).

Po prvním kole se podařilo soustředit síly k podpoře čtyř kandidátů, kteří postoupili a dosáhnout tak zvolení dvou senátorů - ing. L. Drlého ve VO Chomutov a mgr. A. Petráše ve VO Karviná (i proti kandidátovi ČSSD).

Tabulka č. 7

Výsledky hlasování pro jednotlivé kandidáty ve 2. kole voleb

22.-23.11. 1996

volební obvod	Příjmení a jméno kandidáta	Navržen politickou stranou	Hlasy	
			abs.	V %
Č. 5 - Chomutov	Mgr. Polanský Jiří	ODS	8 736	43,97
	Ing. Drlý Ladislav	KSČM	11 132	56,03
Č. 29 - Litoměřice	Ing. Burda Karel	ODS	21 795	60,60
	Švorcová Jiřina	KSČM	14 171	39,40
Č. 55 - Brno-venkov	Ing. Pavlík Pavel	KSČM	12 246	40,29
	RNDr. Svobodová Vlasta	ODS	18 149	59,71
Č. 75-Karviná	Ing. Bobák Bohumír	ČSSD	7 088	47,75
	Mgr. Petráš Antonín	KSČM	7 755	52,25

Rozporně zapůsobila ve druhém kole zkušenost s ČSSD, zejména dvojaký a povýšenecký postoj některých regionálních představitelů, jejich snaha dosáhnout jednostranných výhod. Zamýšlený efekt se však oslabil i díky obecné nechuti některých našich funkcionářů k sociální demokracii (v určité formě podpořila KSČM kandidáty ČSSD v 37 volebních obvodech, v 10 ponechaly OV rozhodnutí na vůli voličů, ČSSD podpořila KSČM ve dvou obvodech). Volby přinesly i další pozitivní zkušenost: na více místech se objevovaly i zárodky skutečné spolupráce.

Celkově postup KSČM tak poprvé v polistopadovém vývoji významněji zasáhl do politického zápasu a vztahů ve společnosti a naznačil její možnosti.

Mimořádné volby do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1998 (19.-20.6.)

Pro volby v roce 1998 strana prosazovala myšlenku: **Čím silnější bude KSČM jako důsledně levicová opoziční strana, tím větší je pravděpodobnost skutečné změny ve společnosti.**

Přestože šlo o mnoho, včetně nejpálčivějších problémů, s nimiž se lidé dosud setkali, o výsledcích a politickém vývoji rozhodoval dosud nejmenší počet občanů ze všech polistopadových voleb do Poslanecké sněmovny (proti roku 1992 se snížil počet voličů o 1 milión osob).

Výsledek, tj. mírný pokles hlasů pro pravicové strany a poněkud zlepšené postavení ČSSD a KSČM, naznačil, že voliči si krizi uvědomovali, ale že nebyli

přípravě a pevně rozhodnutí pro změnu. Stále ještě byli zastrašováni "ohrožením" zleva. Vyhranilo se však rozčlenění mezi pravici a levici.

ČSSD se zaměřovala na hlavní úkol, získat za každou cenu co nejvíce voličů. To se jí částečně povedlo v roce 1996. V těchto volbách se však přesvědčila, že KSČM zlikvidovat nedokáže.

Volební kampaň byla důkladně připravována. Pokračovala v ní ale rozporná tendence: potřeba vést kampaň ve veřejnosti a uzavírání se v okruhu členů a příznivců. Tuto tendenci se však tentokrát pokoušelo tvořivě překonávat mnohem větší množství okresních organizací než dosud. Základní přístupy byly včas promyšleny a dokumenty zpracovány. Včas se začalo s výběrem osobností pro sněmovnu, Senát, obecní a městská zastupitelstva, jak požadovalo 9. zasedání ÚV. 10. zasedání ÚV varovalo před letargií a volební neúčastí. 11. zasedání ÚV ukládalo v každé obci, městě, okrese stanovit vlastní cíle a konkrétní kroky. **Úkolem nad úkoly se stalo, aby voliče cílevědomě přesvědčovali všichni, od ZO, přes OV, KR až po ÚV, od poslanců k zastupitelům.** Každý člen strany, včetně sympatizujících, měl dostat konkrétní úkol, odpovídající jeho silám a možnostem. Odrazovým můstkem pro přípravu voleb se staly výroční schůze.

Volební kampaň proti KSČM byla vedena za použití všech prostředků: hrubostí, napadání a lží. Nenechali jsme si je líbit, ale kampaň jsme vedli slušně, poctivě, věcnými argumenty. Byli jsme si vědomi toho, že se nestačí omezovat na kritiku stavu, ale že musíme předkládat východiska, respektovat vnitřní i mezinárodní podmínky. Jak bylo uvedeno na 12. zasedání ÚV, **"šanci má pouze taková strana, která nejen umí říci, co nechce, ale především ví, co chce a jak toho dosáhnout".**

Strana postavila plný počet (298) kandidátů ve všech osmi volebních krajích. Výběr kandidátů byl prováděn zodpovědně, opíral se o posouzení jejich schopností a aktivity. Průměrný věk činil 49,73 roku (1996 48 let), objevilo se 46,30 % nových tváří (138), necelých 20 % byly ženy, jen 2,7 % byli nečlenové strany.

Na základě zkušeností se ÚV a ÚOVŠ pokoušely aktivněji vstoupit do procesu výběru volebních lídrů a sestavování kandidátek. Jejich doporučení však nebyla vždy respektována. Užší výběr prováděly KR, často na základě předchozích kandidátek. Ne všechny okresy mohly být s pořadím svých osobností na kandidátkách uspokojeny, ne všechny osobnosti se mohly dostat na nejpřednější místa. Bylo však možné použít preferenčních hlasů. Rozbouřené emoce a střety lokálních a skupinových zájmů znovu připomněly důležitost primárek.

Na pomoc kandidátům a aktivistům byly připraveny různé metodické materiály, včetně rozborů volebních programů jiných politických stran. Projevila se odlišnost v dispozicích i osobní přípravě jednotlivých kandidátů.

Ve volební kampani samé se osvědčila volební štafeta, jako celkově promyšlené propojení jednotlivých mítinků. Jejím smyslem bylo vyjít na veřejnost, navštívit co nejvíce míst, obcí a měst, oslovit co nejvíce občanů a tyto aktivity mediálně využít, prorazit tak informační blokádu. Občany byla

štafeta dobře hodnocena. Současně strana usilovala také o mediální prezentaci kandidátů v centru, v regionech a místech.

Cíl kampaně se vcelku podařilo splnit za pomoci mediálně vhodných osobností.

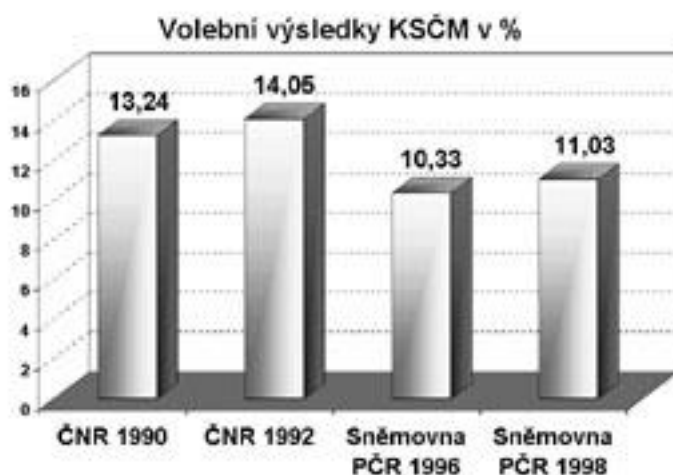
Přes trvalý hrubý i celkově rafinovanější tlak na KSČM, a po poklesu trvajícím od roku 1990, **došlo k absolutnímu nárůstu voličských hlasů. KSČM získala 11,03 %, 658 000 hlasů, tj. o 32 414 více než v roce 1996 a znovu potvrdila postavení třetí nejsilnější parlamentní strany.**

Tabulka č. 8

Vývoj voličské podpory KSČM ve volbách

	ČNR 1990	ČNR 1992	Sněmovna PČR 1996	Sněmovna PČR 1998
zapsaní voliči	7 553 477	7 738 981	7 990 770	8 116 836
odevzané hlasy	7 303 620	6 472 250	6 096 404	5 969 505
volební účast v %	96,69	83,63	76,41	74,3
hlasy KSČM	954 690	909 490	626 136	658 550
výsledek KSČM v %	13,24	14,05	10,33	11,03
získané mandáty	32	35	22	24

Graf č. 8

Získala také početnější zastoupení ve sněmovně. Volby tak potvrdily i upevnily její pozici, povzbudily členy, daly impuls pro aktivitu celé strany. Mnozí očekávali větší posun (jiní naopak vyjadřovali obavy dané zkušenostmi z volebních výsledků v roce 1996). Stále se však projevovalo působení setrvačnosti, vliv médií a zatím stále nedostatečné pochopení vztahu mezi životní úrovní a volební aktivitou.

Významnou skutečností byly pozice, které strana získala mezi prvovoliči a také mezi mladými voliči do 29 let (KSČM volilo téměř 6 % z nich). Volby ukázaly prohlubující se diferenciaci ve společnosti i podle regionů. K nárůstu došlo ve všech

krajích, kromě Prahy. Nejvíce KSČM získala v kraji Severomoravském (+ 1,8 % hlasů), nejméně v kraji Středočeském (+ 0,30 %).

Tabulka č. 9

Srovnání výsledků KSČM dosažených ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1996 a PS PČR v roce 1998

KRAJ	PSP ČR 1996		PSP ČR 1998			
	%	hlasy	%	hlasy	%	hlasy
Praha	7,45	52 477	6,99	50 451	-0,46	- 2 026
Středočeský	11,22	75 620	11,52	77 018	0,30	1 398
Jihočeský	11,16	46 559	11,50	47 542	0,34	983
Západočeský	11,31	56 385	11,73	57 451	0,42	1 066
Severočeský	11,56	74 263	12,59	79 937	1,03	5 674
Východočeský	9,56	72 273	10,00	74 440	0,44	2 167
Jihomoravský	11,16	138 104	12,34	149 084	1,18	10 980
Severomoravský	9,78	110 455	11,26	122 627	1,48	12 172
Celkem KSČM	10,33	626 136	11,03	658 550	+0,70	+32 414

Úbytek byl zaznamenán ve 21 okresech a obvodech, včetně Prahy jako celku (i zde KSČM získala nové voliče, jejich počet však nenahradil úbytek). Největší nárůst byl v okrese Karviná (o 2 548 hlasů), kde byla v době voleb mzda o více než 1300 Kč nižší než celostátní průměr a nezaměstnanost 10,9%. Ve Znojmě získali komunisté o 3,22% více, podobně získali v Opavě a Chomutově. Na okrese Tachov a Znojmo získali celkově přes 18 % voličů, v řadě okresů přes 15 %.

Také v poměru voličů-členů KSČM a voličů-příznivců se ukázaly místní rozdíly. V průměru připadali na 1 člena KSČM téměř 4 sympatizující voliči. 6 - 7x více sympatizujících než členů volilo stranu ve Znojmě, Chomutově, Karviné, Opavě, Strakonících, Šumperku, Havlíčkově Brodě a Prostějově; jen o něco více než 2 ji volilo na Praze-západ, v Jihlavě, v Rychnově nad Kněžnou, na Kladně, v Nymburku, Berouně, Praze. Poměru tří voličů na 1 člena strany se blížil Rakovník, Praha-východ, Rokycany, Plzeň, Litoměřice, Semily, Prachatice, Nový Jičín a Brno.

Volby do zastupitelstev v obcích (13.-14.11.1998)

V komunálních volbách v roce 1998 šlo o veřejné vyhodnocování minulého období, o reálné místní programy. Smyslem nebylo slibovat nesplnitelné, ale spíše poctivě předložit pro případ dalšího zhoršování situace zkrácené krizové volební programy.

Zájem o tyto volby byl ve veřejnosti celkově ještě podstatně nižší než o volby senátní. Zúčastnilo se jich 46,74 % voličů, což byla historicky nejnižší volební účast v komunálních volbách (1990 73,55%, 1994 62,3%, 1998 46,74%). Neúčastnila se jich řada našich členů a příznivců. Ukázalo se, že význam komunálních voleb občané - i voliči KSČM - značně podceňují.

Graf č. 9

Komunisté našli mezi sebou více než jiné strany kandidáty s přirozenou autoritou, odhodlané pracovat ve prospěch obce, města, spoluobčanů. Větší problémy s kandidáty se vyskytovaly v malých obcích, kde byly vzhledem ke špatné finanční situaci a nepříznivě úřadů velmi omezené možnosti řešení a kde se mnozí zastupitelé cítili znechuceni i unaveni bojem s politikařením pravice; přesto se podařilo sestavit více kandidátek. Jejich obsazení výkonnými pracovníky na volitelných místech bylo uspokojivé; v případě obecních voleb se osvědčilo kandidování funkcionářů KSČM. Příznivě se projevil jejich často dlouholeté zkušenosti z práce, jejich znalost tematiky. Průměrný věk kandidátů byl 52 roků a zvolených zastupitelů 50 roků.

KSČM kandidovala samostatně ve 2 029 obcích, městech, místních a městských částech (33,05 % z celkového počtu 6 184 obcí a 134 místních a městských částí, kde se uskutečnily volby). Celkově pokrývala 2 197 obcí, tj. 34,77 %. Jako samostatná volební strana navrhla 22 163 kandidátů, tj. 12,34 % z celkového počtu (179 594). Celkově představila v roce 1998 23 194 kandidátů, z toho 26,29 % žen (proti roku 1994 je to zvýšení o téměř 1 000 kandidátů).

Strana přijala taktiku volebních spojenectví zejména s nezávislými kandidáty a místy i spolupráci s jinými subjekty v zájmu funkčnosti územní správy a uspokojování potřeb občanů. Kandidovala v 8 okresech v 9 obcích ve 3 různých typech koalic (ČSSD-KSČM, KSČM-SDS, KDU-ČSL-KSČM) s celkovým počtem 118 kandidátů a

ve 159 obcích v 5 sdruženích s 1 799 kandidáty. Její členové a příznivci se zúčastnili voleb i pod hlavičkou nezávislých kandidátů či sdružení nezávislých kandidátů a na kandidátkách společenských a zájmových organizací.

Velká pozornost byla věnována přípravě místních a regionálních volebních programů. Slabinou ve volební kampani byla opět osobní agitace. Členy a příznivce se ve větší míře nepodařilo přesvědčit o významu komunálních voleb. Ve velkých městech se prosadilo hlasování podle stran, v menších městech a obcích byly voleny známé osobnosti.

Výsledky je sice možné hodnotit jako úspěch, protože strana udržela své pozice, možnosti však nebyly plně využity. **Podle volebních stran získali kandidáti KSČM ve volbách do všech typů zastupitelstev třetí nejvyšší počet hlasů, tj. 13,58 %. V počtech mandátů pro stranické kandidátky byla strana druhá nejúspěšnější, s 6 013 mandáty (9,63%).** (V roce 1994 to bylo 14,7 % hlasů, 10,5 % mandátů.) Z volebních stran získala druhý největší počet mandátů (5 735), za KDU-ČSL a před ODS.

Tabulka č. 10

Tabulka s počtem mandátů podle navrhujeící strany

Typ zastupitelstva: 1-6, území: ČR, vybrané volební strany - konečný výsledek

Volební strana		Počet mandátů '94		Z toho ženy	Počet mandátů '98		Z toho ženy	
číslo	Název	(abs)	(v %)		(abs)	(v %)		
1	Křesť. a dem. unie-Česk. strana lidová	7 964	13,3		7 338	11,76	21,70	
7	Česká strana sociálně demokratická	1 584	2,7		4 408	7,06	20,67	
11	Sdružení pro rep.-Republikán.strana Česk.	344	0,6		72	0,12	9,72	
13	Občanská demokratická aliance	577	1,0		228	0,37	16,23	
20	Důchodci za životní jistoty	198	0,3		174	0,28	36,21	
47	Komunistická strana Čech a Moravy	6 293	10,5		6 013	9,63	20,11	
53	Občanská demokratická strana	7 162	12,0		5 954	9,54	21,08	
74	Strana demokratického socialismu*				62	0,10	20,97	
80		Nezávisl	31 705	53,1	1998			
Praha		1			1	3	2	1
Středočeský		1135	77	78	76	60	40	14
Jihočeský		737	36	36	25	28	23	37
Západočeský		625	35	44	56	45	38	50
Severočeský		502	50	53	33	41	43	56
Východočeský		1079	35	37	24	38	13	15
Jihomoravský		1456	98	91	84	93	62	78
Severomoravský		649	42	35	43	56	55	81
ČR celkem		6184	373	374	341	362	277	333

K navýšení počtu mandátů došlo ve Frýdku-Místku, Mělníku, Písku, Rokycanech, Přerově, Karlových Varech, Lounech, i v hlavním městě Praze. Neuspokojivá zůstala situace ve Východočeském kraji, kde polovina okresů získala jen 5 a méně procent mandátů.

Tabulka č. 12

Srovnání výsledku KSČM ve volbách do zastupitelstev v obcích
1990-1994-1998

	1990	1994	1998
Zapsaní voliči	7 468 498	7 788 145	8 930 016
Odevzdané hlasy	5 493 009	4 849 049	3 773 618
Volební účast	73,54	62,31	46,7
Hlasy pro KSČM	946 994	712 810	512 457
Výsledek KSČM v %	17,24	14,70	13,58
Získané mandáty	9 603	6 293	6 013

Graf č. 10

Volby do Senátu Parlamentu ČR v roce 1998 (13.-14.11. a 20.-21.11.)

Senátní volby byly ovlivněny většinovým volebním systémem, osobností kandidátů, ale hlavně nezájmem a znechucením lidí se společenskou situací.

Posílilo se přesvědčení řady občanů, že ani v těchto volbách nebude dosaženo změny a že na jejich účasti vlastně příliš nezáleží. Silně se projevil přetrvávající hluboký odpor veřejnosti k Senátu. O zvolení senátorů rozhodovalo o něco málo více než 10 % oprávněných voličů, valnou většinou asi hlavně ti, kteří z režimu profitovali.

Mnozí levicoví voliči znechucení politickým vývojem, zejména voliči ČSSD, k volbám nepřišli. V důsledku extrémně nízké účasti voličů zvolení kandidáti často reprezentovali jen zlomek občanů regionu.

V naší straně kandidáty vybíraly stranické organizace a schvalovaly stranické orgány. Výběr většinou plynule navazoval na předchozí práci s jednotlivými osobnostmi.

KSČM postavila všech 27 kandidátů, z toho bylo 6 politických pracovníků, převážně předsedů OV. V naprosté většině šlo o osobnosti přijatelné pro široké spektrum voličů, s autoritou odborníků v konkrétních oblastech. Voliče si získávali i svými morálními kvalitami, schopností vystupovat a hlavně prosazovat zájmy občanů ve volebním obvodu a ve společnosti, politickou kulturou. Také průměrný věk byl relativně příznivý (přes 54 roků), i když zůstával nenaplněn kategorický požadavek více se orientovat na mladší generaci. Nedostatečné zůstávalo zastoupení kandidátů z řad kvalifikovaných dělníků a zemědělců. Žen bylo zastoupeno kolem 13 %, 5 kandidátů patřilo mezi nestraníky.

Politická práce související s volební kampaní byla organizována ve 27 volebních obvodech. Většina kandidátů se snažila vystupovat na veřejných prostranstvích. Kandidáti dávali podněty k besedám a kulatým stolům a většinou v nich obstáli. I zde se však projevovala dlouhodobě klesající akceschopnost a zájem širší členské základny a aktivu. Těžiště leželo na kandidátech a na jejich realizačních týmech. Účinně jim pomáhala řada poslanců KSČM.

Sdělovací prostředky našim kandidátům v naprosté většině věnovaly velmi malou pozornost (do televize se dostal v rámci předvolebních diskusí jen jeden kandidát). Také do regionálního tisku se dařil průnik spíše těm, kteří již byli v místě známí. V Haló novinách byl dodržen přijatý plán propagace a použito různých novinářských žánrů. V průběhu voleb se však zájem tisku poněkud zvýšil, ČT dokonce poprvé zajistila přímý přenos z volebního štábu KSČM.

Bylo ale dosaženo jen relativně příznivého výsledku, levice celkově neuspěla. Voliči a příznivci KSČM se nedokázali plně vyrovnat s náročnou taktikou, kterou znamenal rozpor v našem přístupu k senátu, tj. nesouhlas s jeho existencí a aktivní účast ve volební kampani.

Cílem KSČM bylo získat alespoň 3 senátorská křesla v zájmu ustavení senátorského klubu. Byli zvoleni dva kandidáti, zřejmě i s podporou voličů ČSSD - J. Doubrava ve VO Ústí nad Labem a R. Harazin ve VO Bruntál. Kandidáti KSČM získali 16,8 % hlasů (v roce 1996 15,1%), což ukazuje na pozvolný, trvalý růst kreditu.

Tabulka č.13

Výsledky hlasování pro jednotlivé kandidáty ve 2. kole voleb 20. - 21. 11. 1998

Volební obvod	Příjmení a jméno kandidáta	Navržen polit. stranou	Hlasy	
			abs.	v %

Č. 31 - Ústí nad Labem	Doubrava Jaroslav	KSČM	12 066	52,37
	Mgr. Kavina Zdeněk	ODS	10 976	47,636
Č. 55 - Brno-venkov	MUDr. Julínek Tomáš	ODS	11 780	57,03
	Ing. Pavlík Pavel	KSČM	8 877	42,97
Č.64 - Bruntál	Harazin Rostislav	KSČM	10 154	60,48
	MUDr. Škrlová Jana	ODS	6 635	39,52

Specifické situace vznikaly ve druhém kole, kterého se zúčastnil pouze každý pátý volič, tj. 20,36 % voličů (1996 30,6 %). Opakovaná negativní vyjádření představitelů ČSSD ke KSČM a ke spolupráci s ní, jakož i snaha společně s ODS změnit Ústavu a vyloučit KSČM z politiky, vytvářela mezi našimi voliči atmosféru nechuti i odporu k ČSSD. V některých obvodech nebyli příznivci strany ochotni znovu riskovat podporu kandidáta ČSSD, v očekávání, že budou podvedeni. Změna přístupu této strany po prvním kole byla natolik opožděná a nedostačující, že už nestačila voliče KSČM ve větší míře získat. Vedení ČSSD z volebního neúspěchu své strany, která nakonec získala jen o jednoho senátora více než KSČM, následovně obvinilo KSČM (místo aby reálně vyhodnotilo skutečné příčiny).

V ČSSD se přesto v důsledku dlouhodobého vnitřního prnutí mezi zaslepeností a realismem, část voličů i představitelů rozhodla - mj. na základě vlastní zkušenosti - podpořit naše kandidáty.

Práce v parlamentu a v zastupitelstvech

K významné formě využívání omezeného prostoru občanské demokracie patřila vedle mimoparlamentní práce a činnosti v komunální politice činnost poslanců a senátorů v parlamentu.

Poslanci, senátoři a zastupitelé jako funkcionáři strany se stranickými orgány, s vedením strany a okresních organizací těsně spolupracovali. To platí také o poslaneckém klubu. Strana si byla vědoma potřeby pečovat o výběr a přípravu osobností pro funkce v zastupitelském systému, o koordinaci součinnosti mezi nimi, vedením strany a členskou základnou, a o informování o jejich práci. Někdy se vyskytovala zbytečná kumulace poslaneckých, zastupitelských a stranických funkcí, nedoceňující, že strana má schopných lidí dost. O činnosti poslanců byla členská základna a hlavně příznivci i širší veřejnost poměrně dobře informována, podstatně méně však o úspěších nejlepších zastupitelů.

Poslanecký klub KSČM, který tvořil 12 % z celkového počtu poslanců, měl přesto při oslovování veřejnosti výraznou úlohu, a to přes nesplnění slibů sociální demokracie o poměrném zastoupení ve funkcích v parlamentu; možnosti se zlepšily také se zvýšením počtu senátorů.

Naši poslanci usilovali důsledně prosazovat volební program a současně trvale povyšovat obecný zájem nad zájmy úzce stranické a osobní. Těsně spolupracovali s vedením strany a okresních organizací, uskutečňovali i pomáhali spoluutvářet

politiku strany, systematicky pracovali mezi voliči. Strana oceňuje nejen legislativní činnost a iniciativu klubu poslanců a činnost senátorů, ale také jejich práci při poslaneckých dnech na okresech. Sahrávali tak při oslovování veřejnosti výraznou úlohu (mj. bylo možné využívat možností vstupů do závodů a dalších pracovišť). Šířeji mohli publikovat svá stanoviska v regionálním tisku.

V duchu volebního programu KSČM se poslanecký klub KSČM zaměřoval na vlastní legislativní návrhy, volil priority při posuzování legislativních iniciativ vlády a poslanců jiných politických stran. Prosazení i dílčích změn v legislativě vyžadovalo často úpornou práci, mnohahodinová jednání, boj ve výborech, získávání spojenců. Návrhy našich poslanců byly často odmítány jen proto, že byly z naší dílny. Zaznamenat je nutno desítky interpelací.

Vliv 22 poslanců strany v parlamentě po volbách 1996 významně vzrostl. Úspěšně byly prosazeny iniciativy k šetření případu Kreditbanky Plzeň a Poldi Kladno, v oblasti ochrany rodiny a práv dítěte, k vypracování koncepcí rozvoje. Naši poslanci trvale odpírali důvěru pravicovým vládám, principiálně postupovali vůči činnosti menšinové vlády sociálních demokratů. Zvláště houževnatě prosazovali naplnění článku ústavy, v němž se mluví o referendu jako formě přímé demokracie, a to vlastním návrhem zákona o referendu.

Jak bylo konstatováno na 11. zasedání ÚV, práce poslaneckého klubu byla respektována a uznávána, i když ji sdělovací prostředky pomíjely či bagatelizovaly. Naši poslanci se věnovali systematické práci s voliči a organizovali častá výjezdní zasedání klubu: o skládání účtů z parlamentní práce byl mezi nimi velký zájem. Voliči někdy dokonce přeceňovali jejich možnosti. Přibývaly požadavky od voličů, kteří narazili u ostatních na nezájem a lhostejnost. Poslanci citlivě reagovali na starosti voličů a občanů, snažili se vyjadřovat jejich zájmy, respektovat problémy regionů, využívat zákonných možností k jejich řešení, osobně se o to zasazovat.

Naprostá většina **zastupitelů** za KSČM vystupovala s dobrou znalostí místní problematiky a byla schopna účinně lidem pomáhat, a to přes nedostatek prostředků a ne vždy vstřícný postoj úředníků. Nejceněnější byl jejich zájem o každodenní problémy spoluobčanů. Mnohdy byli jediní, kdo se těmto problémům na úrovni obce a města vážně věnovali. Jejich aktivita (včetně práce v různých komisích) měla velký vliv na celkový život ve společnosti a na vytváření příznivého obrazu KSČM. Komunální politika, zájem o problémy lidí v místech a podíl na jejich řešení považuje KSČM za jeden z rozhodujících úkolů.

Možnosti a autoritu zastupitelů zvyšovala (stále však ne dosti zřetelná) účast členů a příznivců strany na jednáních zastupitelstev, konkrétní pomoc ze strany OV a poslanců ČR, pravidelná výměna zkušeností z práce a zejména sjednocování postupu k závažným otázkám (častěji ve větších městech, ale i v řadě menších obcí s vyšším zastoupením členů OZ zvolených z kandidátek KSČM).

Zkušenosti ukazují i na stoupající význam krajských rad při koordinaci práce zastupitelů v krajích. Nezastupitelná je jejich role při výměně zkušeností z práce starostů, místostarostů a členů rad podle velikosti obcí a jejich charakteru.

Spolupráce s politickými stranami a zájmovými organizacemi

Veřejnost, stále více zasahovaná existenčními problémy, si uvědomovala potřebu k dosažení cílů spojovat síly (odborníky, zemědělci). KSČM se po IV. sjezdu v souladu s jeho závěry a podle hesla: **Nikoli předpojatost, ale zásadovost**, orientovala na rovnoprávnou spolupráci a součinnost se silami "od středu nalevo". Takový postup měl umožnit aktivizovat levicový potenciál.

Strana formulovala a prosazovala vlastní program, ale současně si uvědomovala dosah překrývání různých svých požadavků s požadavky jiných stran, organizací a hnutí. Nestála na překonaných pozicích jakési výlučnosti, ani se nepodbízela a nevnucovala.

Mnohokrát např. nabízela uspořádání kulatých stolů politických stran, odborů a zájmových organizací, aby mohlo být dosaženo co nejširší politické shody v zájmu řešení politických problémů. V obcích a městech se snažila v zájmu práce pro spoluobčany navazovat rovnoprávnou, vzájemně prospěšnou spolupráci s dalšími stranami, hnutími a sdruženími. Usilovala o to, aby se občané spojovali k řešení konkrétních problémů místní politiky. Připomínala, že právě v místním rozvoji by bylo nanejvýš vhodné vypracovat v brzké době alespoň minimální program české levice.

Za své hlavní **protivníky** považovala KSČM pravicové strany, především ODS a v posledních letech US; všechny ty síly, které organizovaly tunelování republiky a výprodej národních zájmů. Na druhé straně se postupně zvyrazňovala potřeba podrobně zmapovat formování nových levicových proudů. Avšak nejen to. Doba zrála i pro výzvu levici ke sladěnému postupu napříč celým politickým spektrem. Nebyl to úkol snadný a krátkodobý. Silný tlak k fragmentaci, k tříštění společnosti udržoval nízký koaliční potenciál KSČM a způsoboval, že bylo obtížné k solidární akci dospět.

Českou sociální demokracii považovali komunisté spíše za svého hlavního **soupeře**, s nímž se vstupuje do soutěže, než za protivníka. Odhalovali nespolehlivost a faleš těch jejích vůdců, kteří se na cestě za podílem na moci vzdali systémové kritiky kapitalismu. Přitom si byli vědomi vnitřního rozštěpení ČSSD, úlohy zemanovského středu a levého křídla, které mělo dosti masovou podporu. Blairůvství či schröderovství tuto stranu zatím neovládlo, i když závislost na SI a zejména německé SPD byla zřejmá. Sociální demokracii se jistá snaha upřít nedala; přes pronikání liberalismu měl sociálně demokratický program - se značnými mezerami v dlouhodobém výhledu - i různé levicové prvky. Její vedení se však řídilo spíše taktickými ohledy než snahou svůj program důsledně prosadit. Vážnou překážkou byla dohoda mezi ČSSD a ODS.

Přes své výhrady byla proto také KSČM vždy ochotna vést jednání, hledat třeba i dílčí východiska a funkční kompromisy, aniž by ztratila vlastní tvář a ustoupila ze zásadních pozic. Zejména usilovala neustále konfrontovat přístupy členské a voličské základny ČSSD s našimi návrhy; právě v tomto smyslu šlo o skutečnou politickou soutěž.

Strana odmítala politické pletichy sociálně demokratického vedení, které prosadilo zákaz otevřené spolupráce a přitom očekávalo podporu bez předpojatosti. Sledovala především zájem, aby se zabránilo posílení pozic pravice. Proto však také musela informovat veřejnost o tom, jak se vedení sociální demokracie skutečně chová.

Ukazovalo se totiž, že ČSSD téměř vždy lavírovala, aby nakonec poskytla výraznou podporu opatřením, která dříve jednoznačně nepodporovala nebo o nichž požadovala rozhodnout v referendu (česko-německá deklarace, vstup do NATO, jednání kolem kosovské krize).

Se zastupiteli sociální demokracie i s dalšími stranami se v řadě obcí úspěšně rozvíjela spolupráce. Zastupitelé za KSČM se nedotazovali vedení ČSSD, zda sociálně demokratičtí zastupitelé mohou v obcích spolupracovat a u jejich partnerů převážil zdravý rozum a reálné zájmy obce.

Strany a seskupení vzniklé v minulosti odštěpením od KSČM, v tomto období zcela ztratily vliv, poté, co - např. před volbami v roce 1996 - se marně pokoušely vyvolat dojem, že KSČM je strana rozhádaná, nesnášenlivá, netolerantní. Ukázalo se, že nemají co nabídnout.

Obracet se na **dřívější členy** KSČ, jejichž část se mezitím začlenila do různých vrstev současného systému, včetně podnikatelských a řídicích, nepřinášelo větší efekt. Bylo třeba hledat nové zakotvení strany v současných nepriviligovaných a kriticky naladěných vrstvách.

KSČM nikdy neztotožňovala levicově cítící občany ve stranách, odborech, organizacích a iniciativách s jejich vedoucími funkcionáři. Při tom si byla vědoma významu spolupráce s levicovými a reálně uvažujícími stranami a organizacemi, na niž mělo jejich členstvo hluboký zájem. Její postoj byl určován nutností být mezi lidmi, jít spolu s nimi.

KSČM spolupracovala s řadou nejrůznějších zájmových organizací, občanských sdružení a hnutí (Levicový klub žen, Pionýr, KSM, Klub českého pohraničí, Klub přátel národů Východu, Výbor národní kultury, Sdružení nájemníků, Sdružení pro podporu vědy a výzkumu, Český červený kříž a řada dalších organizací: tělovýchovné organizace, kluby mládeže, kluby seniorů, ekologické aktivity, organizace zemědělců, organizace zdravotně postižených, místní sdružení a spolky). V řadě regionů však mohly organizace KSČM spolupracovat pouze s těmi organizacemi, které sdružovaly její členy a příznivce, jako byly OSČMS, Levicové kluby žen, Antifa, Společnost přátel národů východu apod.

Zvláštního významu měla aktivní práce v **odborovém hnutí**, docenění - při kritice vedení - aktivity odborářů v podnicích, ve svazech a regionech.

Vedení ČMKOS komunisté vytýkali naprosté selhání, tj. že nedokázalo po řadu let, kdy byla pravicová koalice u moci, plnit povinnosti standardní odborové centrály. Nebylo schopno vzepřít se asociální politice vlády a zaměstnavatelů, naopak se s nimi v tripartitě domlouvalo na sociálním smíru a fakticky pomáhalo překonávat potenciální odpor zaměstnanců. Bylo proto spoluodpovědné za destrukční a asociální politiku vlády, za katastrofální pokles odborové organizovanosti (30 % v červnu 1997, dnes kolem 18 %).

Strana podpořila odboráře, kteří toužili veřejně demonstrovat své kritické postoje, 8. listopadu 1997. Byla připravena podpořit i případnou generální stávkou. Podporovala odborové centrály ve všech případech, kdy chtěly upřímně posílit svůj vliv ve společnosti a při vyjednávání s vládou a podnikateli. Příliš se jí však nedařilo

pronikat se svými návrhy a názory do zaměstnaneckých kolektivů, do odborových organizací, do profesních sdružení.

Jedním z důvodů byl malý počet členů strany v odborových funkcích, ale také silné obavy zaměstnanců hlásit se k levicovým názorům v atmosféře vzrůstající nezaměstnanosti. Nejschůdnější cestou vedoucí k zaměstnancům, bylo jejich kontaktování mimo pracoviště, v místě bydliště a při společenské a zájmové činnosti.

KSČM v období od IV. sjezdu přehodnotila svůj přístup k odborům: vnímá nesprávnou politiku jejich vedení, doceňuje však možnosti odborů při působení v kolektivech pracujících. Strana je proti omezování práv odborů, doporučuje zaměstnancům organizovat se v odborech, neodcházet z nich. Své členy vede k aktivní účasti na práci odborové organizace.

Krokem nesprávným směrem bylo vydělování členů ze zájmových a společenských organizací a vytváření organizací vlastních (odbory, ženy).

KSČM respektovala a podporovala snahy relativně malého Odborového sdružení Čech, Moravy a Slezska. OSČMS se hlásilo k pokrokovým, levicovým tradicím, hovořilo do všech odborových aktivit. Pracovalo v řadě míst, mělo obětavé funkcionáře, spolupracovalo s poslanci, vytvářelo koalici s důchodci, levicovými ženami, SONem a některými odbory. Jeho činnosti dodávalo na významu, že mohlo pracovat i za branami závodů. Nebylo však schopno naplnit představy, se kterými vzniklo a rozvíjelo se v prvních letech své existence. Dnes o jeho existenci ví dokonce jen 21 % členů strany. Ani levicoví podnikatelé si leckdy existenci odborů nepřejí, což vypovídá také o činnosti funkcionářů strany v centru i na okresech. Není pochyb, že nastane čas, kdy budou levicoví odboráři úspěšně pracovat ve strukturách "vládních" odborů.

Nesporný význam pro další sblížení náhledů a přístupů strany s **mládeží** mělo republikové setkání mladých členů a příznivců strany do 35 let jako součást přípravy V.sjezdu. Jeho smyslem bylo posílit pocity mladých členů, členů KSM a příznivců jako spoluvůrců politiky strany. Napomohlo lépe odpovídat na otázku, jak učinit stranu přitažlivou pro generaci, která bude zemi v budoucnu ovlivňovat. Podněty ze setkání umožnily formulovat, zpřesnit i obohatit připravované klíčové dokumenty sjezdu.

Na značné zhoršování postavení žen ve společnosti reagovalo na **57 levicových klubů žen** (nejstarší od roku 1993 v Mladé Boleslavi, Přerovu, Plzni aj.). V klubech vyrůstaly ženy, které byly schopny se odborně do politické práce okamžitě zapojit.

Strana hledala vazby k levicově, sociálně a vlastenecky naladěným občanům různé politické orientace, příslušnosti či k bezpartijním, k věřícím různých náboženských vyznání. Dávala jasně najevo svůj zájem účastnit se všech akcí odporu vůči protilidové politice.

V některých regionech se podařilo rozvíjet větší spolupráci se SON. Nedostatečné zůstalo spojení strany s různými ekologickými aktivisty a hnutími.

KSČM byla také v kontaktu s Klubem českého pohraničí a dalšími vlasteneckými a proslovanskými organizacemi. V místních podmínkách ovlivňovali komunisté organizace myslivců, zahrádkářů, hasičů, sportovců, filatelistů aj.

5. Mezinárodní vztahy

Zahraniční politika

Aktivity KSČM v mezinárodně politické oblasti byly vedeny úsilím napomáhat porozumění a spolupráci, projevovat solidaritu a poskytovat pomoc levicovým, pokrokovým organizacím. Strana prosazovala orientaci na tradiční hodnoty národní kultury obohacené o hodnoty kultury světové, a to v těsné jednotě s úkoly ve vnitřní politice.

V březnu 1996 se KSČM obrátila na světové instituce pro lidská práva dopisem svého předsedy, který upozorňoval na porušování demokracie, lidských a občanských práv, na rostoucí korupci, šíření drog a organizovaného zločinu v ČR.

Strana se nenechávala ohlupovat frázemi o euroatlantické civilizaci. Při různých příležitostech soustavně vyjadřovala požadavek po vyvážené zahraniční politice a zásadně odmítavý postoj k jejímu charakteru v politice dosavadních vlád ČR. Za zvláště nedůstojnou považovala tuto politiku ve vztahu k USA a k Německu. Důsledně požadovala jednání rovného s rovným a v tomto smyslu odmítla česko-německou deklaraci. Kritizovala nedoceňování významu spolupráce ve střední a východní Evropě. I po rozbití Československa, vyvolaném pravicí, setrvává na politice zvláštních vztahů s bratrským slovenským národem, se Slovenskou republikou.

Zvláštní pozornost věnovalo zahraničně politickým otázkám 16. zasedání ÚV. Strana se na něm rozhodně postavila proti hegemonii kteréhokoli státu a jakýmkoli vojensko-mocenským blokům. Zdůrazňovala, že Evropa i svět potřebují finanční, materiální i lidské zdroje nikoli na nové kolo zbrojení, ale na řešení sociálních, ekonomických a ekologických problémů.

Ve vztahu k **Evropské unii** KSČM v zásadě uznávala nevyhnutelnost integrace. Odmítala však politiku unáhleného a bezpodmínečného vstupu do EU. Vycházela z analýz, které ukazují, že vstup ČR do EU se i pro rostoucí zdrženlivý postoj členských zemí s největší pravděpodobností neuskuteční do roku 2005. Poukazuje se na malou připravenost kandidátských zemí, které mají být dlouhodoběji udržovány v "karanténě", přičemž léčení by si měly platit samy. Dřívější vstup a jeho důsledky by byly také pro nás značně nepříznivé. Vzhledem k celkové hospodářské, sociální, legislativní a politické nepřipravenosti by vyvolaly ve společnosti značné hospodářské a sociální otřesy. Strana požadovala, aby občané byli objektivně a pravdivě informováni o stavu, kladech a záporech eventuálního vstupu, aby se mohli odpovědně v referendu rozhodnout. Vzhledem k existujícím ekonomickým trendům se zdá, že reálný vstup bude spíše generační záležitostí.

Strana také odmítala Maastrichtskou smlouvu s jejím neoliberálním pojetím, které by v konečném důsledku stavělo zemi do situace kolonie, vnímané silněji členy EU jako trh otevřený pro přebytky a zdroj laciné pracovní síly. Nabízela politickou

podporu a odborný potenciál v zájmu rovné, vzájemně výhodné spolupráce států a národů při respektování národní svébytnosti. Odmítala formy, které by znamenaly podřízení zájmům nadnárodního kapitálu a velmocí, ztrátu národní suverenity a sociální oběti občanů. Snažila se informovat českou veřejnost, jak by bylo možné podmínky v EU ve spolupráci s pokrokovými a levicovými silami v Evropě změnit. Vyslovovala se pro Evropu sociálních jistot, ekonomického a sociálního rozvoje, národní a kulturní svébytnosti.

Jednoznačné stanovisko zaujala strana k **NATO**. Situace v Evropě po skončení studené války a po rozpuštění Varšavské smlouvy vyvolávala potřebu likvidace, nikoli rozšiřování tohoto paktu. Strana se podílela na politice odporu proti jeho rozšiřování, proti účasti České republiky v paktu a proti nákladům spojeným s touto účastí. Bylo splněno usnesení IV. sjezdu, které ukládalo uskutečnit vzájemnou poradou vedoucích představitelů KSČM se subjekty a jednotlivci, kteří měli společný zájem na odvrácení hrozby začlenění ČR do NATO, EU a ZEU bez referenda.

KSČM si uvědomovala, jaký význam má zejména správné informování občanů; jejich právo být informováni o skutečných záměrech NATO a USA stále připomínala. Sama se snažila odhalovat agresivní podstatu NATO a jeho militantní politiky. Ukazovala také příčiny úsilí o vstup: strach před vlastními občany, který vede k touze zajistit si protektory.

I poté, kdy vláda bez ohledu na mínění občanů o vstupu rozhodla, se strana zasazovala o vyvázání z vojensko bezpečnostních struktur NATO. Požadovala, aby byl v písemné formě vyjádřen závazek paktu, že v ČR nikdy a za žádných okolností nebudou rozmístěny jaderné zbraně, ani budována infrastruktura, která by použití těchto zbraní umožňovala. Dále žádala, aby na území ČR nebyly rozmístěny jednotky zemí NATO ani žádné další zahraniční jednotky pod jakoukoli záminkou. Bedlivě sledovala vývoj diskuse o tzv. modernizaci a přeměně NATO a jednoznačně odsoudila zejména tzv. novou strategickou koncepci, zaměřenou na prosazování úlohy světového četníka a především zájmů USA při nerespektování a porušování existujícího mezinárodního práva a statutu OSN a Rady bezpečnosti.

V té souvislosti KSČM rozhodně a ostře odsoudila hrubou agresi NATO v Jugoslávii, do které byla ČR svou podbíživou účastí vtažena. Zůstala jedinou stranou v zemi, která neztratila slušnost a soudnost. Dokázala se orientovat ve skutečných důvodech agrese. Mnohokrát poukázala na jednostrannou podporu jedné z válčících stran, na velmocenské zájmy, které tu zejména Německo a USA sledují, na snahu prosadit ve světě panství zvůle. Poukázala i na otřesné zjištění, že poprvé za dobu nezávislosti státu se ČR stala fakticky součástí agresivních sil. Jakési "právo" NATO podnikat "pořádkové" akce ve světě bez souhlasu OSN a OBSE a likvidovat tak mezinárodní řád, vážně vystupňovalo ohrožení míru v Evropě i ve světě.

Strana kategoricky odmítala jakékoli vysílání útvarů české armády na plnění úkolů NATO a USA v různých oblastech světa, kromě akcí v rámci mírových operací, podle rozhodnutí RB OSN.

Proti angažovanosti v agresivním vojenském bloku KSČM prosazovala zaměření na utváření reálné a účinné struktury systému **celoevropské bezpečnosti**. Připomínala, že úloha celoevropského bezpečnostního systému byla oficiálně a

výslovně potvrzena na summitu OBSE v Lisabonu v prosinci 1996 za účasti hlav států a vlád, včetně USA i ČR. Podle usnesení tohoto summitu a poté závazného rozhodnutí výkonného orgánu OBSE, ministerské rady v Kodani v prosinci 1997, má být vypracována Charta evropské bezpečnosti.

V této své zásadní orientaci navíc KSČM vycházela z toho, že naplňovat závěry parlamentního shromáždění OBSE z Kodaně z roku 1998, formulovat tuto chartu, nemůže být ponecháno pouze vládám. Musí být výsledkem účasti a široké lidové aktivity národů samých. V tomto smyslu podporovala spolupráci mírově a demokraticky orientovaných hnutí či sdružení a rozvoj široké mezinárodní součinnosti. Usilovala a usiluje o vytvoření pásma neutrality a neúčastných zemí v Evropě a zóny bez jaderných zbraní. Ostře vystoupila proti obhajobě světa s jadernými zbraněmi v Zemanově vládě. Prosazovala takové uspořádání Evropy a světa pro jednadvacáté století, které by bylo bez jaderných zbraní a směřovalo by k všeobecnému a úplnému odzbrojení.

Zahraniční styky s komunistickými a dělnickými stranami, levicovými stranami a hnutími

KSČM si je vědoma důsledků štěpení, ke kterému v mezinárodním dělnickém a komunistickém hnutí došlo. Pozorně však také sleduje oživení v různých oddílech světové dělnické třídy, její hledání nových organizačních forem. Udržuje široké mezinárodní kontakty zejména s těmi stranami, které se orientují na zájmy širokých neprivilegovaných vrstev společnosti, na demokratické a humanistické hodnoty socialismu a marxismu, na samosprávu, na vzájemnou spolupráci a solidaritu v mezinárodním měřítku. Inspiruje se zkušenostmi a poznatky těchto stran a hnutí, sama se těší jejich podpoře, zejména pokud jde o její zápas o integritu, suverenitu a nezávislost ČR (ve vztahu k NATO a EU).

Mezinárodní prestiž KSČM vzrůstá. Vzrůstají však také nároky na aktivní úlohu KSČM při rozvíjení mezinárodního levicového hnutí. Uvítána byla snaha KSČM o rozsáhlejší a intenzivnější výměnu poznatků a zkušeností. Dnes má již kontakt s více než 150 bratrskými stranami z celého světa, intenzivnější s asi 50 stranami.

Stejně nebo blízké zájmy, zkušenosti a problémy spojují KSČM zejména s komunistickými a dělnickými stranami v Evropě. Pokud jde o jiné oblasti světa, jsou naše styky zaměřeny zvláště na strany vyvolávající svou aktivitou největší zájem, jako je např. Japonská KS, s nejpropracovanějším teoretickým a strategicko-taktickým aparátem i některé další. Téměř denní styky jsou se zastupitelskými úřady reprezentujícími ve vztahu k nám KS Číny, KS Vietnamu, KS Kuby, Korejskou stranu práce.

S většinou těchto stran udržujeme písemný styk, snažíme se udržovat i styk osobní. Zejména v poslední době značně narůstá počet mezinárodních setkání a porad ke klíčovým otázkám evropského i světového vývoje. Naše účast na různých akcích (seminářích, kolokviích apod.) v zahraničí byla dosud malá, dokonce značně

nižší než jiných, i menších a nikoliv bohatších stran. Důvody byly v nedostatku financí, v potřebě úspor.

Tím spíše vystupovalo do popředí hledisko efektivnosti styků. Žádoucí bylo, aby pravidelná spolupráce, vzájemná informovanost i studijní cesty byly častější se stranami blízkými (zejména KSS), aby se soustřeďovaly na politicky klíčové, aktuální a perspektivní otázky (např. na využití teoretických závěrů PDS, KSRF, SKO, KS Řecka, PKS a KS Španělska, ze vzdálenějších KS Japonska apod.). Zvláštní zájem byl přirozeně o strany ve státech, které jsou nejbližšími sousedy ČR v Evropě, zvláště pak o ty, které už působí v rámci EU. Právě s nimi bude do budoucna - v souvislosti s integračními procesy a vtažením do NATO - nabývat výměna zkušeností a podpora na významu. Snažili jsme se proto obsadit sjezdy alespoň hlavních partnerských stran.

Za inspirativní pokládá KSČM různé stránky aktivity levicových stran. Vyměňovala si zkušenosti k problematice působení na dělnickou třídu, rolnictvo a inteligenci, v získávání mládeže, využívání médií; předmětem speciálních konzultací byly právní a další aspekty diskriminace komunistů, zkušenosti z volebního boje (konkrétně k senátním volbám), k otázce 35 hodinové pracovní doby aj. Ve všech těchto oblastech ovšem bude třeba více systematičnosti a cílevědomosti.

Na poli průběžného a adekvátního vyhodnocování zkušeností ze zahraničí zatím nebylo uděláno dost. Vzrostla překladatelská práce, ale stále chybí soustavnější informace a diskuse využívající zahraničních podnětů, včetně podrobnějších informací v Haló novinách. Minimální a nedostatečná je práce s dnes již hojnými internetovými zdroji.

Výsledky cest byly vyhodnocovány a závěry byly k dispozici všem okresům. Přesto je oprávněná stížnost, že není dostatek informací o tom, jak pracují KS v kapitalistickém světě. V zahraničních i domácích médiích byla zpravidla při návštěvě zahraničních představitelů publikována interview. Informovanost zvětšovaly dny tisku, na nichž se v zahraničí často setkávaly desítky delegací. Došlo k řadě dohod o zvětšení vzájemné mediální prezentace, včetně funkce dopisovatelů. Nežádka však zůstalo jen u příslibů. Naše mediální prezentace v zahraničí zatím zdaleka neodpovídá ani potřebám ani možnostem.

Informovanosti o nás a o vývoji napomáhala dvě periodika: anglicky vydávaný Postmark Praha, zasílaný do více než 60 zemí světa (nyní i v internetovém provedení) a od roku 1998 Deutsch-tschechische Naachrichten. Problémem zůstává rusifikace internetu.

K jednorázovým i pravidelným kontaktům, např. k vzájemným družebním vztahům se stranami, nadacemi aj. docházelo i na dalších úrovních, zvláště na úrovni okresů (Frýdek-Místek, Jičín, Trutnov, Praha 1, Praha 6 aj.), především s levicí v sousedních zemích. Vytvářely se tak přímé, praktické, živé svazky. Okresy jednaly iniciativně, ústředí na vyžádání při navazování a zprostředkování kontaktů pomáhalo. Někdy však akce proběhly při nedostatečném zájmu centra.

6. Život strany

Vztah strany k minulosti

Odkazu minulosti, dávných i zcela nedávných dějů, věnovala strana značnou pozornost, vědoma si jeho významu, očekávání členstva, ale také citlivosti. KSČM vznikla v roce 1990, nepředstírá však, že nemá kořeny v minulosti, v předchozím vývoji KSČ i ve vývoji celého hnutí.

Výklad minulosti zůstává mimořádně citlivou záležitostí, kde je ještě mnohé zapotřebí objasnit. Základním problémem je zobecnění charakteru předlistopadového systému, vztah objektivních a subjektivních příčin jeho selhání v řadě států. Postoje k hlubšímu kritickému zhodnocení přispívají i k diferenciaci postojů současných.

Do hodnocení silně zasáhla antikomunistická propaganda, která usilovala o úplnou negaci veškerého předchozího snažení o sociálně spravedlivou společnost. Pro část veřejnosti a vědecké pracovníky sloužící režimu tak znovu obnovily dějiny svůj chod až rokem 1990.

Režimní propaganda se současně snažila zlovolně a uměle vytvářet obraz strany nostalgicky žijící minulostí. KSČM si uvědomovala, že minulost nemůže změnit. Nehodlala ji ale ani přikrašlovat. Snažila se z ní odpovědně poučit. Hodnocení kladů a nedostatků a hlubších trendů ve vývoji společnosti před listopadem 1989 bylo součástí sjezdových zpráv, stranických programů i dalších materiálů a řady vystoupení představitelů strany.

KSČM ve svých přístupech, jež zatím vyvrcholily na programové konferenci v lednu 1999, respektovala, že je k zhodnocení nutné přistupovat kvalifikovaně, se znalostí a zvážením všech faktů a podstaty procesu. **Prováděla a provádí kritiku minulosti ze socialistických pozic, z hlediska marxistické metodologie, což současně znamená ostrou kritiku historických a hlavně současných forem kapitalismu, odhalování jeho zločinů.** Strana nic nepřikrašlovala, považovala však za svoji povinnost hájit osvědčené hodnoty, napadané v hrubých antikomunistických kampaních. */

*/ KSČM zaujala jednoznačně odmítavé stanovisko k deformacím, které diskreditovaly myšlenky socialismu. Nebagatelizuje bezpráví a křivdy z období let 1948 až 1989, k nimž skutečně došlo. Opětovně prohlásila, že je na místě normálním postupem, skutečným vyšetřováním i s časovým odstupem spravedlivě postihnout každou trestnou činnost, která vinou státních nebo jiných orgánů dosud postižena nebyla.

Proti účelovému antikomunistickému a antisocialistickému zkreslování i pokusům zapřít svou minulost KSČM připomíná, že hlavní myšlenkou dělnického a komunistického hnutí a výrazným rysem (byť rozporné) praxe byla sociální spravedlnost, svobody a práva pro všechny, nejen pro bohaté. Starší generaci občanů nelze upírat obětavost v boji za národní svobodu ani příkladné vzepětí sil při obnově republiky zničené válkou. Nelze jí vytýkat budování sociálně citlivého a odpovědného státu, zvláště když se jeho hlavní hodnoty nyní pro většinu národa hroutí. */

*/ KSČM připomíná, že za prvních deset let budování socialismu (v letech 1949 - 1959) vzrostl národní důchod na území dnešní České republiky dvojnásobně. Počet zaměstnaných se zvětšil o 500 000, průměrné mzdy stouply o 50 %, objem ročních investic narostl 4,5 krát, počet nových bytů dosáhl 50 000. Objem průmyslové výroby vzrostl za těchto prvních deset let na více než trojnásobek. Dynamiku jistě ovlivňovala i poměrně nízká výchozí základna, ale i tak je možné konstatovat, že přes všechny problémy, chyby a nedostatky (zvláště deformaci socialistických principů v oblasti lidských práv a svobod) patřilo toto období k nejúspěšnějším v dějinách českého a slovenského národa.

Tzv. **reálný socialismus** KSČM chápe jako uspořádání, které přineslo nové zkušenosti a inspirativní sociální vymoženosti. Postupně se rozvíjející uspořádání nemohlo ještě plně nabýt těch rysů, které teorie předpokládá u plně rozvinutých forem. **Podstatné je však to, že nedokázalo obstát v ekonomické soutěži, nalézt odpovídající formy politického života pro svůj další rozvoj a bylo posléze vlivem silného soustředěného tlaku světového kapitalismu a především vlastními chybami poraženo.**

KSČM si uvědomuje, že analýza minulosti je záležitostí, v níž musí být řešeny složité metodologické problémy a objasněny mnohé skutečnosti studiem v archivech. Hlubší analýza vyžaduje také širokou mezinárodní spolupráci. Strana zpracovává svůj příspěvek při využívání poznatků dalších dělnických a komunistických stran v zahraničí.

Pro pravdivé zhodnocení minulosti a zejména šíření pravdy o minulosti vznikaly postupně lepší objektivní podmínky díky skutečnosti, že pro mnoho občanů nevycházel současný kapitalismus ze srovnání s dřívější odsuzovanou praxí se ctí. Každá ze současných politických stran má již dnes také svou minulost, každá se svým způsobem podílela na vládě, která strhla společnost do současné krize. Lidé mají možnost srovnávat. Očekávání seriózní analýzy se stupňuje. Lidé budou chtít, aby minulost byla odpovědně vysvětlována a budou očekávat i spravedlivé posouzení své vlastní životní aktivity.

Nové, vlastní zkušenosti občanů se KSČM snažila využít tak, aby skutečnou povahu a význam minulé zkušenosti přiblížila na různých úrovních a pro různé sociální a věkové skupiny. Příležitostí byla usnesení ÚV a VV k významným výročím, ve kterých byl prakticky shrnut postoj KSČM vůči reálným pokrokovým historickým tendencím.

Na tato výročí byl bohatý zejména rok 1998. 50. výročí Února 1948 připomněla KSČM jako velkou historickou příležitost pro nekapitalistickou, socialistickou cestu

vývoje, která však byla ztracena postupným oslabením schopnosti trvale otevírat prostor k vyjádření vůle lidu, otevřeně komunikovat se společností. K 30. výročí vstupu vojsk Varšavské smlouvy strana prohlásila, že spojuje 68 rok s otázkou socialismu jako demokratického společenství svobodných lidí, při vědomí, že tu byli i ti, kteří se pokoušeli socialismu zakroutit krkem. A když se jim to nepovedlo tehdy, tak si to zopakovali za jiných mezinárodních souvislostí po jednadvaceti letech.

Strana si připomněla také 75. výročí vzniku KSČ, 70. výročí V. sjezdu KSČ, 55. let od smrti Šmerala i 100. výročí narození K.Gottwalda. Vzpomněla také 80. výročí Říjnové revoluce.

K 80. výročí vzniku Československa strana připomněla akt vlastizrady z roku 1992, kdy v zájmu ukojení ambic pravicových politiků byl rozdělen a vážně oslaben stát a zkrácena tak občanská práva obou národů. Republiku pohřbili ti, kdo jí přísahali věrnost.

Zvláštní význam mělo 150.výročí Komunistického manifestu, které - stejně jako některá další výročí - bylo připomenuto a zhodnoceno z iniciativy stranických organizací (kromě jiného OV Praha 1 a Pražské rady). Strana vyzdvihla Manifest jako prvou vědeckou prognózu vývoje, která si ponechává svůj klíčový význam při pohledu kupředu, jako poselství směřující přes práh 21. století. Využila je k prohloubení mezinárodních kontaktů, k přípravě inspirativního mezinárodního setkání zahraničních stran a hnutí v České republice.

Celkově se do určité míry podařilo soustředit se na vysvětlování podstaty významných výročí v roce 1998, jejich místa v pokrokových historických tendencích a využít je k aktivizaci členů a příznivců i dosud lhostejných občanů.

O hlubokou analýzu předchozího vývoje usiluje KSČM dlouhodobě (viz Informace o stavu přípravy a projednávání odborné analýzy předlistopadového vývoje, předložená 19. zasedání ÚV KSČM). Stručný náčrt hodnocení obsahoval Úvod do analýzy příčin a důsledků 17. listopadu 1989, předložený pro informaci IV. sjezdu. V souladu s jeho usnesením sice **práce na odborné analýze předlistopadového vývoje pokračovaly, zatím se je ale nepodařilo šířeji rozvinout.**

Vnitřní život strany

Úspěšná práce ve veřejnosti těsně souvisela s úrovní vnitřního života strany. Akceschopnost a stabilita strany je dána nejen celkovým počtem členů strany, počtem místních a okresních organizací a jejich zastoupením v ústředních orgánech strany, nejen skladbou členstva, ale především jejich konkrétní organizační a ideovou úrovní. Strana se však musela vyrovnávat **s úbytkem členské základny, který v dohledné době nemohl být dostatečně nahrazován a s některými nepříznivými trendy ve struktuře členstva. Akceschopnost řady základních organizací, zvláště tam, kde nemají dostatečný kontakt na osoby v produktivním věku a na mládež, se poněkud snížila. Nároky na intenzitu a**

kvalitu práce přitom narůstaly a budou se dále zvyšovat. Vzniká otázka, zda současná organizační struktura a metody práce odpovídají potřebám.

Tabulka č. 14

Vývojová řada stavu členské základny

	1992	1993	1995	1997	1998	1999
počet členů	354 549	317 104	196 224	154 923	142 490	136 516
% úbytku	x	10,6	38,1	21,0	8,0	4,2
počet ZO KSČM	10 669	8 530	7 030	5 826	5 545	5 406
% úbytku	x	20,0	17,6	17,1	4,8	2,5

Poznámka: stav vždy k 1. 1. příslušného roku

30,4% úbytek členů mezi IV. a V. sjezdem KSČM měl tuto sestupnou vývojovou řadu: 1995 - 12,7 %, 1996 - 8,3%, 1997 - 6,4 %, 1998 - 3 %.

Po IV. sjezdu došlo k relativní stabilizaci členské základny. Minimální rozdíly v procentech úbytku mezi jednotlivými kraji svědčí o přirozeném úbytku počtu členů, na který nemají politické tlaky vliv. Také nejvyšší úbytek téměř 35 % u Prahy je dán (nejvyšším) průměrným věkem. Není vyloučeno, že mezi V. a VI. sjezdem KSČM (k 1. lednu 2001) může poklesnout stav členské základny pod 80 000 členů.

Celkový stav členské základny k 1. lednu 1999 je 136 516 členů. Jsou organizováni v 5 406 ZO KSČM.

Nejen další vývoj členské základny, ale zejména její akceschopnost je ovlivňována její **věkovou strukturou**.

Zhruba 19 % členstva je do 50.let. Z toho ale nelze vyvozovat zjednodušené generační závěry. Okolnost, že více jak 48 000 členů je do 60 let a z toho téměř 40 000 v aktivní pracovní činnosti, umožňuje KSČM působit nadále jako nejmasovější politická strana. Průměrný věk 63,6 let (v roce 1997 62,5 let) však vyžaduje výraznější doplňování členské základny. Strana si váží obětavé práce příslušníků starší generace, kteří jsou často oporou činnosti a přitom se snaží získat přístup k mládeži.

Členy strany bylo na 3 700 **mladých lidí do 35 let**. Byla to významná skupina, ale nepatrná část z oné asi pětiny mladých lidí, kteří projevují o dění ve společnosti zájem. Okolnost, že se z této skupiny mladých ve společnosti aktivně zapojovalo asi půl procenta, svědčí o silných devastujících tlacích obnoveného kapitalismu na mladou generaci.

Strana si uvědomovala potřebu vycházet vstříc generačnímu citění a sounáležitosti. Uvažovala o tom, že prostorem pro diskuse a aktivity mladých lidí by mohly být základní organizace mladších členů při OV a profesní kluby, sdružující zájemce v produktivním věku na základě shodných profesních zájmů. Byla si

vědoma potřeby pečovat o politické sebevzdělávání svých mladších členů, a pokud jde o příznivce již od 15 let, o finančně dostupnou pestrou a přitažlivou zájmovou a vzdělávací činnost. Častější mohly být besedy s funkcionáři strany, s poslanci, zastupiteli.

Pro výměnu zkušeností a názorů na politiku strany a na její budoucí podobu zorganizovala KSČM setkání s mládeží v únoru 1999 v Nymburce. Záměrem bylo zahájit dlouhodobé kontakty, přispět k oboustranné komunikaci, lépe chápat specifiku nastupující generace. Ukázalo se přitom, že se to týká i členů KSM, mají-li nacházet větší ohlas mezi svými generačními druhy - nestraníky.

Po 9.zasedání ÚV KSČM v roce 1997, kdy byla zvýšena pozornost k přijímání nových členů strany, došlo k příznivým změnám. Jestliže bylo za 7 let v období 1990 - 1996 přijato přes 2000 nových členů, za poslední 2 roky, v letech 1997 a 1998 bylo přijato přes 1 500 členů. K zásadnímu obratu došlo v Severočeském a Jihomoravském kraji, kde za dva roky přijali více členů než v letech 1990 - 1996. V Praze a v Jihočeském kraji se však situace spíše zhoršila.

Tabulka č. 17

Vývoj přijímání nových členů strany

	1990 - 1996		1997 - 1998		C e l k e m
	přijato	%	přijato	%	
Praha	139	78,1	39	21,9	178
Středočeský	232	54,5	194	45,5	426
Jihočeský	137	79,7	35	20,3	172
Západočeský	168	55,6	134	44,4	302
Severočeský	292	48,7	308	51,3	600
Východočeský	235	60,9	151	39,1	386
Severomoravský	427	62,1	261	37,9	688
Jihomoravský	426	48,6	451	51,4	877
c e l k e m	2 106	58,0	1 523	42,0	3 629

Nejvíce nových členů od roku 1990 přijali v okresech Brno-město - 224, Brno-venkov - 191, Karviná - 176, Ostrava - 130, Hradec Králové - 113, Kladno - 105, Klatovy - 100, Česká Lípa - 91, Děčín - 86, Jeseník - 84, Teplice - 79, Kroměříž - 78, Most - 76.

V **sociálním složení** nedošlo během posledních let k žádným podstatným změnám. Oproti roku 1996 poklesl počet důchodců o 1,4 %, THP o 0,5 % a

zemědělců o 0,03 %, zvýšil se počet dělníků o 0,6 %, podnikatelů o 0,1 % a ostatních o 1,5 %.

Už od 4. zasedání ÚV bylo poukazováno na to, že aktivizace členské základny za podmínek, kdy jsou ve straně také nedostatečně zastoupeni příslušníci **dělnické třídy**, naráží na určité limity, které mohou být překonány jen postupně a dlouhodobě. Přesto strana té skutečnosti, že je v ní organizováno na 20 000 pracovně činných dělníků, slabě využívá. Slabý vliv má také na pracovně činné zemědělce, jejichž počet ve straně stále klesá.

Ne zcela dostatečná pozornost byla věnována **místu žen** ve stranickém životě. Ženy, zastupující stranu v parlamentu, měly sice ve srovnání s dalšími stranami nejvýraznější zastoupení, chyběly však ve vedení strany.

Také z hlediska **vzdělání** členů strany jsou změny oproti roku 1996 jen nepatrné. Poklesl počet členů se základním vzděláním (o 1,4%), zvýšil se počet středoškoláků (o 1,4%). Podíl vysokoškolsky vzdělaných členů strany (8,7 %) se nezměnil. Na politickou aktivitu členstva má vliv také **délka členství** ve straně.

Přehled ukazuje, že dvě třetiny členstva (na 80 000 členů) má více jako 40leté zkušenosti z činnosti v levicové straně. Jde nejen o politicky velmi zkušenou, ale i disciplinovanou část členské základny, která má tradičně poměrně velkou důvěru ve stranické vedení a která zdůvodněná, byť i neobvyklá řešení ukázněně přijímá. Velmi kriticky však reaguje na nedostatečně zdůvodňované náměty (změna názvu strany, ústup od pojetí masové politické strany apod.). Mnozí z nich se ale již obtížněji vyrovnávají s nároky na nové metody a styl stranické práce.

Ze všech těchto důvodů byla zahájena zmíněná **diskuse o stylu a metodách práce**. Podrobit kritickému rozboru celý systém stranické práce a přijmout jasná, reálně založená řešení, vyžadovalo důkladně zhodnotit organizační a ideovou činnost v celé straně. **Strana si uvědomovala, že odpovědnost a iniciativa přechází stále více na neaktivnější organizace, skupiny a jedince, ale že se přitom nelze dlouhodobě smířovat se situací, kdy pouze poměrně malý okruh lidí vymýšlí, organizuje a často také uskutečňuje příslušné závěry či usnesení.**

V jednání výročních členských schůzí byl důraz kladen na vytváření a stabilizaci aktivních ZO, na neaktivnější osobnosti, na jádro činnosti OV, na širší, otevřené kontakty se zastupiteli, nestraníky, představiteli kultury, vědy, odborů, kolektivů z dělnického prostředí apod. Současně ovšem byl - v souladu s přáním OV - vyslán jednoznačný signál, že stojíme nejen o příznivce, ale především o ty, kteří se chtějí na práci strany podílet organizačně. Reálný průběh členských schůzí však ovlivnil zavedený styl jen nepatrně a ke kvalitativní změně ve vnitrostranické činnosti nedocházelo. **Dokument o stylu a metodách práce, diskutovaný na výročních členských schůzích, nebyl dostatečně využit.**

Ve straně byla rozhodnutí občas činěna pod časovým tlakem a v politicky napjaté či málo přehledné situaci. Častěji šlo o bezprostřední reakce na vznikající situace, případně na neuspokojivá minulá řešení. Vyžadovalo to zvýšení mobilnosti, včetně větší četnosti a někdy i - pokud jde o ústřední orgán - nepřetržitosti v jednání.

Úkolem bylo zlepšovat dělbu práce mezi stranickými články. ÚV KSČM se snažil citlivě naslouchat různým názorům a respektovat autonomní, iniciativní postupy, usiloval o další zlepšení ovzduší ve straně.

Zvláštní význam měla a má životaschopnost základních organizací, posilování okresních výborů a postupně i krajských rad, zlepšení stylu práce ÚV, poskytování všem článkům včasných a podnětných impulsů, obnova těch, kterým se práce nedařila.

Rozhodujícím kritériem kvalitní práce bylo pevnější zakotvení v rozhodujících skupinách a vrstvách společnosti. Důležitý byl každý dílčí posun v pořádání veřejných schůzí a aktivit, kde bylo možné diskutovat s širším okruhem občanů. Stále naléhavější bylo soustavně propracovávat vazby k našim zastupitelům, ale také k institucím a úřadům. Významný byl kontakt na místní média, která v různých regionech vytvářela pro stranu poměrně slušný prostor.

Strana byla jedinou, která měla zázemí ve všech okresech. Ne vždy však to bylo vidět. Důvodem bylo i další **prohlubování nerovnoměrného plošného rozmístění základních organizací a členů strany.**

Tabulka č. 25

Základní funkcionářský aktiv strany

	předsedové ZO	členové VV OV	členové OV	členové KR	členové ÚV	zastupitelé*/	čl. rad	Místo-starostové	starostové	poslanci senátoři
Praha	416	80	219	30	12	104	2	1	0	2
Stř.	766	82	280	25	13	905	13	60	76	2
Jč.	390	56	169	19	9	428	27	28	34	2
Zč.	485	69	205	20	10	567	58	45	44	2
Sč.	610	82	308	20	10	677	43	37	54	6
Vč.	738	87	332	12	11	570	6	40	34	3
Sm.	890	83	334	23	14	951	69	47	34	6
Jm.	1 110	111	329	15	18	1533	67	90	92	5
celkem	5405	650	2176	164	97	5735	285	348	368	28

*/ Bez zastupitelů zvolených na kandidátkách "KSČM a nezávislí kandidáti"

K základnímu funkcionářskému aktivu je nutné ještě přičíst více jak 600 členů Okresních a Ústředních revizních a rozhodčích komisí KSČM. **Jedná se o 6 až 7 tisíc neaktivnějších členů strany,** které je třeba pohotově, operativně informovat o rozhodujících úkolech, lépe koordinovat jejich činnost a které je nutné systematičtěji odborně připravovat.

Funkcionářský aktiv se po IV. sjezdu zužoval. Mnoho z funkcionářů vykonává dvě až tři funkce. I ti předsedové výborů ZO, kteří jsou mnohdy přestárlí, nemocní, byli nahrazováni s obtížemi. Mladší členové, kteří musejí často pracovat více jak osm hodin denně či kteří mají dvě zaměstnání, se nemohli funkcím věnovat, někteří se práci vyhýbali. Nebylo to proto často ani tak, že by alespoň každý předseda ZO věděl o tom, co se děje na radnici a v parlamentě. Např. za povodní byly informace ze ZO minimální, výbory nebyly na mimořádné události připraveny. V řadě případů přejímali iniciativu zastupitelé.

Strana oceňovala zejména ty, kdo přicházeli na členské schůze s novými podněty, orientovali se na působení mimo stranu, v odborech, zájmových organizacích, kdo vycházeli do ulic, na náměstí, účastnili se akcí pořádaných jinými subjekty, kdo se učili pracovat moderními metodami. Jen asi pětina organizací byla schopna trvale uplatňovat různé formy mimostranické činnosti. Důvody byly nejen ve stereotypech z minula, ale také v trvajících obavách z veřejné prezentace spojených s určitou únavou a v řadě případů i s věkovým průměrem. V řadě případů se nevyhledávaly úkoly v místě, ale diskuse se většinou týkala "těch nahoře". Organizace si nekladly konkrétní cíle, kterých hodlají ve svém působení dosáhnout.

Vzrůstal tak význam větších, střediskových, městských či okresních akcí strany, organizovaných velkými ZO a přímo OV. Různé ZO např. zareagovaly na povodňovou situaci právě tendencí - v zájmu náhrady snížené akceschopnosti některých ZO - sdružovat své úsilí, vytvářet střediskové organizační články. Podstatně vzrůstala role osobností - organizátorů stranických aktivit.

Pro další úspěšný vývoj strany je důležité:

- udržet pravidelnou frekvenci schůzové činnosti ZO, mít zabezpečeno plnění úkolů ZO alespoň prostřednictvím předsedy ZO;
- do programu členských schůzí pravidelně zařazovat politické aktuality, informovat o stanoviscích KSČM k aktuálním problémům;
- ale hlavně, k plnění závažných, časově omezených úkolů (příprava voleb, petiční akce, celoplošné regionální akce aj.) vytvářet akční pracovní skupiny schopné svou činností zabezpečit úkoly i na "bílých" místech regionu a v místech, kde činnost ZO stagnuje nebo je není schopna zajistit z jiných důvodů (početnost členů, věkové složení apod.).

V této situaci byl správně položen důraz také na stále se zvyšující význam **okresních výborů** a zejména kvalit a schopností předsedů OV, na jejich schopnost citlivě řídit kolektivní práci POV a věcně pomáhat výborům ZO. Zlepšit se tak podařilo kvalitu práce řady OV.

OV budou stále více chápány nejen jako řídicí a koordinační orgán strany v okrese, ale i jako přímý organizátor konkrétních stranických akcí; jako orgán schopný kontaktů s politickou scénou i státním aparátem, i kontaktů a styků na mezinárodní úrovni (bez finančních požadavků).

K výsledkům činnosti v jednotlivých okresech strana přistupovala a přistupuje diferencovaně. Její úspěšná práce vyžadovala, aby okresy dostávaly informace o politice naší strany do povědomí většího počtu lidí. To však nefungovalo. Při hledání

důvodů bylo nutné respektovat jejich často odlišnou ekonomickou a politickou situaci. V rozborech se však také zjišťovalo, že u některých okresů se v každodenní práci projevuje menší operativnost a akceschopnost, že styl a metody práce stále trpí strnulostí. Řídící systém, styl a metody práce vzniklé v minulosti byly sice kritizovány, ale udržely se leckdy při životě.

Společným zájmem celé strany bylo, aby OV a ZO účinněji prosazovaly taktiku a strategii strany. Poznatky z posledních členských schůzí prokazovaly zájem ovlivňovat konkrétně život v okruhu svého působení, zájem o ekonomickou a sociální situaci v místech, o práci zastupitelů. Mezi činnostmi centra a praxí v okresech a místech však ne vždy fungovala zpětná vazba. Někdy se příliš spoléhalo na recepty z centra a opomíjela se vlastní analytická činnost a aktivita. I některých členů OV a KR se týká výtky, že se omezovali na diskuse o "velké politice", ale méně se již věnovali aktivnímu podílu OV či KR na politickém dění v komunální politice v místě svého působení. Slabinou v práci byla schopnost všech článků pracovat s přijatými dokumenty dostatečně věcně a konkrétně. Organizace a členové strany se někdy dotazovali na věci, které by při dobré práci měly být řešeny tam, kde se objevovaly. Nedostávalo se důslednosti, uvědomělé kázně a někdy i politické vůle nekompromisně uplatňovat nejen práva ale i své povinnosti, vlastní pravomoc a celostranickou odpovědnost. Stávalo se, že usnesení byla přijímána, závěry schvalovány, ale běžnou činností to příliš neovlivňovalo.

Pro činnost předsedů OV byla příznačná obětavost, zaujetí a nezištný zájem o věc. Strana potřebuje a stále více bude potřebovat v činnosti svých okresních funkcionářů ještě více všestrannosti a schopnosti řídit, organizovat. Do popředí vystupovala potřeba jednat tvořivě, být v tomto smyslu příkladem a získávat veřejnost. Strana si byla vědoma toho, že v určitém časovém předstihu musí připravovat další vhodné kádry, dát větší prostor střední a mladší generaci, která by našla při výkonu funkce zkušené a chápavé pomocníky ve starších osobnostech.

Skutečností, se kterou se KSČM musela vyrovnávat bylo to, že mnozí z těch, kteří byli v různých okresech zvoleni do stranických funkcí, neunesli pracovní zatížení, ať to bylo dáno přemírou jiných povinností či věkem. Bylo také třeba vzít v úvahu, že někteří z nich pracovali po značně dlouhou dobu bez možnosti odborně se dále vzdělávat, případně být vystřídání. Řešení objektivně komplikoval fakt, že pro předsedy OV s povinnostmi zaměstnanců nebyly jasně vymezeny povinnosti a tím i kritéria hodnocení kvality práce.

Spolu s okresními výbory nabývaly v posledních letech stále více na významu **krajské rady** a využití jejich možností OV. Byla jim svěřena aktivní organizace, koordinace a sjednocování práce okresních organizací při zabezpečování závěrů sjezdů a usnesení stranických orgánů.

Zřízení krajských rad bylo správným rozhodnutím. Praxe potvrdila, že mohou provádět významnou analytickou, koordinační a kontrolní činnost. Dopracovávaly se k objektivnímu hodnocení situace, různým okresním výborům aktivně a zcela konkrétně pomáhaly. Postupně začaly plnit funkci koordinátora práce mezi OV. Výměna zkušeností v jejich rámci byla efektivnější než na regionálních poradách. V dílčích případech se dařilo i analyzovat politickou situaci v krajích a přijímat konkrétní

opatření. Při otevřené diskusi se dospívalo k upevňování vzájemných soudružských vztahů mezi členy KR. Přitom neusilovaly o to, vytvářet v rámci strany plně samostatné organizační celky.

Je nutné co nejdříve promyslet souvislosti mezi funkcemi KR a vytvářením VÚSC. Stranu čekají volby do krajských zastupitelstev. Upřesňuje si stanovisko ke způsobu jejich ustavování: k územnímu rozčlenění (zvýrazňujícím podíl tzv. Sudet) a počtu krajů (ze 14 na 8-9), ke kompetencím a finančnímu zajištění. Smyslem je, aby se nezvětšovaly regionální rozdíly, nestavěly regiony proti sobě a nevytvářely bezbranné obce, aby v zájmu snadnějšího ovládní nebyla společnost dále tříštěna. Bude nutné začít pracovat na kvalitních regionálních programech, na nichž by se měli podílet předem vybraní kandidáti.

V zájmu aktivizace a zefektivnění činnosti celé stranické struktury je nutné z úrovně **centra** podstatně posílit analytickou a kontrolní činnost. Zatím převládalo řízení cestou vydávání stanovisek, programů, pokynů, porad. Podle mínění různých OV se méně projevovala konkrétní osobní pomoc. ÚV přijal řadu programových dokumentů. Pro jejich četnost a zejména nesjednocený výklad a postup aktivu OV a ÚV docházelo k tomu, že řada členů opatření neznala. Často se spokojovala s deklarováním všeobecné podpory.

Celostátní i krajské porady si ponechávaly dosti velký význam. Sloužily k soustavnější výměně zkušeností a předávání poznatků mezi místy a okresy při věcné diskusi, v pracovní atmosféře. Aktuální je dále zkvalitňovat práci instruktorů ÚV a metodickou činnost ÚV. Práce instruktorů se přitom osvědčovala. Jsou často jedinými funkcionáři centra, kteří se bezprostředně účastní práce orgánů a detailně znají situaci na okresech. Nejenom přenášejí úkoly z centra, ale nezřídka se podílejí i na jejich zajištění. Nedostatkem je, že jejich poznatky a znalosti nejsou vždy dostatečně využívány.

Velmi specifická situace, nevýhodná pro levici, vznikla z řady důvodů v **hlavním městě**. Strana považovala za chybu, že nebyly např. zcela využity poznatky ze setkávání funkcionářů z velkých měst, a to i ze zahraničí. Ocenila naopak iniciativu Pražské rady a různých obvodních organizací, zejména Prahy 1, které připravily v dubnu 1999 o Praze samostatnou konferenci.

Organizační struktura strany

Členitost organizační struktury, relativně hustá síť organizačních článků i koordinačních a pomocných územních orgánů patřila v uplynulém období k výrazným pozitivům strany. Dochází však ke změnám, na něž bylo třeba reagovat.

Organizátorskou činnost ve straně bylo nutné dále racionalizovat. Na základě jednání IV. sjezdu a narůstající potřeby jednat rychle a promyšleně bylo nutno zvážit, jak vytvořit kvalitnější organizační strukturu od centra po ZO, jak ji přizpůsobit reálné politické situaci ve straně a společnosti tak, aby se mohl uplatnit nový styl a zvyšovat efektivnost politiky. Mělo jít o takové rozdělení odpovědnosti, které by umožňovalo

soustřeďovat se na politické otázky a přenechávat dílčí rozhodnutí a řešení funkcionářům.

Současně bylo potřebné zpružnit rozhodovací procesy, zvýšit kompetentnost rozhodování a dát kolektivnímu a samosprávnému rozhodování novou podobu. Připomínal se význam demokratického centralismu, solidarity a kázně, jakož i kontrolní činnosti. Poukazovalo se na značnou rozdílnost v úrovni a výsledcích práce různých OV, danou nejen objektivními podmínkami, ale i občas se vyskytujícím rozporem mezi textem stanov a jejich dodržováním v praxi.

První etapa diskuse k námětům a doporučeným změnám či úpravám stranické struktury, včetně vazeb na systém hospodaření, byla zahájena na 13. zasedání ÚV KSČM. Šlo o vymezení kompetencí jednotlivých článků s návaznými změnami ve stanovách.

Komise, zvolená na základě návrhů krajských delegací na 1. zasedání ÚV, propracovala metodiku pro řízení v souvislosti s připravovanou změnou územně správního uspořádání tak, aby nová struktura mohla odrážet krátkodobé i perspektivní potřeby. Nebylo nutné využít zmocnění IV. sjezdu, tj. provést případné změny stanov, protože zákon o vyšších územně samosprávních celcích ještě stále nebyl prosazen.

Byla přijata různá dílčí opatření: zformován tiskový a propagační útvar pro práci se sdělovacími prostředky, ke shromažďování informací a analytických podkladů, k přípravě propagandistických materiálů, včetně názorné agitace a podkladů pro tisk. Pozornost byla věnována vztahům k poslaneckým kancelářím na úrovni krajů. Ukázala se naléhavá potřeba co nejrychleji vytvořit moderně vybavené dokumentační a informační středisko (včetně dokumentace porušování lidských práv a svobod po roce 1989), které by sloužilo jako servis pro stranickou práci a pro naše poslance.

Ve vnitrostranické struktuře byla věnována pozornost vztahu volených orgánů a funkcionářů a zaměstnanců v pracovních vztazích. Smyslem bylo posílit úlohu volených orgánů a funkcionářů, ÚV počínaje, se zvláštním zřetelem k rozšíření vlivu ZO, OV a KR. Objevovala se doporučení, aby asistenti poslanců byli považováni za součást odborného zázemí KSČM.

Diskutována byla i další opatření. Uvažovalo se o možných změnách v **základních organizacích**, které by pomohly mobilizaci celkového potenciálu strany. Diskutovalo se o tom, zda by se neměl dát větší důraz na profesní a zájmovou činnost. A zda by se situace členů, kteří už nemohou aktivně plnit všechny své povinnosti a někdy ani nevyužívají svých práv, neměla více respektovat. Pokračuje tendence dalších menších ZO slučovat se do ZO_s větším územním obvodem či vytvářet vlastní "koordinační" územní orgány, které pak plní i funkci organizační a funkci reprezentanta strany v územním obvodu. Při snižování počtu členů se ale dává přednost zachování organizací i s minimálním počtem členů, před slučováním organizací. Malé zaniklé ZO v menších obcích v řadě okresů nahrazuje síť stranických důvěrníků.

Spolu s hledáním prostoru pro větší uplatnění specifických přístupů k mladé generaci bylo uvažováno o tom, aby se na činnosti strany mohli více podílet její příznivci.

V **okresních organizacích** nebyl dosud uplatňován jednotný organizační systém. Byl vytvářen podle toho, jak vyhovoval podmínkám, leckdy však i názoru funkcionářského aktivu, či dokonce jen předsedy. Někde jej tvořili delegovaní předsedové, někde měli pomocné orgány-střediska, někde městské oblastní výbory atd.

Objevovaly se různé návrhy, jak zvýšit mobilitu některých okresů. Řada z nich se domnívá, že organizační práci nelze nadále ponechávat jen na základních organizacích. Hlavním článkem takové práce ve vztahu k veřejnosti by se měly stát pracovní skupiny OV složené z členů OV a aktivních členů ZO.

Strana si však především uvědomovala, že situaci okresů je třeba řešit komplexně, tj. spojovat při řešení politicko organizační a ekonomické hledisko. Členové ÚV upozorňovali, že stálé oddalování řešení ekonomických problémů některých okresů může vést k jejich zhroucení. Existovalo také nebezpečí, že bez dostatečné sociální garance by se schopní mladší předsedové mohli začít ohlížet po jiném zaměstnání.

Účinné řešení mohlo být jen oboustranné: např. jiným rozdělením státního příspěvku na úhradu volebních nákladů, s přihlédnutím k principu solidarity; podněty však byly očekávány také zdola. Proto byl přes určité pochybnosti a zdrženlivost některých organizací navržen v rámci hospodářské směrnice zajišťovací fond KSČM, do něhož by byl uvolňován určitý díl částky na úhradu volebních nákladů, která patří okresům.

Rozvinutí funkcí **krajských rad** předpokládalo jasnější vymezení kompetencí v řídicí a koordinátorské činnosti a kontrolních pravomocích. Některé OV se takovému přenosu kompetencí bránily.

Na základě usnesení IV. sjezdu byla propracována metodika pro řízení v souvislosti s připravovanou změnou územně správního uspořádání. Vzhledem k situaci ve vzniku VÚSC nebylo zatím nutné využít pověření sjezdu k případným změnám stanov.

Diskuse o organizačních změnách zahrnovala i návrhy na možnou změnu volby do **Ústředního výboru strany** (úvahy o přesunu od delegace k širšímu výběru) a na počet jeho členů.

Podle mínění různých členů ÚV a některých okresních organizací se dosavadní delegační systém utváření ÚV a VV přežil. Jedni se domnívali, že členové ÚV stejně většinou nepředkládají stanoviska okresů, ale své vlastní názory. Jiní byli přesvědčeni, že systém byl pseudodemokratickou daní polistopadovým politickým tlakům a rozvrátil osvědčené principy demokratického centralismu. Objevil se proto návrh, aby členy ÚV volil přímo sjezd podle kvality kandidátů, na základě primárek v regionech a prostřednictvím krajských rad. Vznikl by tak méně početný, 50členný orgán, z jehož řad by bylo zvoleno 7 členné předsednictvo, které by připravovalo koncepční řešení, zabývalo se otázkami strategie a taktiky, plus sekretariát. Vztahy s okresy by takový orgán udržoval přes instruktory a krajské rady. Převahy však nabýval jiný návrh, tj. zachovat volbu do ÚV na okresních konferencích a stvrzovat ji na plénu ÚV.

Všechny případné změny v organizační struktuře musí nejen odrážet vývoj ve straně a její postavení ve společnosti, ale současně i řešit existující a hromadící se problémy v organizační práci strany - značnou rozdílnost ve výsledcích práce jednotlivých okresů, nízkou racionalitu a efektivitu řídicí složky činnosti, ustupování od principu kolektivnosti a samosprávnosti v rozhodování (často však i praktické popírání principů demokratického centralismu), nedoceňování funkce kontroly, odmítání principu solidarity apod.

Vážnou slabinou v organizaci fungování strany byla **kontrolní činnost**. Problém kontroly moci ekonomické i politické je známým problémem politického systému ČR, ale stále více i problémem celosvětovým. Byl vážným problémem předlistopadového systému. O to varovnější je, že i uvnitř KSČM kontrolní činnost zůstávala slabinou.

Mnohým problémům se dalo předejít, kdyby kontrolní činnost byla aktivnější, iniciativnější a včasná. Málo důsledně se kontrolovala usnesení na všech úrovních stranické práce. Schopnost posuzovat z různých hledisek naplňování programu a plnění uložených úkolů lze vytýkat ÚV, slabší zůstala i v práci okresů a základních organizací. Více je nutné v této konkrétní činnosti využívat kapacit ÚRoK a ÚRK KSČM .

Ideová činnost strany

Situace uvnitř země i ve světě, snahy blokovat šíření pokrokových ideí a prosadit úplný informační monopol, kladly značné nároky na ideovou práci. Potvrzovalo se, že propaganda má obrovskou ničivou, destruktivní sílu, ale že může mít i úlohu pozitivní, tvořivou. Je dnes silným a výnosným průmyslovým odvětvím a trhem informací, kde se platí za senzace, dezinformace, manipulaci, modelování vědomí lidí, kde je "produktem" veřejné mínění.

K hlubšímu chápání vlastních potřeb a zájmů, proti každodennímu tlaku režimní ideologie bylo třeba budovat alternativní způsoby ideového vlivu do vlastních řad i do veřejnosti. V propagandistické a agitační práci ve veřejnosti i uvnitř strany se ale přes dílčí úspěchy hromadily nedostatky.

Dovednější využívání cílené propagace a překonání ostychu v agitačním působení vyžadovalo **zlepšit oběh informací** ve stranickém systému. Zvláště byla potřebná pohotová zpětná informace. V budování informačního systému však KSČM stále zaostává. Oběh informací uvnitř strany má řadu nedostatků. Systém je nutné i technicky modernizovat.

Z centra byla do okresů a krajů poskytována řada informací. Materiály se více méně pravidelně objevovaly na disketách. Aktiv ale bylo třeba s disketami naučit skutečně pracovat. OV si zřídka vybíraly to, co ke své práci skutečně potřebovaly. Jen sporadicky se materiál dostával až do ZO, či dokonce ke každému členu strany. Téměř 20 okresů diskety neodebíralo vůbec.

Prospěšné bylo rozhodnutí VV z 5.února 1999, že se strana zapojí do internetové sítě Solid Net, s doporučením, aby tuto akci řídil centrálně ÚV, tj. aby nebyla ponechávána na vůli či možnostech okresů. Využívání možností internetu však zatím

zůstává omezené a k soustavnějšímu přenášení informací do širšího aktivu touto cestou ještě nedošlo.

Vést přesvědčivou osobní agitaci bylo možné jen s vyspělým, dobře organizovaným kolektivem **agitátorů**, s přesvědčivými argumenty, kterým by lidé rozuměli. V přípravě na takovou činnost však byly největší slabiny.

Z prostředků agitačního působení nebyla pro informování vlastních členů i veřejnosti dostatečně využívána ani názorná agitace. Mizely či nebyly důsledněji využívány vývěsní skříňky ZO, přičemž dobře zpracované vývěsky, citlivé k místní tematice, se těšily značné pozornosti. Jen dílčím řešením by mohlo být aktuální centrální profesionálně provedené zpracování jednotlivých témat, které by se co nejrychleji dostávalo do okresů a míst, jak to některé organizace navrhují.

Soustavněji udržovaná i zdokonalovaná základna chyběla také ve vnitrostranické **propagandistické práci**. Její obsah i formy se nedařilo soustavněji rozvíjet. Leckdy proto ulpívala na obecnostech, neposkytovala odpovědi na konkrétní problémy členů, všeobecně "teoretizovala". Přitom však byl **teoretický rozbor** některých klíčových problémů a pojmů nanejvýš potřebný. Pro KSČM jako silnou politickou stranu s vyhraněným ideovým zaměřením a hlubokou tradicí, od níž veřejnost stále více očekávala jasná alternativní koncepční řešení, bylo neobyčejně důležité rozvinout věcnou diskusi o základních otázkách budoucího vývoje České republiky. Do popředí se dostávaly současné představy o socialismu a kapitalismu, o samosprávě, o změně systému, o úloze reforem a kompromisů, ale také o globalizaci, o povaze epochy, o současné sociální struktuře a roli dělnické třídy, o aktuálních možnostech a podobách solidarity a o současném internacionalismu atd. Šlo o programové návrhy, které by byly založeny na vědecké teorii, byly by reálné a poskytovaly by i dlouhodobou garanci praktické realizace. Takové návrhy by byly spojeny s výběrem adeptů na tvrdou práci, nejenom s výběrem důvěryhodných osobností na odpovědné funkce.

Teoretické diskuse budou ovšem u řady problémů vedeny dlouhodobě. Okolnost, že probíhaly ve složité, dynamické, častěji i ne snadno přehledné společenské situaci jen stupňovala potřebu živého vnitrostranického dialogu.

Diskuse ve straně byly poměrně otevřené. Členové strany si ve své naprosté většině uvědomovali, že pouhé přejímání, obhajování a vyhlásování hotových pravd bez ohledu na potřebu i původních, nových přístupů, doprovázené mentorováním a nálepkováním, by vedlo nejen k neplodným polemikám, ale snížilo by také citlivost vůči novým skutečnostem, obnovovalo by autoritářství.

Díky slabinám v propagandistické práci však průběh a výsledky odborných diskusí pronikaly do širších stranických řad jen sporadicky. Členové strany byli odkázáni hlavně na stranický tisk a mnozí z nich dokonce i na účelově vybírané a vyhodnocované informace sdělovacích prostředků. Mezi širší veřejnost se informace dostávaly jen ojediněle a často ve značně zjednodušené či zkreslené podobě.

Pro předsjezdovou ideovou diskusi měla význam **Programová konference** v lednu 1999, která byla v přípravě sjezdu považována za klíčovou akci. Jejím smyslem bylo dát diskusi jasný směr, sjednotit se na hlavních úkolech za pomoci teoreticky fundovaných lidí a osobností s celoživotní zkušeností, podpořit tvořivé lidi a

perspektivní směry teoretické činnosti. Tento záměr konference z větší části splnila, diskusi pomohla dát vyhraněnější směr. Její závěry byly využity ve sjezdových dokumentech a ovlivnily diskuse na předsjezdových shromážděních. S celkovou úrovní, rozsahem diskuse a hlavně s tím, jak závěry pronikaly do okresů a míst, však nemohla být strana zcela spokojena.

Malá část členů se snažila vnášet či vracet do diskuse problémy, které by ji vnitřně zaměstnávaly, ale nepřispívaly k postavení na politické scéně. Ve skutečnosti se tato část členů strany obracela proti nárokům na tvořivou politiku.

Takové struktury, které zjevně odmítaly vidět současnou realitu, nepomáhaly překonávat bariéry cílevědomě vytvářené pravicí a sociálně demokratickými vůdci vůči dělníkům, zaměstnancům a dalším neprivilegovaným vrstvám, ale i levicově naladěným složkám v politickém spektru vůbec.

Odborná a koncepční činnost

Záměrem odborníků spolupracujících se stranou bylo činit odbornou a teoretickou činnost předmětem široké diskuse ve straně a především ji spojovat s praktickou činností. Její výsledky měly napomáhat propracovávat strategii a taktiku strany a zvyšovat úroveň její celkové činnosti.

Přes všechny obtíže (včetně změn v možnostech externích spolupracovníků) došlo v této činnosti k dalšímu posunu a to nejen na úrovni centra. Význam teorie je však ve straně stále ještě uznáván spíše všeobecně, bezprostřední vliv na strategii a taktiku strany a na zvyšování úrovně parlamentní a zastupitelské činnosti se zvyšuje jen pomalu. Ve stranických dokumentech a analýzách je problematice vzdělávání a kultury věnována nedostatečná pozornost.

Výsledky odborné práce byly předkládány na mnoha konferencích, seminářích a aktivech vznikajících z iniciativy organizací a klubů (připomeňme tu alespoň aktivity Ekonomického klubu a Klubu sociologů a psychologů, konference pořádané Pražskou radou a OV KSČM Praha 1, odborné semináře pořádané z iniciativy OV a někdy i za účasti pracovníků TAP a funkcionářů strany ve Vratimově - OV Frýdek-Místek, v Brně, Olomouci, v Chomutově i jinde.) Výsledky napomáhaly propracovávat strategii a taktiku strany, úspěšně pracovat v parlamentu, v zastupitelstvech i mimo parlament, objevovaly se v publikační činnosti.

Posláním **Teoreticko analytického pracoviště** bylo systematické posilování teoreticko poznávací činnosti. Uplatnilo se již při přípravě dokumentů IV. sjezdu.

TAP plnil trojjediný úkol: analyzovat základní trendy a prognózovat vývoj společnosti, projektovat základní rysy socialistické společnosti a poskytovat podklady pro strategii v dlouhodobém horizontu, analyzovat minulost.

V období mezi sjezdy však trval stav konstatovaný již na IV. sjezdu, tj. že příprava koncepčních a principiálních stanovisek byla neustále neúměrně zatěžována bezprostředními úkoly, přičemž význam teorie byl často uznáván spíše všeobecně.

Přitom možnosti externích spolupracovníků získávat nové, původní informace se postupně poněkud zúžily. Problémem bylo svolávání vědecké rady TAP, která se

stala pasívní. Nepodařilo se zahájit soustavnější práci řešitelských týmů a důsledněji spolupracovat se Šmeralovou knihovnou.

Přesto připravili pracovníci TAP spolu s aktivem KROSu, s odbornými skupinami, řadu koncepčních materiálů, od volebních programů po materiály analytické a hodnotící.^{*/}

*/ Stěžejním směrem současné činnosti se stal projekt Základní trendy a prognóza společenskopolitického vývoje České republiky a politika KSČM v dlouhodobém horizontu, který navázal na Politickou deklaraci IV.sjezdu. Jeho první verze byla podrobena širší veřejné oponentuře na odborném semináři v listopadu 1998. Jeho hlavní myšlenky obsahuje Politická expertíza, našly své vyjádření i v publikovaných předsjezdových tezích.

Byla také založena ediční řada TAP, vydávající stručné výtahy z dalších výzkumných prací, byly publikovány diskusní články, začalo se častěji využívat internetu.

Zakládat vlastní badatelské úsilí na širokém základě bylo ovšem nad síly strany. Bylo nutné využívat i poznatků jiných týmů, včetně zahraničních a různých domácích projektů (konkrétně Meziuniverzitního studia výzkumu budoucnosti, připravovaného Institutu strategických studií aj.). TAP by měl usilovat o širší spolupráci např. s Akademií J.A.Komenského, Dělnickou akademií, Sdružením pro podporu vědy a výzkumu apod.

Velký význam měla pro stranu kvalifikovaná činnost v řadě **odborných skupin** při ÚV. Celkem pracovalo na 22 OS, s asi 500 členy, které pokrývaly jednotlivé oblasti společnosti, činností ministerstev a výborů v Poslanecké sněmovně. Odborné skupiny pracovaly i v okresech Karviná a Kroměříž, týmy odborníků podle jednotlivých resortů spolupracovaly s KR KSČM v Severomoravském kraji. Významně pomáhala Pražská rada KSČM a kluby při OV KSČM Praha 1. Straně poskytovaly pomoc i nezávislí odborníci, kteří se jednání OS nezúčastňovali.

Iniciativy a nadšení stranických odborníků si strana velice cení. Pracovali kvalitně, bez nároku na jakoukoli odměnu. OS zpracovaly od IV. sjezdu více než 70 odborných materiálů a stanovisek, podílely se na tvorbě volebních programů, protikrizového programu a na dalších aktivitách a kampaních. KSČM tak disponovala koncepcemi pro všechny hlavní oblasti života společnosti. Materiály byly přístupné i pro veřejnost na internetu.

Úroveň práce jednotlivých skupin byla velmi rozdílná. Mnohé z nich byly velmi aktivní, přicházely s vlastní iniciativou, reagovaly na zadání stranických orgánů i na potřeby klubu poslanců. Plnily svou funkci i v obtížných podmínkách a při minimálním technickém zabezpečení. V některých byla práce podmiňována vysokým věkem vedoucích či členů. Ztěžoval se tak kontakt s činností a výsledky práce oficiálních institucí a podíl na odborných setkáních, seminářích a konferencích. Nedařilo se rozšiřovat okruh aktivních externích spolupracovníků, zejména u strategických

skupin. Možnost podílet se na práci skupin v centru ztěžovala i dopravní a finanční situace.

Úroveň činnosti celkově ovlivňovalo dosud nedostatečné propojení OS s okresy, případně_kraji, zejména přísun a vzájemná výměna konkrétních informací. Na základě doporučení 1. zasedání ÚV, s podporou a na základě iniciativy OV, byly podniknuty pokusy rozšířit vliv odborných skupin do okresů a vytvářet místní odborné skupiny. Dosud se však nedařilo budovat tyto OS a profesní kluby cílevědoměji a poskytovat jim metodickou pomoc i organizováním odborných seminářů v místech.

Vzhledem k tomu, že se postupně snižovala možnost využívat informačních zdrojů z oficiálních institucí, bylo třeba pečlivě volit témata ke zpracování. Bylo však také nutné dbát na to, aby náměty a doporučení odborníků nezapadly, odpovědně využívat dosud zpracované oborové koncepce, pracovat s nimi při tvorbě celkové koncepce a při aktuálním politickém postupu. Se zpracovanými materiály se ne vždy důsledně pracovalo. Více by se mělo využívat okolnosti, že odborná činnost je přitažlivou zakázkou pro mladé pracovníky, kteří ochotně přijímají úkoly např. pro členy místních zastupitelstev.

Činnost odborných skupin byla úzce spojena s aktivitami klubu poslanců KSČM, kterému poskytovaly stanoviska a návrhy postupu k předlohám a návrhům zákonů, případně další odborné expertízy. Odborné stranické činnosti do jisté míry napomáhala součinnost s poslaneckým aparátem. Vzájemná spolupráce Koordinační rady odborných skupin (KROSu) i TAPu s poslanci přesto nebyla dostatečně intenzivní. Ne příliš úspěšná byla také koordinace dělby práce mezi OS (Koordinační radou OS) a Teoreticko analytickým pracovištěm. Závažnost práce OS vyžaduje, aby se této činnosti věnoval pověřený místopředseda na plný úvazek.

Vedení strany se snažilo i přes složitou ekonomickou situaci zlepšit materiální a technické podmínky pro činnost OS. Při získávání dokumentů a materiálů pomáhal i Klub poslanců KSČM. Ne vždy OS i poslanci těchto možností využívaly. Vedle personálních otázek zůstávalo hlavním problémem nedostatečné technické zázemí, např. vybavení kvalitními počítači a zejména stále chybějící internetové spojení. Práce na vytvoření informačního systému poněkud postoupily, i když se tak děje velice pomalu. Součástí výstavby byla obsahová i technická příprava a vytváření databanky, tj. monitoring činnosti státních a stranických orgánů, spolu s dokumentací analýz, studií, projektů aj. materiálů.

Odborné skupiny by mohly podstatně zvýšit efektivitu své činnosti po urychleném vytvoření plánovaného dokumentačního a informačního střediska (včetně knihovny a archívů), jehož zřízení je ovšem velmi finančně náročnou záležitostí.

Na činnost OS navazovaly **zájmové skupiny** při ÚV KSČM, které byly součástí širší platformy odporu proti současnému systému. Postupně se měly intenzivně věnovat potřebám a zájmům dělníků, žen, mládeže, důchodců, odborů, problémům myslivosti, zahrádkářství, rybářství, chovatelství. I tu byla limitem možnost ekonomického zajištění jejich činnosti.

Se stranickými odborníky těsně spolupracovala občanská sdružení, zabývající se aktuálními problémy vědy a kultury. Ocenění zaslouží aktivita Výboru národní kultury

i Sdružení pro podporu vědy a výzkumu v ČR, které vyvíjely záslužnou činnost, opírající se o širší zázemí odborníků.

KSČM od další práce odborných a vědeckých pracovníků hodně očekává. Odborné skupiny mohou dále rozšiřovat svou působnost i vůči okresům:

- pořádat diskusní semináře a pravidelné diskusní akce na úrovni OV;
- pořádat pravidelné semináře pro zastupitele s kvalitní obsahovou náplní; vydávat pro ně analytické materiály a prakticky jim pomáhat.

Pro účinné ideové působení je třeba vytvořit účinný systém **stranického sebevzdělání**, odpovídající současným podmínkám stranické práce. Jeho výstavbě je zatím věnována nedostatečná pozornost. Některé okresy vřazovaly propagandistické lekce více méně pravidelně na stranické schůze, zvaly členy strany a příznivce na občasně semináře a konference.

Byly zpracovány i různé návrhy na sestavení a funkce lektorského sboru, navrženy modely soustavného vzdělávání, včetně propracovaného doporučení na vytvoření Šmeralovy lidové university. Objevila se i další konkrétní doporučení včetně návrhů na experimentální ověřování modelů např. v Praze či v Brně, ve spolupráci centra a regionálních orgánů.

Na jaře 1999 bylo VV přijato usnesení k systému a obsahovému zaměření cyklu politického vzdělávání na rok 1999-2000, které volí specifická témata pro členy a příznivce KSČM na straně jedné a pro mladé členy KSČM, členy KSM a další zájemce z řad mladých na straně druhé. Účast je dobrovolná, podle zájmu. Diskuse, vedené případně lektory z centra a organizované jednou za dva měsíce, jsou otevřeny i pro příznivce. Úspěšně proběhly - po dohodě s KSM, Zájmovou skupinou ÚV KSČM pro mládež a volný čas a za pomoci TAPu - úvodní lekce kursu marxismu pro mladé komunisty a příznivce.

Straně chybí vlastní politická škola, vzdělávací ústav (zahrnující i výuku angličtiny a obsluhu počítačové techniky) určený pro profesionální pracovníky i pro dorost.

Pro základní osvětu měla význam teoreticko-publicistická příloha HaNo, která získala určitý ohlas. Její obsah bylo ale možné v mnohém zlepšovat. Nedostatkem je neexistence časopisu zaměřeného na odbornou publicistiku.

Největší rezervou odborné činnosti je ovšem její internacionalizace.

Celkově lze uvést, že se strana ve své odborné koncepční činnosti setkávala s mnoha problémy. Přesto si tu před ostatními subjekty na politické scéně udržovala díky kvalitě odborníků, kteří s ní spolupracovali, zřetelný předstih.

Strana a osobnosti

KSČM usilovala neztrácet se zřetele osobnosti, kterých bylo v naší straně a mezi jejími příznivci mnoho. V období po IV. sjezdu se často vracela k úkolu pečovat o to, aby v zájmu plynulého inovačního procesu žádný talent nezapadl. Byla si vědoma rezervoáru existujícího v komunální politice, v odborných skupinách a v aktivu kolem mnoha OV. Největší zájem měla pochopitelně o příslušníky mladé a střední generace.

Úloha osobností při vytváření celkového obrazu strany mezi občany výrazně vzrostla. Strana je v obcích, středně velkých městech a okresech do značné míry ztotožňována s konkrétními místními čelnými funkcionáři. Jejich názory, postoje, vystupování na veřejnosti výrazněji než počátkem devadesátých let ovlivňují postoje veřejnosti k celé straně.

Péče o funkcionářský aktiv, o posilování jeho kvalifikace a autority, o "personalistiku", je proto vážným úkolem. Strana usiluje naplňovat již dlouho proklamovanou zásadu uplatnit na základě návrhů okresů "kariérní pořádek", stanovit pravidla odborné přípravy, výchovy, růstu, rozmístění, rotace atd., ale také prezentace a mediálního formování "kádrových rezerv" a jejich materiálního zajištění.

Soustavnější pozornost mohla být věnována úspěšným politikům, kteří vyrůstali na komunální úrovni. Strana považovala za svůj úkol zvyšovat úlohu předsedů OV a KR a uvádět je v širší známost (zejména v tisku blízkém straně). Touto cestou také mohlo dojít k vystřídání zasloužilých funkcionářů, kteří pro stranu obětavě celá léta pracovali.

Větší pozornost měla být věnována také těm, kteří kandidovali na poslance, senátory a do obecních zastupitelstev a bezprostředně se neprosadili (i když případně získali preferenční hlasy). Lepší pozici mezi veřejností přitom právě měli kandidáti vykonávající odbornou profesi, úspěšní v zaměstnání, bez ohledu na služební postavení či působení v předlistopadovém období.

Levicová část veřejnosti oceňovala u kandidátů i takové vlastnosti, jako je rozhodnost, přesvědčivost vystupování, osobní zjev, vtip a určitý nadhled, přičemž byla ochotna přehlédnout některé argumentační nedostatky. Indiferentní občané, demokratická pravice a občané s vysokoškolským vzděláním však v posledních dvou letech kladli značný důraz především na schopnost argumentace, ekonomický i politický přehled a pohotovost vystupujících levicových kandidátů.

V mnoha případech se tak objevila řada osobností, před tím nedostatečně známých a využívaných, které osvědčovaly schopnost učit se za pochodu naprosto nezvyklým formám politické práce a vyrovnávat se s obtížnými situacemi. Přirozeným požadavkem bylo, aby byly respektovány, aby se s nimi konzultoval postup, aby byly navrhovány do stranických orgánů.

S potenciálem, který má strana v nezvolených kandidátech, se však dosud dostatečně nepracuje. Na základě důsledně prosazovaného "kariérního modelu" by se mělo umožňovat zejména mladším lidem kandidovat do místních zastupitelstev, po zvolení pak pracovat v odborných komisích měst a obcí - s následným postupem těch, kteří by se osvědčili.

Kádrovým zajištěním vedoucích funkcí na OV byl v období mezi IV. a V. sjezdem pověřen úsek 1. místopředsedy ÚV, který současně začíná pracovat na perspektivním využití nezvolených kandidátů KSČM při volbách do Poslanecké sněmovny a do Senátu, i úspěšných komunálních politiků.

V péči o formování a využívání levicových osobností si strana byla vědoma toho, že jde o úkol dlouhodobý. Potřeba posílit různé články stranického organismu zejména pracovníky v mladším a středním věku je však i aktuální. Kádrově posílit je nutné všechny články stranické organizace, bezprostředně hlavně některé OV. Je

nutné včas vybírat kádry např. do krajských voleb z nejlepších představitelů okresních organizací. V profilaci a "zviditelňování" osobností, včetně autorit skutečně levicové straně blízkých, považovala a považuje za nutné KSČM postupovat důrazněji.

Hospodaření strany

V období po IV. sjezdu KSČM pokračovalo úsilí o zkvalitnění celkového hospodaření strany a zajištění ekonomické stability činnosti jak v centru tak i v okresních organizacích. Dbalo se na co nejdůslednější dodržování Hospodářských směrnic a z nich odvozených vnitřních zásad a norem hospodaření, potvrzených IV.sjezdem. Od 1. ledna 1997 se podmínky změnilly: bylo uvolněno podnikání politických stran, konkrétně vydavatelská činnost. Od 13. zasedání ÚV byly posuzovány náměty na úpravu systému hospodaření, optimální podobu a funkčnost jeho struktury.

Hospodaření KSČM bylo jednoduché, průhledné a dobře fungující. Nezpochybnitelné a průkazné bylo hospodaření KSČM ve vztahu ke státu a parlamentu. Včas byly zpracovávány a předávány výroční finanční zprávy, daňová přiznání a další výkazy požadované úřady. Je plněna povinnost pravidelných inventarizací majetku. Zvýšila se odpovědnost ve všech organizačních jednotkách, včetně ÚV KSČM. Strana nepřijala žádný dar od právnických ani fyzických osob, ani mimostranické dotace nebo půjčky, které by nebyly běžně vypořádány. Naši lidé jsou hrdi na to, že strana není vláčena finančními skandály, jak jsou známé z jiných politických stran.

Za úspěch je třeba považovat (přes dílčí projevy nekázně) zkvalitnění vedení účetnictví a jeho počítačové zpracování v celé organizační struktuře. Šlo hlavně o to, aby byly v zájmu odbornosti a úspor ekonomické služby soustředěny do okresních center. Byla tak vytvářena účtovací centra, zaručující kvalitu, rychlost i úspornost. Novou organizací účetnictví se okresům uvolnily ruce pro politickou práci.

Přitom bylo po celé minulé období finanční zabezpečení činnosti velmi napjaté, zejména v období před parlamentními volbami v roce 1996. Překonání krizového období bylo možné především za aktivní pomoci členů a příznivců strany. Financování činnosti KSČM bylo zajištěno především členskými příspěvky, které představují více jak 33 % příjmů, příspěvky za volby (cca 15 %), státními příspěvky na činnost strany (cca 15 %) a příjmy z povolené podnikatelské činnosti, především pronájmy nemovitostí (cca 21 %). Odpovídajícím způsobem se na financování činnosti strany podíleli poslanci a senátoři PČR. KSČM neměla žádné domácí ani zahraniční finanční sponzory a není zadlužena.

Rezervy ve zdrojové oblasti především spočívaly v důslednosti všech organizačních jednotek při výběru členských a mimořádných členských příspěvků, a to ve výši dané stanovami strany.

Stranické příspěvky, jako hlavní zdroj příjmů strany, byly obrazem toho, v jakém stavu byla členská základna. V diskusích se objevovaly úvahy o potřebě znovu stanovit minimální procento odvodu příspěvku z čistého příjmu.

Zvýšení příjmů záviselo hlavně na zlepšení volebního výsledku a na lepším zhodnocování nemovitostí ve vlastnictví KSČM, včetně budovy ÚV. Značné rezervy představuje zvýšení odběru HaNo a NP, a tím i jejich samofinancování. Diskutuje se i možnost většího podílu poslanců, senátorů a zastupitelů na financování činnosti strany.

Přes napjatost hospodaření KSČM se v minulém období dařilo, při přísné úspornosti, finančně zajistit ekonomicky sice napjatou, avšak klidnou, zajištěnou činnost. Mohly být plněny všechny hlavní úkoly ÚV i územních organizačních jednotek, mohlo být zajištěno několik předvolebních kampaní a finančně podpořeno vydávání stranického tisku. Finančních prostředků se nedostávalo především na zajištění kvalitní funkce celé organizační struktury, na udržení příjmové a sociální úrovně zaměstnanců, včetně jejich politické a odborné přípravy, na obnovu výpočetní a rozmnožovací techniky a automobilů, na podporu informační, teoretické a odborné činnosti a mezinárodních kontaktů.

Stálým předmětem diskusí byl např. zavedený **princip samofinancování a solidarity** organizačních jednotek. Na okresech byly rozpočty sestavovány jako velmi úsporné. V některých okresech se přesto řada členů dostávala do finančních potíží a potíže vznikaly i OV: některé balancovaly na pokraji ekonomické nedostatečnosti. Strana se snažila udržet příjmovou, sociální úroveň zajištění zaměstnanců strany a jejich racionální rozmístění.

Vícekrát se strana věnovala **ekonomickému zabezpečení tisku**. Úkol nebyl v členské základně dostatečně chápán: o docenění nesvědčí např. celková suma vybraná na tiskový fond. Byl vyzdvižen příklad okresů Teplice a Znojmo, které z podílu, který dostávaly pravidelně za počet hlasů ve volbách, ponechávaly na podporu tisku 10 %. Posuzován byl poměr k akciové společnosti Futura, která vydává Haló noviny a v níž má KSČM většinový podíl. Konkrétně šlo o to, jaký příspěvek mohl být dostatečný a za jakých okolností měl být poskytován (zvýšení nákladů novin, snížení ztrát).

Dořešit se nepodařilo **spor o budovu ÚV** s představiteli Českých drah ani právní ani mimosoudní cestou. Ve sporu silně intervenovaly politické motivy, jejichž smyslem bylo na úkor zákona vážně stranu poškodit.

Přes provozní náklady a náklady na obnovu strana budovu udržela. Převládá názor, že by nebylo prospěšné opouštět centrum hlavního města a navíc budovu, která umožňovala širokou škálu stranických a mimostranických aktivit.

Přes napjatost hospodaření KSČM se v minulém období dařilo při přísné úspornosti finančně zajistit plnění všech hlavních úkolů ÚV i územních organizačních jednotek, včetně zajištění několika předvolebních kampaní a finanční podpory vydávání spřízněného tisku. Finančních prostředků se nedostává především na zajištění kvalitní funkce celé organizační struktury, na udržení příjmové a sociální úrovně zaměstnanců, včetně jejich politické a odborné přípravy, na podporu informační, teoretické a odborné činnosti a mezinárodních kontaktů. Finanční pokrytí

těchto potřeb je zatím i ve výhledu nedostatečné. Je proto důležité na sjezdu jasně stanovit priority v přerozdělení finančních prostředků, včetně prostředků do zajišťovacího fondu. Při řešení ekonomických podmínek činnosti celé strany bude zřejmě stoupat úloha KR. Zkušenosti od Libereckého sjezdu potvrdily, že by měl být přijat nový systém hospodaření.

7. Závěry

Strana postupovala po IV. sjezdu správným směrem, a to jak v každodenní politice, tak při sledování střednědobých záměrů a při prosazování své zásadní ideově politické vize. Do středu její pozornosti trvale patřilo úsilí o potřeby pracujících a neprivilegovaných lidí, o "sociální investice".

1. Výsledky, jichž strana dosáhla v období po IV.sjezdu a na základě prosazování jeho usnesení, přesto ne zcela odpovídají záměrům a nárokům. Nepředstavují takové změny ve stylu a metodách práce strany, které by nás mohly uspokojovat. Zatím stále umíme spíše mobilizovat sami sebe než získávat druhé.

Přes omezené materiální a lidské možnosti nemůžeme zastírat, že schopnost používat nových forem práce, umění jít mezi lidmi a mluvit s nimi jazykem doby, přibližovat jim naše myšlenky prostřednictvím obhajoby jejich vlastních zájmů, se prosazuje jen velmi zvolna.

Je skutečností, že se v nižších orgánech a v místech mnohde nedaří obracet k mladé generaci, k dělníkům, zemědělcům, k širokému spektru námezdně pracujících.

Utvoření širokého levicového, demokratického, vlasteneckého protipravicového seskupení a širokého sociálního hnutí tak zůstává nadále perspektivním úkolem. Ani tlak veřejnosti zatím tímto směrem nepůsobí.

Tyto okolnosti je nutné pečlivě zvažovat při rozhodování o vztahu k vládní moci.

2. KSČM nemůže připustit, aby se mohl rozvírat rozpor mezi dosavadními - byť v podstatě správnými - postupy strany a rychle se vyvíjejícími novými požadavky doby. Je nepopiratelnou potřeba provádět komunistickou politiku účinněji v duchu marxistické metodologie a zkušeností současného i historického dělnického a pokrokového hnutí. KSČM klade rozhodný důraz na takový postup ve veřejnosti, v němž se uplatňuje jednota zásadovosti a schopnosti mluvit s lidmi a stát jim po boku v jejich starostech, protestech i při prosazování odpovídajících řešení. Vystupuje proti vzájemnému zaměňování diskusí o teoretických a o strategicko taktických problémech, proti tomu, aby byly do strany vnášeny spory o podružné a zástupné problémy, proti politikaření a intrikaření, které přílišnou uzavřenost a zaměstnávání se především samými sebou podporuje.

KSČM nepodceňuje nejen obranu proti nařčení z extremismu, ale zejména obranu proti manipulaci veřejným míněním s pomocí antikomunistických kampaní. To je další důvod, proč je nutné pojmenovávat problémy a navrhopvat východiska před veřejností zcela otevřeně. Musíme také najít účinné prostředky proti moderování vystoupení zástupců KSČM v médiích podle antikomunistických klišé.

Odpovědně pojatá "kontinuitnost" v politice strany by se měla vyznačovat dvojnásobným úsilím:

a) V době, kdy si veřejnost ověřuje, že ČSSD je neschopna řešit situaci pouze svými vlastními silami, by měl být ještě silnější důraz na otevřenou politiku, samozřejmě nikoli ve smyslu dovedného pragmatického lavírování a oportunistického podbízění. Získat zájem veřejnosti lze pouze promyšlenou, koncepčně hluboce založenou, důslednou politikou; schopnost uskutečňovat takovou politiku je pro "přelom" rozhodující. Při současném postavení a vlivu pravice budou dál zesilovat útoky antikomunistů.

b) Strana by měla účinně prohlubovat své teoreticko-koncepční založení a orientaci, klást důraz na osvojování vědeckých poznatků, na podporu vědecké tvorby, související tak těsně s vyzdvihováním a uplatňováním talentů a schopností v nejširších vrstvách.

3. Sjezd by měl rozpracovat taktiku postupu ve smyslu Politické deklarace IV. jezdu a uložit pokračovat v práci na zpřesnění strategických výhledů v souladu se základním ideově politickým programem z roku 1992 přijatým na kladenském sjezdu (včetně stanoviska k možné účasti strany na budoucí vládě). Tento program konkretizuje v některých výrazných bodech navržený dokument "Společně proti krizi (KSČM na přelomu tisíciletí)".

Delegátům V. sjezdu KSČM strana současně předkládá "Program obnovy". V první fázi by se komunisté podle tohoto programu snažili zastavit propad a nastartovat růst. Ve druhé fázi by se snažili zajistit trvalou prosperitu pro občany ČR. Respektují přitom okolnost, že dnes má republika podstatně těžší podmínky než před 10 lety, že byly promrhány i rozkradeny mnohé zdroje. Neslibují proto snadný obrat.

4. Strana si uvědomuje, že úkol měnit styl a metody práce souvisí i s dalším vývojem členské základny a na vztazích s příznivci strany. K účinné aktivizaci celé členské základny vede dlouhá, komplikovaná cesta. Zdaleka ne všechny organizace pracovaly a pracují samostatně, iniciativně, žádoucím stylem a v žádoucích formách činnosti. Slabinou je malá soustavnost jejich působení a vlivu, od ÚV po ZO, poměrně častá závislost iniciativ a aktivit na individuální obětavosti.

V zájmu nového stylu a zvýšení efektu komunistické politiky posoudí sjezd možné změny organizační struktury, aby bylo možné se plněji soustředit na politické otázky a pružně řešit běžné problémy.

Trvalým úkolem je pečovat o životaschopnost ZO, dávat přednost zachování organizací i s malým počtem členů před jejich slučováním. Je nutné udržovat pravidelnou frekvenci jejich setkávání a zabezpečovat plnění jejich úkolů prostřednictvím spolehlivě pracujících předsedů ZO.

KSČM hodlá v některých okresech kombinovat běžné řízení s přímou organizací vybraných aktivit prostřednictvím operativně vytvářených, případně dlouhodobě působících skupin aktivistů, složených zejména z výrazných osobností. Mohly by se tak přechodně řešit trvalí problémy s drobnou, každodenní organizační a přesvědčovací prací. Dlouhodobě se však nelze smířit se situací, kdy poměrně malý okruh lidí vymýšlí, organizuje a často i uskutečňuje závěry či usnesení.

Neméně významné je posilovat OV a postupně vytvářené krajské rady. Také tu je třeba dávat možnost působit předsedům OV, kteří jsou schopni citlivě řídit kolektivní práci a věcně pomáhat ZO uplatňovat hlavní záměry a závěry strany a současně odpovědně posuzovat a prosazovat politiku strany v místě. V KR jde o to, aby OV zcela konkrétně pomáhaly, počínaje konkrétní prací analytickou. Nutnost řešit otázky výstavby organizační struktury vyvstává také v souvislosti s vyššími územně správními celky, včetně jejich materiálního a kádrového zabezpečení. Přitom jde straně o to, aby se nezvětšovaly regionální rozdíly, aby změny nevedly ke snadnějšímu ovládnutí regionů pravici.

Dále zdokonalovat je nutné i práci ÚV KSČM a jeho Výkonného výboru, pečovat o další růst autority ÚV KSČM trvalým posilováním jeho koncepční činnosti, sladováním celostranických a regionálních zájmů, plnou, včasnou informovaností všech jeho členů, jejich kázní a iniciativou. Zvláště naléhavá je soustavná, důsledná kontrola toho, co plnění úkolů přineslo.

Zvětšit pozornost ke koncepčním řešením je nutné také ve Výkonném výboru ÚV KSČM, včetně zevrubného projednávání stanovisek klubu poslanců KSČM před závažným hlasováním v parlamentě.

Zlepšovat styl práce ÚV i VV je nutné tak, aby mohly poskytovat všem nižším orgánům analytický a informační servis a včasné, podnětné impulsy. V té souvislosti je nutné rychle řešit otázky přesunu a využití informací (včetně technické modernizace), což posílí i kontrolní činnost. Takový postup povede k aktivizaci a zefektivnění činnosti celé struktury.

5. Strana považuje za nutné překonat vážné slabiny v zaměření, organizaci a uskutečňování soustavné, promyšlené a diferencované propagandistické a agitační činnosti mezi veřejností (nejednotnou obsahovou, metodickou a organizační koncepcí). Musí věnovat zvláštní pozornost budování alternativního způsobu ideového ovlivňování vlastních řad i veřejnosti. Takovou činnost vyžaduje nejen bezprostřední politické soupeření, ale i světonázorová a životní orientace, zvláště mládeže. Nezbytné je takové prosazení informační (i internetové) sítě, které by umožnilo učinit z jejího využívání samozřejmý, obecný styl práce a poskytlo by i možnost více využívat zahraničních zkušeností.

V zájmu alternativních koncepčních řešení musí strana ve svých odborných složkách i v celé struktuře pokračovat ve věcné diskusi o základních otázkách rozvoje ČR, evropského regionu i světa, o klíčových problémech mezinárodního dělnického, komunistického, levicového hnutí. Personálně i materiálně by mělo být posíleno Teoretické a analytické pracoviště ÚV KSČM.

Náročnost a význam práce odborných skupin vyžaduje, aby se této činnosti věnoval pověřený místopředseda na plný úvazek. Urychleně je nutné vytvořit plánované dokumentační a informační středisko.

Je také nutné vybudovat účinný systém stranického sebevzdělání, odpovídající současným podmínkám stranické práce.

Zvláštní pozornosti zaslouží propagandistická činnost, ale také osobní agitace, včetně agitace názorné, a to i z místních zdrojů.

Sjezd by měl také uložit urychlit práce na analýze minulosti, mj. i při širší spolupráci s komunistickými, levicovými stranami v zahraničí.

6. Aktuálním, dlouhodobým úkolem je věnovat péči politikům, kteří vyrůstají na komunální úrovni, na úrovni okresů, těm, kteří kandidovali na poslance, senátory a zastupitele. Bude třeba urychleně stanovit pravidla jejich další odborné přípravy, růstu, rozmisťování i prezentace, zejména pokud jde o mladší lidi a odborníky.

7. Uplatnění zásady, že strana se otevírá svým příznivcům, je a zůstává zásadním úkolem. **Jde o posilování autority KSČM jak v politickém systému, tak v celé společnosti.** Sjezd by měl dále pokračovat v konkretizaci vztahu strany k rozhodujícím složkám neprivilegovaných a znevýhodněných skupin a vrstev v širokém spektru členů, příznivců a voličstva strany.

Strana musí dále pracovat na snížení velkého dluhu, který má vůči dělníkům a všem námezdně pracujícím, zejména pak bezprostředně oslovovat nezaměstnané a ty, kteří za vykonanou práci nedostávají mzdu. Musí přicházet mezi nezaměstnané, mezi ty, jimž je odpírána spravedlivá odměna za již vykonanou práci a navazovat za tím účelem kontakty s jednotlivými členy a příznivci strany na pracovišti.

KSČM by měla také podstatně více pomáhat rolníkům a družstevníkům, zvláště pak čelit důsledkům úpadku, který je postihuje v důsledku politiky pravice a nedůsledného postupu sociálně demokratické vlády. Celkově je nutné více využívat kritického potenciálu, který na venkově narůstá.

Aktuálním a významným úkolem je vyhodnocovat a prosazovat zkušenosti z participace a samosprávy, včetně zkušeností zahraničních, ale také rozšiřovat aktivitu v odborových a občanských organizacích, sdruženích a iniciativách.

Mladí lidé si osvojují ideu sociálně spravedlivé společnosti často vlastní cestou, mnohé jejich snahy si zasluhují plnou podporu. Je třeba je trpělivě získávat, ochotně a tolerantně vyslechnout i specifický názor, rozumně, věcně argumentovat, dovedně spojovat aktuální řešení s jasným výhledem země v

mezinárodním, světovém kontextu. Jen tak si je možné osvojit všechny cenné podněty, které mezi mladými lidmi vznikají a pomáhat jim v zájmu zdravé výchovy k odpovědnosti za svůj život a talent, ale i za postavení svých blízkých a spravedlivého uspořádání společnosti, v níž chtějí žít.

Potřeba vycházet vstříc generačnímu cítění a sounáležitosti vyžaduje promýšlet případné zakládání nových organizací utvářených hlavně z mladších členů a profesních klubů při OV, sdružujících zájemce v produktivním věku na základě shodných profesních zájmů. Zájemci o členství ve straně by tak mohli snadněji prosazovat nový styl a metody práce.

Ve volbách zůstává aktuálním úkol více zapojovat členskou základnu, dosáhnout toho, aby každý člen strany dostal konkrétní úkol, odpovídající jeho silám a možnostem. Všechny okresy by měly být za pomoci svých ZO i skupin aktivistů schopny zajistit vystupování KSČM jako strany otevřené pro široké vrstvy voličů, schopné vést kampaně slušně, ale rozhodně (včetně využívání nových forem propagandistické a agitační činnosti) a ochotné v politickém spektru jednat pouze v zájmu občanů. Osvědčenou zkušeností jsou samostatné kandidátky projednané v primárkách, v nichž jsou preferováni mladší, odborně zdatní kandidáti. V materiálech, připravovaných v centru, bude třeba více respektovat specifiku krajů a regionů, zvláště místní priority.

KSČM by měla iniciovat vypracování minimálního programu levice v České republice pro parlamentní, ale také pro mimoparlamentní činnost. Sama zaujímá specifické postavení. V zájmu toho, aby reálně pomáhala zvyšovat úroveň občanské spoluúčasti na rozhodování, by měla dále promýšlet a co nejdůrazněji v daných podmínkách prosazovat zásadu odvoзованou z participačních a samosprávných procesů: tj. vést veškerý boj za potřeby a zájmy neprivilegovaných vrstev tak, aby je mohly co nejdříve a co nejúčinněji prosazovat prostřednictvím sebeorganizace, na základě sebeuvědomění, samy a samostatně.

Ve vztahu k EU si KSČM v zásadě uvědomuje nevyhnutelnost integrace, i když diskuse nadále pokračuje. Bude však věnovat zvýšenou pozornost sociálně spravedlivému uspořádání, úsilí o rovnou, vzájemně výhodnou spolupráci států a národů při respektování jejich národní svébytnosti.

Ve vztahu ke komunistickým, dělnickým, levicovým stranám a hnutím považuje KSČM za žádoucí zvýšit vzájemnou informovanost (včetně výměn prostřednictvím internetu) a spolupráci při řešení klíčových, aktuálních a perspektivních otázek. Strana by mohla přijmout výzvu k vytvoření široké platformy na obhajobu národní identity a perspektiv ČR a současně podněty k prohloubení internacionální spolupráce s komunistickými, levicovými, pokrokovými stranami, organizacemi a hnutími ve světě.